

ನೂರು ತುಂಬಿದ ಮಾತುಕತೆ

ನೀನಾಸಮ್ ಮಾತುಕತೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದು ೧೯೮೭ರಲ್ಲಿ. ಇಂದಿಗೆ ಈ ವಾರ್ತಾಪತ್ರಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳು ತುಂಬಿದವು. ಇದು ನೂರನೆಯ ಸಂಚಿಕೆ.

ಆದುದರಿಂದ, ಒಂದು ನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕಿರುಕಾಣಿಕೆ ಏನಿರಬಹುದೆಂದು ಯೋಚಿಸಲು-ಸಮೀಕ್ಷಿಸಲು ಈ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಮೀಸಲಿಡುವುದೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದೆವು. ನಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಕನ್ನಡದ ಕೆಲವು ಲೇಖಕರು ಈ ವಿಷಯದ ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕಿರು ಲೇಖನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಕಳುಹಿಸಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಬಂಗಾಲ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಕಿರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕುರಿತು ಒಂದೆರಡು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ನೂರು ಸಂಚಿಕೆಗಳವರೆಗೂ ನಮ್ಮ ಈ ಮಾತುಕತೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡ ಎಲ್ಲ ಲೇಖಕರಿಗೆ, ಓದುಗರಿಗೆ, ಜಾಹೀರಾತುದಾರರಿಗೆ ನೀನಾಸಮ್ ಕೃತಜ್ಞವಾಗಿದೆ.

ಸಂಪಾದಕರು

ಪಕ್ಷಪಾತದ ಪರವಾಗಿ

ಕೆ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ

ಕಳೆದ ಮೂರು - ನಾಲ್ಕು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳೊಡನೆ ನನ್ನ ಸಂಬಂಧ ಹಲವು ಸ್ತರಗಳದ್ದು. ಓದುಗನಾಗಿ, ಬರಹಗಾರನಾಗಿ, ಸಹವರ್ತಿಯಾಗಿ, ವೀಕ್ಷಕನಾಗಿ, ಹಿತ್ಯೆಷಿಯಾಗಿ. ಈ ಸಂಬಂಧದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಮುನ್ನ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆಯೇ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು. ಮತ್ತು ಒಬ್ಬ ಓದುಗನ ಸಂಬಂಧ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ.

ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಪಕ್ಷಪಾತ ಮನೋಭಾವ ದಿಂದ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಪಾತದ ತುರ್ತಿನಿಂದ. ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು - ಸಮೂಹ ಮಾಧ್ಯಮ ನಮ್ಮನ್ನ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಮನೋಧರ್ಮ - ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯನ್ನೂ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ದೂರಿನೊಡನೆ ಇಂತಹ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಾರಂಭದ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ನೋಡಿ. ಎಲ್ಲ ಮನೋಧರ್ಮದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಘೋಷವಾಕ್ಯ ಮತ್ತು ಧ್ಯೇಯವಾಕ್ಯ. ತಾವು ಹೊಸಬರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ನವವಿಧಾತರು ಕೂಡ! ವಸ್ತುನಿಷ್ಠರು, ಸತ್ಯಪರರೂ ಹೌದು. ಎಲ್ಲ ಬಣ್ಣಗಳ, ಎಲ್ಲ ಮನೋಧರ್ಮಗಳ ಎಲ್ಲ ಧ್ವನಿಗಳಿಗೆ ಮಾತಾಗಿ ಕಿವಿಯಾಗಿ ಕಣ್ಣಾಗಿ ನಾವು ಬರುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂದೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದರೂ ಒಂದು ಹದದ, ಒಂದು ಮನೋಧರ್ಮದ ಬರಹಗಾರರನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದೇ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ. ದುರಂತವೆಂದರೆ, ಮೌಲ್ಯ - ಮನೋಧರ್ಮಗಳ ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಕೊನೆಗೆ ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ, ಗುಂಪಿನ ಪರ ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಕೊನೆಯಾಗುತ್ತಾ ವಿಸರ್ಜನಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ ನೂರು ವರ್ಷದ ಆಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪಡೆಯುವ ತೀವ್ರತೆ, ಹೊಯ್ತಟ್ಟ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ, ಇಳಿಮುಖ ಚಲನೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದು ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಿಡುತ್ತದಂತೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಯ ಆಯುಮಾನವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಾಗ 'ಆ ಪತ್ರಿಕೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿದ

ವರ್ಷಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕರಿಂದ ಗುಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು' ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆರ್ವೆಲ್ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಯಾವುದೇ ಗುಂಪು ಇಲ್ಲ ಕ್ಲಿಕ್ (ಒಳಗುಂಪಿ)ನ ಪ್ರಭಾವ, ಪ್ರಖರತೆ ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ.

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪಕ್ಷಪಾತ ಸ್ವಭಾವದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುವವರಿಗೆ ಏನನ್ನಬೇಕು? ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದ ಓದುಗರು, ಎಲ್ಲ ರುಚಿಯ ಓದುಗರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದು, ಎಲ್ಲ ಮನೋಧರ್ಮದ ಬರಹಗಾರರಿಗೂ ವೇದಿಕೆಯಾಗುವುದು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಕೆಲವು ಬರಹಗಾರರನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹೊರಗೆ ಇಟ್ಟು ಸ್ಥಾನ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವುದೇ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಘೋಷಣೆಯಾಗದ ಕಾರ್ಯಸೂಚಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಸೂಚಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಬಹುದು, ಗುಮಾನಿಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವವರಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಬರಹಗಾರರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿಯೋ ಹೊಸ ಗುಂಪಾಗಿಯೋ ಹೊಸ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ, ಇಲ್ಲ, ಹೊಸ ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಕ್ಷಿ, ಸಂಕ್ರಮಣದಿಂದ ದೇಶಕಾಲ, ಪುಸ್ತಕಮನೆ, ಅರುಹು-ಕುರುಹುವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಏಳು-ಬೀಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಈ ಸಂಗತಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪಕ್ಷಪಾತ ಮನೋಭಾವದ ಹಿಂದೆ ಬರಹಗಾರರ ಸ್ವಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಸ್ವಪ್ರೇಮವು ಮಾತ್ರ ಮನೆಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ತಾತ್ವಿಕ ಮತ್ತು ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪ್ರೇರಣೆಗಳು ಕೂಡ ಇರುತ್ತವೆ. ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಗ್ರಹಿಕೆ ಮೂಡುವ ಕ್ರಮವೇ ಭಾವನಿಷ್ಠವಾದದ್ದು, ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠವಾದದ್ದು, ವ್ಯಕ್ತಿವಿಶಿಷ್ಟ ವಾದದ್ದು. ಜಗತ್ತು, ಬದುಕು ಇರುವ ರೀತಿಗಿಂತ ಇವರಿಗೆ ತಾವು ಕಾಣುವ ರೀತಿಯೇ ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ. ಇವರ ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗುವುದು ವಾಸ್ತವ ಜಗತ್ತಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯ ಗ್ರಹಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕ್ರಮವೇ. ಭಿನ್ನವಾದ ಗ್ರಹಿಕೆ ಮತ್ತು ಕಾಣುವ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆ, ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಾವಕಾಶ ಕೊಡುವುದೆಂದರೆ ಆತ್ಮನಾಶಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದಂತೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮೂಲಸ್ವಭಾವದಲ್ಲೇ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾಗಿರುವುದು. ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕೈದು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಳಗೆ ನವೋದಯ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ, ನವ್ಯ, ಬಂಡಾಯ, ದಲಿತ, ನವೋತ್ತರ ಎಲ್ಲ ಸಂವೇದನೆಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಿಗೆ ಕಂಡಿದೆ, ಮುಂದೆಯೂ ಕಾಣಬಲ್ಲದು. ಆದರೆ ಈ ಮನೋಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಬರಹಗಾರರಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಪಾತದ

ಗುಣವೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರ ಪಕ್ಷಪಾತಪ್ರೇರಿತ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಸೃಜನಶೀಲತೆ ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹ.

ಡೆಲ್ಲಿಯಿಂದ ಹೊರಡುವ 'ಸೆಮಿನಾರ್' ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯು ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳಂತಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹ. ಸಮಕಾಲೀನ ಭಾರತವನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಎಲ್ಲ ಮನೋಧರ್ಮದ, ಎಲ್ಲ ಬಣ್ಣಗಳ ಬರಹಗಾರರಿಗೂ ವಿಶ್ಲೇಷಕರಿಗೂ ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ತೆರದ ಬಾಗಿಲಾಗಿರುವುದು ಯಾವ ಪತ್ರಿಕೆಗೂ ಕಷ್ಟವೇ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಗಮನಿಸಿದವರಿಗೆ ಮೊದಲು ಇಷ್ಟವಾಗುವುದು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ವೈವಿಧ್ಯವೇ.

ಎಲ್ಲ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪಕ್ಷಪಾತವೂ ವಿರೋಧವನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಚಯ, ಅಭಿವಿವ, ಅಂಕಣ, ಸಾಹಿತ್ಯ-ಸಂವಾದ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ದೊಡ್ಡ ವಿರೋಧವೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪಕ್ಷಪಾತದಿಂದಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಗುಮಾನಿ - ಭಯ - ಆತಂಕ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೋ ಅಂತಹ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿರೋಧ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಕ್ಷಿ, ರುಜುವಾತು, ದೇಶ-ಕಾಲ - ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬಂದ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕು. ಈ ಭಯ, ಗುಮಾನಿ, ಆತಂಕ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಜ, ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಕಲ್ಪಿತ. ನವ್ಯ ಕಾಲದ ಸಾಕ್ಷಿ, ಸಂಕ್ರಮಣ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಈಗ ಕುಳಿತು ಒಟ್ಟಿಗೆ ನೋಡಿದಾಗ ಒಂದಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ತುಂಬಾ ಪುಟ ತುಂಬಿಸಿದ ಆ ಕಾಲದ ಎರಡನೇ ಮೂರನೇ ದರ್ಜೆ ಬರಹಗಾರರು ಈಗ ಪತ್ತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಮತ್ತು ಸಂಘಟಕರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಇರುವ ಭಯ, ಗುಮಾನಿ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ಎಲ್ಲ ಲೇಖಕರನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಜವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಪಕ್ಷಪಾತವೇ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮುಖ್ಯ ಮನೋಧರ್ಮವಾದರೂ ಇದು ಇನ್ನೊಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಓದುಗರು, ಚಂದಾದಾರರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಓದುಗ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಎಲ್ಲ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಓದುತ್ತಾರೆ, ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗಾಂಧಿ, ರವೀಂದ್ರರು, ಬೇಂದ್ರೆ, ಕುವೆಂಪು, ಮಾಸ್ತಿ ಇಂತವರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಎಲ್ಲ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಒಂದೇ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದಿವೆ.

ಇಂತಹ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಂವಾದ - ವಾಗ್ವಾದಗಳ ಹುಡುಕುವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು ಸ್ವಗತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮನೋಧರ್ಮ, ಆಶಯ ಮತ್ತು ಬರೆಯುವ ರೀತಿಗೆ ಬದ್ಧವಾದ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ

ಬರೆಯುವವರದೇ ಒಂದು ಅನುಸೂಚಿತ ಪಟ್ಟಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಇವರೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಬರಹಗಾರರು ಒಂದೇ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರದಿದ್ದರೂ ಒಂದೇ ಧ್ವನಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಓದುಗನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಏಕತಾನತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಬಳಗದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಸ್ವಗತದಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಕೂಡ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಚೌಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿತವಾಗಬೇಕು. ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕ ಹಾಗೂ ಆಡಳಿತವರ್ಗವನ್ನು ಯಾವುದೇ ರೀತಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಾರದು. ಸಾಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರತೇಜಸ್ವಿಯವರು ಬರೆದ ಧರ್ಮದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಕುರಿತ ಬರಹ ಪ್ರಕಟವಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂದೂಧರ ಹೊನ್ನಾಪುರರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ 'ಸಂವಾದ' ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆ ರಾಜಕೀಯ - ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಇಡೀ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಬರಹಗಾರನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿದ ಭಾವ ಮಾತ್ರ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಸಂವಾದ ಮೂಡುವುದು ಒಂದೇ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಮನೋಧರ್ಮದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖಕರನ್ನು ಓದುವ ಓದುಗನ ನೆಲೆಯಿಂದ. ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೆಲಸವನ್ನು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಯಾವುದೇ ಮನೋಧರ್ಮ, ಆಶಯದ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಶಕ್ತ ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಲೇಖಕಿರಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ನಿರ್ಮಿಸುತ್ತವೆ. ಸಾಕ್ಷಿಯು ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರು ಮತ್ತು ಯು.ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರನ್ನು, ಸಂಕ್ರಮಣ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲರನ್ನು, ಅಂಕಣ ಪತ್ರಿಕೆ ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್, ಕೆ.ವಿ. ನಾರಾಯಣ, ಬಸವರಾಜ ಕಲ್ಲುಡಿ ಇಂತಹ ಚಿಂತಕರನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಸೇರಿಸಲು ಪ್ರೇರಕವಾಗುತ್ತದೆ. ವಾರಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಆಯಾಮವನ್ನು ಕೂಡ ಹೊಂದಿದ್ದ ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ, ಲಂಕೇಶ್ ಮತ್ತು ತೇಜಸ್ವಿಯವರನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿತು. ಉಳಿದಂತೆ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬರೆದವರು ಫುಟ್ ಸೋಲ್ವರ್ಸ್ (ಪದಾತಿ)ಗಳಂತೆ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕರಗಿಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇದು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆಗುವಂತಹ ವಿದ್ಯಮಾನವೇನಲ್ಲ. ಆರೇಳು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಕಟವಾದ 'ಪಾರ್ಟಿಸನ್ ರಿವ್ಯೂ' ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮುಂಚೂಣಿಗೆ ತಂದದ್ದು ಯಹೂದಿ ಬರಹಗಾರರನ್ನು ಮಾತ್ರ. ನಂತರವೂ ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದದ್ದು ಜಾರ್ಜ್ ಆರ್ವೆಲ್,

ಸೂಸಾನ್ ಸೊಂಟ್ಯಾಂಗ್ ಮತ್ತು ಲಿಯೊನಿಲ್ ಟ್ರಿಲ್ಲಿಂಗ್‌ರಂತವರನ್ನು ಮಾತ್ರ. ಪಕ್ಷಪಾತವು ಮನುಷ್ಯನ ಮೂಲಭೂತ ಸ್ವಭಾವ. ಇದಕ್ಕೆ ದೇಶಕಾಲಗಳ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ. ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಎಷ್ಟು ದಿನ ಬದುಕಿರಬೇಕು ಎಂಬುದು ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಆಯಸ್ಸು ಕಡಿಮೆಯಾದಷ್ಟೂ ಇವುಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚು. ಬಾಲಾರಿಷ್ಟ ಗ್ರಹದೋಷ ದೊಡನೆಯೇ ಹುಟ್ಟುವ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭದ ಸಂಚಿಕೆಗಳಿಂದಲೇ ಸಾವಿನ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ. 'ಸಾಕ್ಷಿ'ಯ ಕೊನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಬರುಬರುತ್ತಾ ಹೇಗೆ ಪೇಲವವಾದವು ಮತ್ತು ಚೈತನ್ಯ ಕಳೆದುಕೊಂಡವು, ಮರುಹುಟ್ಟು ಪಡೆದಾಗಲೂ ಮತ್ತೆ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಭಾವಳಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ. ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬದುಕಿರುವ ಸಂಕ್ರಮಣದ ಪ್ರಭಾವ ಎಲ್ಲ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯದಲ್ಲ. ನೂರನೆ ಸಂಚಿಕೆ ತಲುಪುತ್ತಿರುವ 'ಮಾತುಕತೆ'ಯ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಠಿನ ಗುಟ್ಟು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಯಾಮಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೌಸ್ ಜರ್ನಲ್ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನೆಚ್ಚಿದೆ. ೧೯೬೦ರ ದಶಕಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಪಾರ್ಟಿಸನ್ ರಿವ್ಯೂ ಪತ್ರಿಕೆ ನಂತರವೂ ನಾಲ್ಕೈದು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ರಿಯಾಯಿತಿಗಳೂ ಇವೆ. ದೂರದೃಷ್ಟಿ, ಅವೈಯಕ್ತಿಕ ಕಾರ್ಯಸೂಚಿ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ದೂರಕವ ಧೀಮಂತ ಸಂಪಾದಕರಿದ್ದಾಗ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ದೀರ್ಘಕಾಲ ಬದುಕಿದ್ದೂ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಚಿನ್ ಚೌಧರಿ, ರಾಜ್‌ಕೃಷ್ಣ, ರಾಮಮನೋಹರ ರೆಡ್ಡಿಯಂತಹ ಧೀಮಂತ ಸಂಪಾದಕರ ಮೂಲಕ ಇಕನಾಮಿಕ್ ಆಂಡ್ ಪೊಲಿಟಿಕಲ್ ವೀಕ್ಲಿ, ರೊಮೇಶ್ ಥಾಪರ್, ಮಾಲವಿಕಾ ಸಿಂಗ್‌ರ ಮೂಲಕ ಸೆಮಿನಾರ್ ಮಾಸಿಕ, ಮೆಲ್ವಿನ್ ಲಾಸ್ಕಿಯಂತವರ ಮೂಲಕ ಎನ್‌ಕೌಂಟರ್ ಪತ್ರಿಕೆ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಪರಿಷದ್ ಇಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲದ ಒತ್ತಾಸೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಎರಡು ಮೂರು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ನಾವು ಈ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬೇಕಿಲ್ಲ.

... ..

ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹುಟ್ಟುವ ಮತ್ತು ಬೆಳೆಯುವ ಸಂದರ್ಭ ಬೇರೆಬೇರೆಯಾದಂತೆಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವದ ಸ್ವರೂಪವೂ ಬೇರೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಸಬರನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯನ್ನೂ ಗುರುತಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದಿತ್ತು. ಈಗ ಹಾಗೇನಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಕೂಡ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ. 'ಪ್ರಜಾವಾಣಿ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಬೆಂಬಲ, ವೈಎನ್‌ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ

ನವ್ಯಚಳುವಳಿ ಬಹುಬೇಗ ಪ್ರವರ್ಧಮಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಒಂದು ಗುಂಪಿನ ನವ್ಯ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಪಟ್ಟಭದ್ರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಂಡಿತ್ತು. ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿ ಮತ್ತು ಪತ್ರಕರ್ತರಲ್ಲಿ ಬದಲಾದಂತೆ, ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಪ್ರಗತಿಪರರ ಹಾಗೂ ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯದವರ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿರುವಂತಹ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿ ಕಂಡಿತು. ಈವತ್ತು ಎಲ್ಲ ನೆಲೆಯ ಬರಹಗಾರರೊಡನೆ ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪರಂಪರೆಯಷ್ಟೇ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತತೆಯೂ ಮುಖ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಈಗ ಒಪ್ಪುತ್ತವೆ. ವಿಜಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಬಿ.ಎಸ್. ಜಯಪ್ರಕಾಶ ನಾರಾಯಣ ಖಾಸಗಿ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತೊಂದು ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕವಾದ ಈವತ್ತಿನ ಪತ್ರಿಕಾ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವೊಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯೂ ಒಂದೇ ಆಶಯಕ್ಕೆ, ಒಂದೇ ಗುಂಪಿನ ಒಂದೇ ಮನೋಧರ್ಮದ ಲೇಖಕರ ಗುಂಪಿನೊಡನೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕೆಲವು ಕೆಲಸಗಳನ್ನಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮಾಡಲು ಮುಂದಾಗಿವೆ. ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ ಕೂಡ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿತು. ಆದರೆ ಲಂಕೇಶರ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ವಕ್ರತೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಕೇಂದ್ರಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಚ್ಛೆಯಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಬರಹಗಾರರನ್ನೂ ಸಮಾನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ದೊಡ್ಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಮಾಡಲು ಹೊರಟಾಗ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆಯೇ? ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಪಾದಕರುಗಳೇ ದೊಡ್ಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಪಾತ್ರವನ್ನು ಒಪ್ಪಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಸಂಕ್ರಮಣದ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲರು ದಿನಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದಕ್ಕೆ (ವಿಜಯಕರ್ನಾಟಕ) ಪ್ರತಿವಾರವೂ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೇಶಕಾಲದ ವಿವೇಕ ಶಾನಭಾಗ 'ಪ್ರಜಾವಾಣಿ'ಯೊಡಗೂಡಿ, ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕೂಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಚಿಕೆಯ ಭಾಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಬರಹಗಾರರೂ ಪತ್ರಕರ್ತರೂ ಆಗಿದ್ದ ವೈಎನ್‌ಕೆ 'ಕನ್ನಡಪ್ರಭ'ದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಪುರವಣಿಯು ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಯಂತೂ ಇರಬೇಕು, ಜನಪ್ರಿಯವಾಗೂ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನಾನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಜನಪ್ರಿಯ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎನ್.ಎಸ್. ಶ್ರೀಧರಮೂರ್ತಿ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಯ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದನ್ನು ನಾನು 'ಮಲ್ಲಿಗೆ'ಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. 'ಹಿಂದೂ' ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ವಿಶೇಷ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪುರವಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ. 'ಬಿಸಿನೆಸ್ ಸ್ಟ್ಯಾಂಡರ್ಡ್' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳು ಎಲ್ಲ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೂ ನಾಚಿಸುವಂತಿರುತ್ತವೆ.

ಇದೆಲ್ಲದರ ನಡುವೆಯೂ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆ ಇರಬೇಕೆ, ಇರುತ್ತದೆಯೆ ಎಂದರೆ, ಹೌದು ಎಂದೇ ಉತ್ತರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈವತ್ತಿಗೂ ದೊಡ್ಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಬರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಚರ್ಚೆ - ಮರುಚರ್ಚೆ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲೇ ಸಾಧ್ಯ. ಪ್ರಯೋಗಶೀಲರಿಗೆ ತಾಲೀಮು ನಡೆಸಲು ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳೇ ಸೂಕ್ತ ವೇದಿಕೆ. ದೊಡ್ಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ, ವ್ಯಾಪಕ ಪ್ರಭಾವದ ಒಂದು ತಂತ್ರವಾಗಿ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮೌಲಿಕತೆಯ ಪರವಾಗಿ ಇರುವ ಕಾಳಜಿಯಿಂದಾಗಿಯೂ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕೆಲವು ಆಶಯಗಳು, ನಿಯೋಗಗಳು ಆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ, ಮೂಲಧರ್ಮದಲ್ಲೇ ಭಿನ್ನವಾದ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಫೀನಿಕ್ಸ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಒಂದೇ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಳ್ಳು, ಒಟ್ಟು ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ನಿಜ.

ಸಾಕ್ಷಿ, ಸಂಕ್ರಮಣ, ರುಜುವಾತು ತಮ್ಮ ದಿಟ್ಟ ಸಂಪಾದಕೀಯ ನಿಲುವು, ಸಂಪಾದಕರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳಿಂದಲೇ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹಿಂದೆ ಪ್ರಭಾವೀ ಲೇಖಕರಿದ್ದರು. ಹೀಗಲ್ಲದೆ ಸಂಪನ್ಮೂಲ, ಸಂಘಟನೆ, ಸದಾಶಯಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರೀತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೂಡ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು. ಸಂಚಯ, ದೇಶಕಾಲ, ಅಭಿವಿವ, ಅಂಕಣ ಇವು ಈ ರೀತಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು. ಇವುಗಳ ಸಂಪಾದಕೀಯ ನೀತಿಯನ್ನು, ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹೂರಣದಲ್ಲಿ, ಹರವಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬೇಕು ಎಂಬ ಮಾತು ಕೂಡ ಇದೆ. ಇದು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಜವಾದರೂ ದಿಟ್ಟ ಸಂಪಾದಕೀಯ ನಿಲುವು, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ವಾಗ್ವಾದದ ಹುಟ್ಟೇ ಜರುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಬದಲಿಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವವರ/ನಡೆಸುವವರ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಉದ್ದೇಶಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಇನ್ನೂ ಇತರ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ, ಅನುಷಂಗಿಕ ಸಂಗತಿಗಳ ಕುರಿತಂತೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. 'ದೇಶಕಾಲ'ದ ಪರ ಮತ್ತು ವಿರೋಧದ ಚರ್ಚೆ, ಎರಡೂ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಈ ರೀತಿಯದೇ ಆಗಿತ್ತು.

ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಜನ್ಮದ ಹಿಂದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ತುರ್ತು, ತೀವ್ರಗಾಮಿತನ, ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕತೆ, ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ, ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ತುಡಿತ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. 'ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಪ್ರಜ್ಞೆ' (ಸೆನ್ಸ್ ಆಫ್ ಪ್ರೊಟೆಸ್ಟ್) ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಗೋತ್ರದಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕಾದಂತದ್ದು. ಈ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಒಟ್ಟು ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಇದ್ದು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹುಡುಕಾಟ

ಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕಳೆದ ಎರಡು ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ವೈಯಕ್ತಿಕ, ಕೌಟುಂಬಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ತರದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕ್ಷೀಣಿಸುತ್ತಿದೆ, ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಯೂ ದಕ್ಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಂದರವಾಗಿ ಇರಲು ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ. ಸುಂದರವಾದ, ನಯವಾದ, ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ತಂಪು ನೀಡುವ ಬರವಣಿಗೆಗಳಿಗೆ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾಗುವಂತಹ ವಾತಾವರಣ ಇಲ್ಲದಿರಬಹುದು.

ಇನ್ನೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈಗ ಸಾಹಿತಿಗಳ/ಬರಹಗಾರರ ಸ್ವರೂಪವೇ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ಕೂಡ ಸಮಾಜದ ಇನ್ನೆಷ್ಟೋ ವೃತ್ತಿಗಳಂತೆ ಈಗ ವೃತ್ತಿಪರರಾಗಿ (ಪ್ರೊಫೆಶನಲ್ ಕ್ಲಾಸ್) ಸಂಘಟಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ, ರೂಪುಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಿಗಳು ಬೇಡುವಂತೆ, ಇವರೂ ಕೂಡ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ, ಸಮಾಜದಿಂದ ತಮಗೇನು ಸಲ್ಲಬೇಕು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಸದಾ ಜಾಗೃತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ವೃತ್ತಿಪರರಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಮನೋ ಭಾವಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು, ತಮ್ಮ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಮಾಜವೂ ಸರ್ಕಾರವೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಗಮನಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕೊರಗು ಮತ್ತು ದೂರು (ಸೆನ್ಸ್ ಆಫ್ ಗ್ರಿವೆನ್ಸ್) ಇರುತ್ತದೆ. ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಗಮನ ಬೇಡುವ ಧಾಟಿಯದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಭುತ್ವ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತದ ಮಾದರಿಯೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವ ಸೂಕ್ತ ಜ್ಞರನ್ನು, ಸಂವೇದನಾಶೀಲರನ್ನು 'ನಿರ್ವಹಿಸಲು' ತನ್ನದೇ ಆದ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳು ನಿರಂತರ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಸನ್ನಾನಗಳಲ್ಲಿ, ನಾನಾ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ತೆರಿಗೆ ಹಣವು ಸರ್ಕಾರದ ಮೂಲಕ ಹೊರಬರುವ ಗ್ರಾಂಟು, ಸಬ್ಸಿಡಿ, ಪ್ರೋಷ್ಠಾನಾದಿ, ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಇಲಾಖೆ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಡಳಿತ - ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪ್ರಚಾರ ನಡೆಯುವುದು, ನಡೆಯಬೇಕಾದ್ದು ಹೀಗೇ ತಾನೇ ಎಂಬ ಚಾಣ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಶ್ನೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಏಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರಶ್ನೆಯೇನೋ ಯುಕ್ತವಾದದ್ದೇ. ಆದರೆ ಈ ಇಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ, ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಹೊಸತನದ, ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯ ಪಕ್ಷಪಾತವನ್ನು ಪ್ರಚೋದಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ. ಪಕ್ಷಪಾತದ ಪರವಾಗಿ ಇರುವುದು, ನಂಬುವುದು, ಕೆಲಸಮಾಡುವುದು - ನಮ್ಮ ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ - ನಾವು ಭಾವಿಸಿದಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ.

... ..

ಎರಡು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಕೆಲ ಮುಖ್ಯ ವಿವರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆತ್ಮೀಯರು ಗಮನ ಸೆಳೆದು ಓದುಗರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತೋರುವಂತೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ದೀರ್ಘಕಾಲ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಾಲಿಗೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಧಾರವಾಡದ ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮರ ಜಯಂತಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕೂಡ ಸೇರುತ್ತವೆ. ನನ್ನ ಬರಹದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನವ್ಯ ಚಳುವಳಿಯ ನಂತರದ ಕಾಲಾವಧಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಣಯ್ಯ, ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಕುವೆಂಪು ಇಂತಹವರ ನಾಯಕತ್ವ - ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ ಯಾವುದೇ ಲೇಖಕರ ಮುಖವಾಣಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಸೃಜನಶೀಲ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಂಶೋಧನಾ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿತು. ಸಾಕ್ಷಿಯ ನಂತರದ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ವಿಷಯವ್ಯಾಪ್ತಿ ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಕಿರಿದಾಗುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರು ತಿಳಿಯುವ ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ತಿಳಿಸುವ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಮರೆತಂತೆ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಬಂದ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು, ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವ ತವಕ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತವರ ಬರವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ತಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕೂಡ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಈಚೆಗೆ ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸಿದಂತೆ ಕಂಡರೂ ನಮ್ಮ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರ ಆಯ್ಕೆ ಒಂಪು ಗುಂಪಿನ ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾ ದಂತಿದೆ. ಬರಹಗಾರರಾಗಿ ಈ ಆಯ್ಕೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಓದುಗರಿಗೆ ಇಂತಹ ಸೀಮಿತ ಆಯ್ಕೆಗಳು ಕಣ್ಣುಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆಯಷ್ಟೆ.

ಸಂಪಾದಕರು ಮತ್ತು ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವಾಗ ಶೂದ್ರ ಶ್ರೀನಿವಾಸರ 'ಶೂದ್ರ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಹೆಸರು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದೆ. ಶ್ರೀನಿವಾಸರೇನೂ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಮುಖ ಲೇಖಕರಲ್ಲ. ಆದರೂ ೭೦, ೮೦ ಮತ್ತು ೯೦ರ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಎಲ್ಲ ಮನೋಧರ್ಮದ ಬರಹಗಾರರಿಗೂ ತೆರೆದ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು. ಸಾಕ್ಷಿ - ಸಂಕ್ರಮಣ - ರುಜುವಾತುಗಳಿಗಿಲ್ಲದ ಟಾಪಿಕಲ್ ಮತ್ತು ಸದ್ಯತನದ ಗುಣವೂ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಿತ್ತು. ಪಿ.ಲಂಕೇಶ್ ಮತ್ತು ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್, ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ್ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಿಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷಪಾತ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಇತರ ಲೇಖಕರಿಗೆ ತೆರೆಯಲು ತೊಂದರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಂಪಾದಕೀಯವಾಗಿಯೂ

ಹೂರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಸ್ನೇಹಮಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಿಂದಾಗಿ ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಉದಾರತೆಯನ್ನು, ತೆರೆದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಈ ಸಂಗತಿ ಕೂಡ ಸಂಪಾದಕರ ಬೌದ್ಧಿಕ ಪ್ರಭಾವದಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದೇನೆ.

... ..

ಈ ಬರಹವು ಕನ್ನಡ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶವೂ ಆ ಕಡೆಗಿಲ್ಲ.

ಈ ಬರಹಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಒಳನೋಟ ಮತ್ತು ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಮೆಚ್ಚಿನ ಲೇಖಕರಾದ ಜಾರ್ಜ್ ಆರ್ವೆಲ್ ಮತ್ತು ಲಿಯೊನಿಲ್ ಟ್ರಿಲ್ಲಿಂಗ್ ಇವರ ಬರಹಗಳಿಂದ ಪಡೆದಿರುವುದನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ನೀನಾಸಮ್ ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರ:

ರಂಗಶಿಕ್ಷಣ ಕೇಂದ್ರದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನವೆಂಬರ್ ೧೬ ಮತ್ತು ೧೭ರಂದು ಸಂಸರ 'ವಿಗಡವಿಕ್ರಮರಾಯ'ವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಸಾತ್ವಿಕವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು (ನಿ: ಮಂಜು ಕೊಡಗು) ಮತ್ತು ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೪ರಿಂದ ೧೭ರವರೆಗೆ ಮಾಸ್ತಿಯವರ 'ಕಾಕನಕೋಟೆ' ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು (ನಿ:ಕೆ.ಜಿ. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ) ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರು. ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾರ ಶ್ರೀಮತಿ ಸಮುದ್ಯತಾ ವೆಂಕಟರಾಮು ಅವರು ಗಮಕ - ಕಾವ್ಯವಾಚನದ ತರಬೇತಿ ನೀಡಿದರು. ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨ - ೩ರಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅಟ್ಟಕ್ಕಳರಿ ತಂಡದವರು ಸಮಕಾಲೀನ ನೃತ್ಯದ ಕುರಿತು ಕಿರುಕಮ್ಮಟ ವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟರು; ಮತ್ತು 'ಯುವನೃತ್ಯ ವಿನ್ಯಾಸ' ಮತ್ತು 'ಮೆಯಾಡ್ಡನಿ' (ನಿ: ಜಯಚಂದ್ರನ್ ಪಳರಿ) ಎಂಬೆರಡು ಸಮಕಾಲೀನ ನೃತ್ಯಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು.

ಕನ್ನಡದ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳು

ಬಿ.ಪಿ. ಬಸವರಾಜು

೧

'ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆ ಎಂದು' ಯಾವುದನ್ನು ಕರೆಯಬೇಕು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ನಾವು ಈಗ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಪುಟ್ಟಪತ್ರಿಕೆ, ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆ ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಿರುವ 'ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆ'ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗಲ್ಲ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಬಗೆಬಗೆಯ ಚರ್ಚೆಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಈಗಾಗ ತನ್ನನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಡೆದಿರುವ ಈ 'ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆ'ಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಬಹಳ ದೀರ್ಘವಾದದ್ದೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದರೂ, ಅದು ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೇನೂ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎಡಿಸ್‌ಬರೋ ರಿವ್ಯೂ (೧೮೦೨), ವೆಸ್ಟ್‌ಮಿನಿಸ್ಟರ್ ರಿವ್ಯೂ (೧೮೨೪), ದಿ ಸ್ಟೆಕ್ಲೇಟರ್ (೧೯೨೮) (ಇವೆಲ್ಲ ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳು), ಫಿಲಡೆಲ್ಫಿಯಾ ಲಿಟರರಿ ಮ್ಯಾಗಜಿನ್ (೧೮೦೩ - ೮), ದಿ ಮಂತ್ಲೀ ಆಂಥಾಲಜಿ (೧೮೦೩ - ೧೧), ದಿ ಏಲ್ ರಿವ್ಯೂ (೧೮೧೯), ಡಯಲ್ (೧೮೪೦ - ೪೪) (ಇವೆಲ್ಲ ಅಮೆರಿಕದ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳು) - ಹೀಗೆ ಕೆಲವೇ ಕೆಲವು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗ ದಲ್ಲಂತೂ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸುಗ್ಗಿಯೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಕಾಣಬಹುದು.

ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಗದ (ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಅನೇಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕಾಲಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದನ್ನೂ ನೋಡಬಹುದು), ಜಾಹೀರಾತುಗಳಿಲ್ಲದ, ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಸಾರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಇಲ್ಲದ, ವ್ಯಾಪಾರೋದ್ಯಮವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳದ, 'ಅಭ್ಯೇಪಾರಿ'ಯಂತೆ ಕಾಣುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೊರನೋಟಕ್ಕೆ ಅಭ್ಯೇಪಾರಿಗಳಂತೆ ಕಾಣಿಸಿದರೂ ಇವುಗಳ ಒಳಸತ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ತೀರ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಚಿಂತನೆ, ಅಭಿರುಚಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ,

ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ವಹಿಸಿರುವ ಪಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದದ್ದು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಕಲೆ ರೂಪ ಪಡೆದದ್ದು, ಹೊಸ ಸಂಗೀತ ಜನಮನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದು, ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ 'ವಾದ'ಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು, ಅನೇಕ ಚಿಂತನೆಗಳು ಸೃಷ್ಟಿ ಚಹರೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡದ್ದು, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹೊಸ ಹೊಸ ರೂಪಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಈ 'ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆ'ಗಳ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಎಂಬುದು ಕುತೂಹಲಕರ ಸಂಗತಿ. ೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಹತ್ವದ ಕವಿ ಟಿ.ಎಸ್. ಎಲಿಯಟ್ ಬರೆದ ಮೊದಲ ಪದ್ಯ 'ದಿ ಲವ್ ಸಾಂಗ್ ಆಫ್ ಜಿ.ಆಲ್ಫ್ರೆಡ್ ಪ್ರಿಪ್ರಾಕ್' ಪ್ರಕಟ ವಾದದ್ದು 'ಪೂಯೆಟ್ರಿ ಮ್ಯಾಗಜಿನ್' ಎಂಬ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಅರ್ಥವಾಗಬಹುದು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಬರೆದ ಮತ್ತು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಲೇಖಕರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ನೋಡಿದರೂ ಈ ಅಂಶ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ದೃನಿಯಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಹೆಸರುಗಳು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಬರಹಗಾರ ರಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವುದು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ದಿಕ್ಕನ್ನೇ ಈ ಬರಹಗಾರರು ಬದಲಾಯಿಸಿರುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂಶಗಳು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಬರಹಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಿರುವ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳೂ ಇವೆ. ಪುಷ್ಕರ್ಕಾರ್ಡ್ ಬಹುಮಾನ, ಓ ಹೆನ್ರಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಇಂಥ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು.

ಕತೆ, ಕವಿತೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಲೇಖನ, ಚಿಂತನೆ, ಸಂವಾದಗಳಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು, ಚಿತ್ರಕತೆ, ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಇವೆ. ಕಾವ್ಯಕ್ಕೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ, ವಿಮರ್ಶೆಗಂದೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ, ಕಲೆಗೇ ಮೀಸಲಾದ, ನಾಟಕಕ್ಕೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಇವೆ. ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಾಗಿಯೇ ಬ್ರಿಟನ್ನಿನಲ್ಲಿ ೧೯೬೪ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ತೆರೆಯಲಾಯಿತು. ಕೊಲ್ಕತ್ತದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ದೊಂದು ಕೇಂದ್ರ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ತನ್ನ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಚಾಲತಾಣಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ನಂತರ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮುದ್ರಣದ ಹಂಗನ್ನು ತೊರೆಯುವ ಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಇವತ್ತು ಮುದ್ರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಆಕರ್ಷಣೆಯಾಗಲೀ ಮಹತ್ವವಾಗಲೀ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ.

ಭಾರತೀಯ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರವೇಶ ತುಂಬ ತಡವಾಗಿಯೇನೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಬಂಗಾಳಿ (ಸಬುಜ್ ಪತ್ರ- ೧೯೧೪, ಕಲ್ಕೋಳ- ೧೯೨೩), ಮರಾಠಿ, ಮಲಯಾಳಂ, ಗುಜರಾತಿ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮವೇ ತುಂಬ ತಡವಾಗಿ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಕಾರಣ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಆರಂಭದ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತೀರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪತ್ರಿಕೆಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಗಮನಕೊಡುತ್ತಲೇ ಕತೆ, ಕವಿತೆ, ಪ್ರಬಂಧ, ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಶುದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಾಗಿ ಉಳಿಯುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇದಲ್ಲ ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಇರಬಹುದು. ಆದರೂ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಿದ್ದವೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯ. ಬಹುಬೇಗ ಈ ಘಟ್ಟ ಕಳೆದು ಹೊಸ ಘಟ್ಟವೊಂದು ಆರಂಭವಾದದ್ದನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚರಿತ್ರೆ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಆಶಯಕ್ಕೆ ತುಡಿಯುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಈ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷಾ ಸೇವಕ (೧೮೯೧), ಕರ್ನಾಟಕ ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ (೧೮೯೨), ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲ (೧೮೯೩), ಕಾವ್ಯಕಲ್ಪದ್ರುಮ (೧೮೯೭), ವಾಗ್ಗೂಷಣ (೧೮೯೬), ಸುವಾಸಿನಿ (೧೯೦೦), ಕನ್ನಡ ನುಡಿಗನ್ನಡಿ (೧೯೦೩), ಸದ್ಬೋಧ ಚಂದ್ರಿಕೆ (೧೯೦೪), ವಿಕಟಪ್ರತಾಪ (೧೯೦೫), ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸೂಕ್ತಿ (೧೯೦೬), ಅವಕಾಶತೋಷಿಣಿ (೧೯೦೬), ವಿಕಟ ವಿನೋದಿನಿ (೧೯೧೧), ಸಚಿತ್ರ ಭಾರತ (೧೯೧೩), ಕಾದಂಬರಿ ಸಂಗ್ರಹ (೧೯೧೪), ಕನ್ನಡ ಕೋಗಿಲೆ (೧೯೧೬), ಪ್ರಭಾತ (೧೯೧೮), ಕವಿತಾ (೧೯೧೯), ಸುಧಾರಕ (೧೯೨೮ - ಆರ್. ಕೆ. ನಾಯಕ) - ಹೀಗೆ ಸಾಲುಗಟ್ಟಿ ಬಂದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದವು. ಕನ್ನಡದ ಮುಖ್ಯ ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹಿಂದೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿದ್ದವು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಪುನರ್ರೂಪಿಸುತ್ತ, ಪುರಾಣ ಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತ, ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಂವೇದನೆಗಳನ್ನು ಅನ್ವಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಅನುವಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಭಾಷೆ, ವ್ಯಾಕರಣ, ಛಂದಸ್ಸು, ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾವ್ಯ, ಪುರಾಣ ಕತೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಬುನಾದಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಈ ಹಂತದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವು.

‘ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಂಥಮಾಲ’ ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಬಂಗಾಲಿ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರೆ, ‘ಕಾವ್ಯಕಲ್ಪದ್ರುಮ’ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಗಳಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ‘ವಾಗ್ಗೂಷಣ’ ಹಲವು ಭಾಷೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಕತೆ ಮುಖ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಂತದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಾರಣವಾದದ್ದು ‘ಸುವಾಸಿನಿ’ ಎಂಬ ಪತ್ರಿಕೆ. ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶರಾಯರ ಅನೇಕ ಕತೆಗಳು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಗಳಗನಾಥರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು ‘ಸದ್ಬೋಧ ಚಂದ್ರಿಕೆ’ಯಲ್ಲಿ. ‘ಸಚಿತ್ರ ಭಾರತ’ದಲ್ಲಿ ಪೌರಾಣಿಕ ಕತೆಗಳು, ಧಾರಾವಾಹಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು.

೧೯೦೫ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಆರಂಭಗೊಂಡ ‘ವಿಕಟ ಪ್ರತಾಪ’ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಹಾಸ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಯೆಂಬ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಜಿ. ನಾರಾಯಣ ಅವರ ‘ವಿನೋದ’ ಮತ್ತು ರಾಶಿ (ಡಾ.ಎಂ.ಶಿವರಾಂ) ಅವರ ‘ಕೊರವಂಜಿ’ಯಂಥ ಹಾಸ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಒದಗಿಸಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ‘ಪಂಚ್’ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ‘ಕೊರವಂಜಿ’ಯಂತೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ, ವಿಡಂಬನೆ, ಕಟಕಿ, ವ್ಯಂಗ್ಯ, ವಿನೋದ, ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರ ಇತ್ಯದಿ ಹಲವಾರು ಪ್ರಕಾರಗಳು ಸಮೃದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು, ಅನೇಕ ಹಾಸ್ಯ ಬರಹಗಾರರು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಹಾಸ್ಯದ ಈ ವಿಭಿನ್ನ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಭಾಗಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಕೊರವಂಜಿಯ ಕಾಲ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. (ಮುಂದೆ ರಾಶಿಯವರ ಮಗ ಶಿವಕುಮಾರ್ ಅವರು ‘ಅಪರಂಜಿ’ಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು.)

ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥ ಅವರ ‘ಪ್ರೇಮ’ ಮತ್ತು ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರ ‘ವಸಂತ’ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಸಕ್ತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದವು. ಈ ದಿಕ್ಕಿನ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿದವು.

೧೯೧೮ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜು ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ಎ.ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಿಸಿದ ‘ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ’ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ಘೋಷಿಸಿತು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಕತೆ, ಕವಿತೆ, ವಿಮರ್ಶೆ, ವಿದ್ವತ್ತೂರ್ಣ ಬರಹಗಳು ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ಹೊಸ ಹೊಳಪನ್ನು ನೀಡಿದವು. ತಮ್ಮ ದೊಂದು ಬರಹ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದರೆ ಲೇಖಕ ಧನ್ಯತಾಭಾವ ಪಡೆಯುವಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನೂ ‘ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ’ ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಈ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ತನ್ನ ಪ್ರಖರತೆಯನ್ನು

ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ‘ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾರತಿ’, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ‘ಸಾಧನೆ’ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹುಟ್ಟಿಗೂ ಇದು ಪ್ರೇರಕವಾಗಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ‘ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ’ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಹೊಳಪು ಮಾಸಿ ಎಷ್ಟೋವರ್ಷಗಳು ಸಂದಿವೆ.

ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಸರಿಸಬಹುದಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಪತ್ರಿಕೆ ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರ ‘ಜೀವನ’. ೨೫ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಕಾಲ ಕ್ರಿಯಾಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ. ಮಾಸ್ತಿಯವರ ಆಯ್ಕೆ, ಅಭಿರುಚಿ, ವಿಭಿನ್ನ ಆಸಕ್ತಿಗಳು, ನೋಟಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದವು.

ಕೇವಲ ಕಥೆಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗಿಂತಲೇ ಆರಂಭವಾದ ‘ಕಥಾಂಜಲಿ’ ಹೆಸರಾಂತ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ಅ.ನ. ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಕೊಡುಗೆ. ಅನೇಕ ಹೊಸ ಕತೆಗಾರರನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಈ ‘ಕಥಾಂಜಲಿ’ಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ‘ಕಥಾಕುಂಜ’, ‘ಕಥಾಚಂದ್ರಿಕೆ’, ‘ಕಥಾವಳಿ’, ‘ಕಥಾಸಂಗ್ರಹ’, ‘ಕತೆಗಾರ’, ‘ಕಥಾ ಕುಸುಮಾವಳಿ’, ‘ಕಥಾಪ್ರೇಮಿ’ ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕಥೆಗಳನ್ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಕಟವಾದವು.

ನಂಜನಗೊಡು ತಿರುಮಲಾಂಬಾ ಅವರ ‘ಕರ್ನಾಟಕ ನಂದಿನಿ’, ಆರ್. ಕಲ್ಯಾಣಮ್ಮ ನವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ‘ಸರಸ್ವತಿ’ (೧೯೧೭-೬೩; ೧೯೫೫ ರಿಂದ ಜಿ.ಆರ್. ಲಲಿತಮ್ಮ ನವರು ಸಂಪಾದಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು), ಸರಸ್ವತೀಬಾಯಿ ರಾಜವಾಡೆಯವರು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ‘ಸುಪ್ರಭಾತ’ (೧೯೫೧-೫೨, ಉಡುಪಿ) ಮುಂತಾದ, ಮಹಿಳೆಯರೇ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ದನಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕೊಡುಗೆಯೂ ಅಪಾರವಾಗಿದೆ.

ಉತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಮ್ಮೆಂಬಳ ಆನಂದ ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ ‘ಜನಸೇವಕ’ದ (೧೯೫೫ - ೭೧) ಬರಹಗಳು (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದಿನಕರ ದೇಸಾಯಿ ಮತ್ತು ಗೌರೀಶ ಕಾಯ್ಕಿಣಿ ಅವರ) ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಯ ನೆಲೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುವಂತಿದ್ದವು. ಮುಂದೆ ೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದ ‘ಮಾನವ’ (ರವಿವರ್ಮ ಕುಮಾರ್ ಮತ್ತು ಪ್ರೊ. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು) ಮತ್ತು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿರುವ ಡಿ.ಎಸ್. ನಾಗಭೂಷಣ ಅವರ ‘ನವ ಮಾನವ’ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ನೆಲೆಯೂ ಸಮಾಜವಾದಿ ಚಿಂತನೆಯದೇ.

೩

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈಗ ನಾವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಗುರುತಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಚಳವಳಿಗಳ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಈ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ನವೋದಯದ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪದ್ಧತಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಮೂಡಿದ ಎಚ್ಚರ ಕಾರಣವಾಗಿರು ವಂತೆ, ಈ ಎಚ್ಚರ ಮೂಡಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕೂಡಾ ಪ್ರಮುಖ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿವೆ. ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಯ ಫಲವಾದ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೇರು ಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು, ನಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಸ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವುದು, ಹೊಸ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿದವು. ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ವಾಗ್ವಾದಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುವ ಮೂಲಕ ನಮ್ಮ ಚಿಂತನೆ ಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಮರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿವೆ. ನವೋದಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಜೀವನ' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಸಂವಾದವನ್ನೇ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಹೊಸ ನಾಟಕ 'ಶೂದ್ರ ತಪಸ್ವಿ'ಯನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಈ ಸಂವಾದ ಹೊಸ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರ್ಚೆಗೆ, ಚಿಂತನೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಕತೆಗಳನ್ನು, ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು, ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಕಾಲಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಈ ಸಂವಾದ ಎತ್ತಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವ ವೈಚಾರಿಕ ನಿಲುವನ್ನೂ ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು. ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ, ಪರಂಪರೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಪುರಾಣ ಕತೆಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವವಿದೆ ಯಾದರೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಹೊಳಪುಗೊಳಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಈ ಪುರಾಣ ಕತೆಗಳ ಸುತ್ತ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಶ್ಮಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕು ಎಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ಕುವೆಂಪು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಅವರ 'ಶೂದ್ರ ತಪಸ್ವಿ' ನಾಟಕ ರಚನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಈ ನಿಲುವಿನ ಫಲ. ಹೀಗೆ ಪುರಾಣ ಕತೆಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮಾಸ್ತಿ ವಿರೋಧಿಸಿದರು. ಇದು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ವಾದ-ವಿವಾದಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಈ ವಿವಾದದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವೆಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿನ ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದು ಮತ್ತು ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದ್ದು. ಮುಂದೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಶೂದ್ರ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಚರ್ಚೆಯ ಬೀಜ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

೧೯೩೦ರ ದಶಕದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತನೆಯ ಮೂಲಕ ಭಾರತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಯೊಂದು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳವಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದದ್ದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಘಟ್ಟವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ನವೋದಯದ ಬ್ರಹ್ಮಾತ್ಮಕತೆ, ಸೋಗಲಾಡಿತನ, ಹುಸಿ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಕಟುವಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ಮುಖಮಾಡಿ ತನ್ನನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೋಡಿತು. ಬೆಳಗಾವಿ ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ 'ಜಯಕರ್ನಾಟಕ'ದ ಒಂದು ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ (೧೯೩೮ರಲ್ಲಿ) ಪ್ರಕಟವಾದ ಸಂಪಾದ ಕೀಯವು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಿಂತನೆಯ ದಿಕ್ಕನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವಂತಿದೆ. 'ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕಲೆಗಳು ಕುಡಿಯೊಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು ದುಡಿಯುವ ವರ್ಗದ ಮಧ್ಯದಿಂದಲೇ' ಎನ್ನುವ ಈ ಸಂಪಾದಕೀಯವು ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಪುಸಲಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳವಳಿ ಹುಟ್ಟಿ ಕೊಂಡದ್ದು, ದುಡಿಯುವ ವರ್ಗವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಾಹಿತ್ಯ ಅರಳಿದ್ದು ಕೇವಲ ಆಕಸ್ಮಿಕವಲ್ಲ. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಿಂತನೆಗೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ, ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಅನೇಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳವಳಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಓದುಗರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗಣನೀಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ವಾದದ 'ವರ್ಗಪ್ರಜ್ಞೆ'ಯನ್ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಈ ಚಳವಳಿಯ ಬರಹಗಾರರು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಕೀರ್ಣ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅನ್ವೇಷಿಸುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗದೆ, ಮಾರ್ಕ್ಸ್ವಾದವನ್ನು ಸರಳ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ, ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗೆ ಒಗ್ಗಿಸುವಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸ ಹೊರಟದ್ದು ಈ ಚಳವಳಿಯ ದೊಡ್ಡ ಮಿತಿಯಾಯಿತು; ಈ ಚಳವಳಿಯ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

೪

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಘಟ್ಟವಾಗಿ, ಸುದೀರ್ಘ ಕಾಲ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡ ಚಳವಳಿಯಾಗಿ, ಅನೇಕ ಪಲ್ಲಟಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದದ್ದು ನನ್ನ ಚಳವಳಿ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಚಿಂತನೆಯನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಆಧರಿಸಿದ ಈ ಚಳವಳಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಚಳವಳಿಯ ಅನೇಕ ಪೊಳ್ಳು ಬೆಲೂನುಗಳಿಗೆ 'ನಿಜದ ಸೂಜಿಮೊನೆ'ಯನ್ನು ತಾಗಿಸಿ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ನೋಡಲು ಹವಣಿಸಿತು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ 'ಶಿಲ್ಪಸೌಂದರ್ಯ', ವಿವಿಧ ಅಂಗಗಳ ಒಟ್ಟಿಂದ 'ಸಮಗ್ರೀಕರಣ ಬಲ', ಸಂಕೇತ ರೂಪಕಗಳ ಬಳಕೆ, ಆಡುಮಾತಿನ ಲಯವಿನ್ಯಾಸ, ಭಾಷೆಯ ಸ್ಲಟಿಕ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಹಲವು ಅಂಶಗಳ

ಮೇಲೆ ತ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ 'ಅನುಭವದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ'ಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸಿತು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ತಾನು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡ ಹೊಸ ಸಂವೇದನೆ ಯೊಂದನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಕಸಿಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೂ ನವ್ಯ ಚಳವಳಿ ಕೈಹಾಕಿತು. ನವ್ಯ ಚಳವಳಿಯ ನೇತಾರರಾದ ಪ್ರೊ.ಎಂ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರು ಈ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು, ಹೊಸ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ 'ಸಾಕ್ಷಿ' ತ್ರೈಮಾಸಿಕವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಾಲಮಿತಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಸಂಚಿಕೆಗಳ ನಂತರ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ, ಕಾಲಬದ್ಧವಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿತು (೧೯೬೭). ಮಲೆನಾಡ ಪುಟ್ಟ ಹಳ್ಳಿಯಾದ ಹೆಗ್ಗೋಡಿನಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾಶಕರಾಗಿ ಹೆಗ್ಗೋಡಿನ ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರು ನಿಂತದ್ದು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗೊಂದು ಗಟ್ಟಿ ನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು; ಹಾಗೆಯೇ ಹೆಗ್ಗೋಡಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನೂ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. (ಮುಂದೆ ಹೆಗ್ಗೋಡಿನ 'ನೀನಾಸಮ್' ಕರ್ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ಆರಳಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆ.)

'ಸಾಕ್ಷಿ'ಯ ಹುರುಪು ಮತ್ತು ಅಡಿಗರ ತಂಡದ ಉತ್ಸಾಹ ಕನ್ನಡದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇದು ಹೊಸ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಲು ನೋಡಿತು. ಹೊಸ ಸಂವೇದನೆಯ ನಾಟಕಗಳು, ಕತೆ, ಕಾದಂಬರಿಗಳು, ವಿಮರ್ಶಾ ಲೇಖನಗಳು, ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದದ ಚಿಂತನೆಗಳು, ಸಂವಾದಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ. ಸರಿಸುಮಾರು ಇದೇ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾದ ಸಂಕ್ರಮಣ (ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ, ಸಿದ್ದಲಿಂಗ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ, ಗಿರಡ್ಡಿ ಗೋವಿಂದರಾಜ - ಸಂಪಾದಕರು), ಲಹರಿ (ಬಿ.ಎನ್. ಶ್ರೀರಾಮ ಮತ್ತು ಕೆ.ಪಿ. ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರತೇಜಸ್ವಿ), ಕವಿತಾ (ಸಂ:ಬಾ.ಕೆ.ನ. ಬೆಂಗಳೂರು), ಮುಕ್ತ (ಟಿ.ಎನ್. ಸೀತಾರಾಮ್ ಮೊದಲಾದವರು), ಮನ್ವಂತರ (ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿ ಮತ್ತು ಜಿ.ಬಿ.ಚೋಶಿ, ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ), ಸಮೀಕ್ಷಕ (ಸಂ: ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಆಲನಹಳ್ಳಿ), ಸಂಕೀರ್ಣ (ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜು ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ಬೆಂಗಳೂರು), ಅಚಂತ (ಸಂ: ಎಂ.ವ್ಯಾಸ, ಕಾಸರಗೋಡು), ಪ್ರಜ್ಞೆ (ಮಾಧವ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಧಾರವಾಡ), ಸಾಧನೆ (ಬೆಂಗಳೂರು ವಿ.ವಿ.), ಅಕಾವ್ಯ (ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ), ಪ್ರತೀಕ (ಸಂ: ಶಾಂತರಸ, ರಾಯಚೂರು) ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವು. ಇದೆಲ್ಲದರ ಫಲವಾಗಿ ಹೊಸ ಸಂವೇದನೆಯೊಂದನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಬಹಳ ಜೋರಾಗಿಯೇ ನಡೆಯಿತು.

ಹೊಸ ಸಂವೇದನೆಯ ಎಲ್ಲ ಚಿಂತನೆಗಳು, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಸಂಕ್ರಮಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು, ಕತೆ, ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ವಿಮರ್ಶೆ ಕೂಡಾ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲದ ಸಂವಾದಗಳಂತೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೇ ಎತ್ತುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೀರ್ತಿನಾಥ ಕುರ್ತಕೋಟಿಯವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮನ್ವಂತರ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡೇ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಲೇಖನಗಳು ನವ್ಯ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದವು.

ನವ್ಯ ಚಳವಳಿಗೆ, ಹೊಸ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ದುಡಿದ ಧಾರವಾಡದ ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ ಮತ್ತು ಹೆಗ್ಗೋಡಿನ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ ಹೊಸ ಸಂವೇದನೆಯ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದವು. ಪಿ.ಲಂಕೇಶರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ಅಕ್ಷರ ಹೊಸ ಕಾವ್ಯ' ಕೂಡಾ ಈ ಸಂವೇದನೆಯ ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪರೇಷೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಪ್ರಕಾಶನ, ನಾಟಕ, ಸಿನಿಮಾ, ಪೇಂಟಿಂಗ್ ಹೀಗೆ ವಿಭಿನ್ನ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ನವ್ಯ ಚಳವಳಿ ಗಾಢ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೀರಿದಂಥ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು.

ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದವೆಂದರೆ ಸಾಕ್ಷಿ, ಸಂಕ್ರಮಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಹೊಸ ಮುಖಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯಧಿಕ ಪ್ರಸಾರದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲೂ ಜಾಗ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಮಾನದಂಡವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕತೆ, ಕವಿತೆ, ವಿಮರ್ಶೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತ, ಹೊಸ ಹೊಸ ವಾಗ್ವಾದಗಳನ್ನು, ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ಸಂವಾದಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಹೊಸ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ಇದು ಈ ಚಳವಳಿಯ ಒಂದು ಮುಖವಾದರೆ, ನವ್ಯದಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಧ್ವನಿಗಳು ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದದ್ದು ಅದರ ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖವನ್ನು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

೧೯೭೦ ಮತ್ತು ೮೦ರ ದಶಕಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ತೀರ ಮಹತ್ವದ ಸಾಮಾಜಿಕ,

ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳು, ಚಳವಳಿಗಳು, ರಾಜಕೀಯ ಪಲ್ಲಟಗಳು ಈ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದವು. ಗಾಂಧೀ ಮತ್ತು ಲೋಹಿಯಾ ಚಿಂತನೆಗಳು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ ೭೦ರ ದಶಕವಂತೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಮರೆಯಲಾಗದ ಅಧ್ಯಾಯ. ಪ್ರೊ.ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ, ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರತೇಜಸ್ವಿ, ಲಂಕೇಶ್, ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಪಾಟೀಲ, ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ ಮೊದಲಾದವರು ಲೋಹಿಯಾರ ಚಿಂತನೆಗಳ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಲು ನೋಡಿದ್ದು, ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಅನೇಕ ಮುಖ್ಯ ಸಂವಾದಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೂ ಅಗಾಧ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ದಿಗಂತಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಶೂದ್ರ - ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಚರ್ಚೆ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲಬಗೆಯ ಸಂವಾದಗಳು, ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಚಿಂತನೆಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ - ರಾಜಕೀಯ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಪಲ್ಲಟಿಸುವ ವೈಚಾರಿಕ ವಾಗ್ವಾದಗಳು ಪ್ರಖರವಾದದ್ದು ಈ ದಶಕದಲ್ಲಿಯೇ. ನವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಅನೇಕ ಲೇಖಕರು ನವ್ಯದ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ತಮ್ಮ ಬಾಹುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನೋಡಿದರು. ಜಾತಿ ವಿನಾಶ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ (೧೯೭೪) ಕರ್ನಾಟಕ ಬರಹಗಾರರ ಮತ್ತು ಕಲಾವಿದರ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಅದನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿ ಕುವೆಂಪು ಆಡಿದ ಹರಿತವಾದ ಮಾತುಗಳು, 'ಬೂಸಾ ಸಾಹಿತ್ಯ'ವನ್ನು ಕುರಿತು ಸಚಿವರಾಗಿದ್ದ ಬಸವಲಿಂಗಪ್ಪ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಟೀಕೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಡಿಬಂದ ವಿರೋಧ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳು ಆ ದಶಕದ ಕೊನೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂಡಾಯ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯ ಹುಟ್ಟಿಗೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ನವ್ಯರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಮಾನದಂಡಗಳು ಕಟು ಟೀಕೆಗೆ ಒಳಗಾದವು. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಮಾನದಂಡಗಳು ಬದಲಾದವು. ಚಿಂತನೆಯ ಹರಹು ವಿಸ್ತಾರವಾಯಿತು. ಅಡಿಗರು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಅನೇಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮರುಚಿಂತನೆಗೆ ಒಳಗಾದವು. ನವ್ಯರು ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ 'ಸಾವಯವ ಶಿಲ್ಪದ ಸಮಗ್ರೀಕರಣ ಬಲ'ವೇ ಶಿಥಿಲವಾಗತೊಡಗಿತು. ಹೊಸ ಹೊಸ ಅನುಭವ ಲೋಕಗಳು ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದವು. ಅಕ್ಷರ ಲೋಕದ ಹೊರಗೇ ಶತ ಶತಮಾನಗಳನ್ನು ಕಳೆದ ಅನೇಕರು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಅಕ್ಷರ ಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಅಖಂಡ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸತೊಡಗಿದರು. ಭಾಷೆ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ವಿಧಾನಗಳು, ಚಿಂತನ ಕ್ರಮಗಳು ಬದಲಾದವು. ಸಾಹಿತ್ಯ ತನ್ನ ದಿಗಂತಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿತು.

ಈ ಹೊಸ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಹಳೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಲ್ಲಲು ನೋಡಿದ ಕೆಲವು ಕಿರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕಣ್ಮುಚ್ಚಿದವು; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡು ಹೊಸ ಎಚ್ಚರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ರಮಿಸಿದವು. ಹೊಸ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಮುಖ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಂಕ್ರಮಣ' ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು 'ಸಂಕ್ರಮಣ' ಮುಖ್ಯವೇದಿಕೆಯಾಯಿತು. ದಲಿತ (೧೯೭೪, ಬುದ್ಧಣ್ಣ ಹಿಂಗಮಿರೆ, ಧಾರವಾಡ), ನರ ಬಂಡಾಯ (ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವ), ಪಂಚಮ (ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ದೇವ, ಗೋವಿಂದಯ್ಯ, ರಾಮದೇವ ರಾಕೆ, ಇಂದೂಧರ ಮೊದಲಾದವರು, ಮೈಸೂರು), ಶೂದ್ರ (೧೯೭೫, ಶೂದ್ರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ಬೆಂಗಳೂರು), ಒಡನಾಡಿ (೧೯೭೫, ಸಂ: ಬಿ. ದಾಮೋದರ ರಾವ್), ಬದುಕು (೧೯೭೭, ಮಂಗೂರ ವಿಜಯ ಮತ್ತಿತರರು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ), ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯ (೧೯೮೩, ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ ಮೊದಲಾದವರು) - ಮೊದಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ. ಇವುಗಳ ಹೆಸರೇ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ - ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿಂತನೆಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯಂತೆಯೂ ಕಾಣಿಸುವುದು ಕೇವಲ ಆಕಸ್ಮಿಕವಲ್ಲ.

'ಸಾಕ್ಷಿ' ತನ್ನ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಹೊಸ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ 'ರುಜುವಾತು'ವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ನವ್ಯದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಅವರು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಚಿಂತನೆಯ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡರು; ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡರು. 'ರುಜುವಾತಿ'ನ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ಮುಖ್ಯ ವಾಗ್ವಾದಗಳು ನಡೆದವು. ಮಹತ್ವದ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ, ಸೃಜನಶೀಲ ಬರಹಗಳಿಗೆ, ಅನುವಾದಗಳಿಗೆ 'ರುಜುವಾತು' ವೇದಿಕೆಯಾಯಿತು. ಸ್ವತಃ ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರೇ ಮಹತ್ವದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು 'ರುಜುವಾತಿ'ನಲ್ಲಿ ಬರೆದರು.

೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಲಂಕೇಶರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ 'ಪಾಂಚಾಲಿ' ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿನ ಬರಹಗಳು, ಚಿಂತನೆಗಳು ಹೊಸ ಹಾದಿಯನ್ನು ತೋರತೊಡಗಿದವು. (ಈಗ ಇದರ ಮರುಮುದ್ರಣ ಆಗುತ್ತಿದೆ -ಸಂ.)

ಆಲೋಕ/ಅಂಕಣ (೧೯೭೯, ಪಿಪಿ ಗೆಳೆಯರ ಬಳಗ, ಬೆಂಗಳೂರು), ಸೃಜನವೇದಿ (೧೯೮೪, ಅರವಿಂದ ನಾಡಕರ್ಣಿ ಮತ್ತು ಡಾ.ಹೇಮಂತ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಮುಂಬೈ), ಅನ್ವೇಷಣೆ (೧೯೮೪, ಆರ್.ಜಿ. ಹಳ್ಳಿ ನಾಗರಾಜ್, ಬೆಂಗಳೂರು), ಸಂವಾದ (೧೯೮೬, ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲ ಮತ್ತಿತರರು, ಮಲ್ಟಾಡಿಹಳ್ಳಿ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ), ಭಾಷಾಲೋಕ (೧೯೮೬, ಎಂ.ಮುರಿಗಪ್ಪ ಮತ್ತು ಎಚ್.ಎಂ. ಮಹೇಶ್ವರಯ್ಯ, ಧಾರವಾಡ), ಕವಿಮಾರ್ಗ (೧೯೮೭, ವೀರಣ್ಣ ದಂಡೆ, ಗುಲಬರ್ಗ),

ಸಂಚಯ (೧೯೮೭, ಡಿ.ವಿ.ಪ್ರಹ್ಲಾದ್, ಬೆಂಗಳೂರು), ಅಭಿನವ (೧೯೯೪, ನ. ರವಿಕುಮಾರ್, ಬೆಂಗಳೂರು), ಗಾಂಧಿ ಬಚಾರ್ (೧೯೮೮, ಕೆ.ಎನ್. ಬಾಲಕೃಷ್ಣ, ಬೆಂಗಳೂರು), ಅರಿವು-ಬರಹ (ಅರಿವು-ಬರಹ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಕೋಣಾಜಿ, ಮಂಗಳೂರು), ಶಬ್ದಗುಣ (ವಸಂತ ಬನ್ನಾಡಿ, ಕುಂದಾಪುರ), ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ (ಕನ್ನಡ ವಿ.ವಿ. ಹಂಪಿ), ಅರುಹು-ಕುರುಹು (೨೦೦೯, ಸಂ: ಹೆಚ್.ಎಸ್. ಉಮೇಶ್, ಮೈಸೂರು), ಮಾತುಕತೆ (ನೀನಾಸಮ್, ಹೆಗ್ಗೋಡು), ಸಂಕುಲ (ಡಾ.ವಿಜಯಾ, ಬಿ.ಸುರೇಶ್, ಬೆಂಗಳೂರು), ಸಂಕಲನ (ಸಿದ್ದಲಿಂಗ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಹೇಮಾ ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿ, ಧಾರವಾಡ), ಪ್ರಜಾಸಾಹಿತ್ಯ/ ಪುಸ್ತಕಮನೆ (ಸಂ: ಹರಿಹರಪ್ರಿಯ, ಬೆಂಗಳೂರು), ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ (ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ, ಮಂಡ್ಯ) - ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಗಮನಾರ್ಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಈಗ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡಿವೆ; ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಇನ್ನೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿವೆ.

ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಗಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಸಾಕಷ್ಟಿದೆ: ಸೂತ್ರಧಾರ (ರಾಮಯ್ಯ, ಬೆಂಗಳೂರು), ರಂಗಪ್ರಪಂಚ (ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ, ಬೆಂಗಳೂರು), ಸಂಸ (ಸುರೇಶ್, ಬೆಂಗಳೂರು), ರಂಗತೋರಣ (ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ನಾಯಕ, ಧಾರವಾಡ), ರಂಗವಾಣಿ (ಮೈಸೂರು), ಈ ಮಾಸ ನಾಟಕ (ಎಲ್. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಬೆಂಗಳೂರು), ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಪತ್ರಿಕೆ (ಹಾಲ್ಕುರಿಕೆ ಶಿವಶಂಕರ), ಪರಿಕರ (ಸಂ: ಹಾಸಾಕೃ, ರಂಗಾಯಣ, ಮೈಸೂರು) ಇತ್ಯಾದಿ.

ಪುಸ್ತಕ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಇವೆ. ಪುಸ್ತಕ ಪುರವಣಿ (೧೯೭೭, ಚೇತನ ಕನ್ನಡ ಸಂಘ, ಮೈಸೂರು), ಗ್ರಂಥಲೋಕ (೧೯೭೮, ಆರ್.ಎಲ್. ಅನಂತರಾಮಯ್ಯ, ಮೈಸೂರು), ಪುಸ್ತಕ ಮಾಹಿತಿ (೧೯೯೩, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ) ಮೊದಲಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿಭಾಯಿಸಿದವು.

ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಮಿತಿ ೧೯೪೩ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದ 'ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಪಂಚ'ಕ್ಕೆ ಜೀವ ತುಂಬಿದವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಆಲನಹಳ್ಳಿ. ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪ್ರತಿ ಸಂಚಿಕೆಯೂ ಸಂಗ್ರಹಯೋಗ್ಯ ಎನ್ನುವಂತಿತ್ತು.

ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರಮದಿಂದ ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಳ ಕೊಡುಗೆಯಂತೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ - ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿವೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಮಹತ್ವದ ಲೇಖಕರು, ಹೊಸ ಹೊಸ ಚಿಂತನ ಕ್ರಮಗಳು, ಪರ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗಗಳು, ಕನ್ನಡದ ಮಹತ್ವದ

ಲೇಖಕರು, ಕನ್ನಡ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಹರಿತಗೊಳಿಸಿದ ಸಿನಿಮಾ, ರಂಗಭೂಮಿ, ಕಲೆ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಕನ್ನಡದ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸಿವೆ.

೧೯೮೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ 'ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ'ಯನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಕ್ಕೆ ತರುವುದು ಸರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ವಾದಿಸುವವರೂ ಇರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಆಲೆಗಳು, ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಲೇಖಕರು, ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿದ ವಿವಾದಗಳು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿವೆ.

ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಸುಂದರವಾಗಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಪವಾದ ಎನ್ನುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತ, ಇದೀಗ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ, 'ದೇಶಕಾಲ' (೨೦೦೫, ಸಂ: ವಿವೇಕ ಶಾನಭಾಗ) ಹಿಂದಿನ 'ಸಾಕ್ಷಿ' ಮತ್ತು 'ರುಜುವಾತು'ಗಳ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಜ್ಜೆಹಾಕಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿದರೂ, ಅದು ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅನುವಾದಗಳ ಮೂಲಕ ಹಿಡಿದುಕೊಡುವ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನೂ ರೂಪಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅದು ತಾನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಸೀಮಿತ ಚೌಕಟ್ಟು, ಮಿತಿ ಮೇರೆಗಳು ವಾಗ್ವಾದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದವು.

... ..

ಕನ್ನಡ ಎಂಟು ಜ್ಞಾನಪೀಠಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬೀಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಈ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕೊಡುಗೆಯೂ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು.

ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಆರಂಭವಾಗಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೆಲವು ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಮರ್ಥವಾಗಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ವಿದೇಶದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ಇ-ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತೋರುವಂತಿವೆ. ಆದರೆ ಇ-ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಕನ್ನಡ ಓದುಗರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮುಟ್ಟುತ್ತಿಲ್ಲವಾದ ಕಾರಣ, ಇವುಗಳ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಕೆಂಡಸಂಪಿಗೆ, ಅವಧಿ, ವಿಶ್ವಕನ್ನಡ, ಕಾಮನಬಿಲ್ಲು, ಸೃಜನ, ಸಂಗಮ, ಪಂಡಿತ ಪುಟ ಮೊದಲಾದ ಇ-ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಅರಿವಿನ ಹುಡುಕಾಟ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಶೂದ್ರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಎಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜನರ ಸಮಾವೇಶವಾಗುವುದೋ ಅಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರಬುದ್ಧಿಗಳ ಸಂಘಾತದಿಂದ ಚಿತ್ರ ಎಚ್ಚಿತ್ತೇಳುತ್ತದೆ. ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕಿನಿಂದಲೂ ಧಕ್ಕೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಶಕ್ತಿಗೂ ಚಲನ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಚಿತ್ರ ಸಮುದ್ರದ ಮಂಥನ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ನಿಗೂಢ ಸಾರಪದಾರ್ಥವೆಲ್ಲ ತಾನಾಗಿಯೇ ತೇಲಿಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಳುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

— ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರ್

(‘ತಪೋವನ’ ಲೇಖನದಿಂದ)

ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಅರಿವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಹಸಿವಿನೆಡೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಒಂದು ಮಾರ್ಗಸೂಚಿ ವೇದಿಕೆ. ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಸಂಘರ್ಷಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಒಡಲೊಳಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ಫೋಟಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ಸ್ಫೋಟನೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ತಳ ಸೋಸಿದವರು ಸಾಹಿತಿಗಳು, ಚಿಂತಕರು ಮತ್ತು ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಹಿತಿಗಳು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹಾನ್ ಪ್ರತಿಭೆಗಳಾದ ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಮುಂತಾದವರ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಗಂಭೀರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಚರ್ಚೆಗೆ ಬಂದದ್ದು ಕಳೆದ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪಾತ್ರ ಹಿರಿದಾದದ್ದು. ಇವು ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗದೆ, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವು. ಇದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಲವಲವಿಕೆಯನ್ನು ಚೇತೋಹಾರಿಯಾಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಕ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಂತೂ ಇದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿಮಾಡಿಸಿದ ವೇದಿಕೆಯಾಯಿತು. ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಚೈತನ್ಯಶೀಲ ಮನಸ್ಸುಗಳ ಹುಡುಕಾಟ ದಟ್ಟವಾಗತೊಡಗಿತು. ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಮಾಜ ದಲ್ಲಿಯೂ ‘ಆಂತರಿಕ’ ಸಂವಾದವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಜೀವಜಾಲವಾಗಿ ಇವು ಕೆಲಸ ಮಾಡತೊಡಗಿದವು. ಹಾಗೆಯೇ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ

೨೬

ಚಳುವಳಿಗಳು ಹುಟ್ಟಲು ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಟ್ಟವು. ಇದಕ್ಕೆ ಸೃಜನಾತ್ಮಕತೆಯ ಅನನ್ಯತೆಯ ಸಂವರ್ಧನೆಯನ್ನು ಧಾರೆಯೆರೆದವು. ಇದರಿಂದ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕತೆ ಎನ್ನುವ ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ದಟ್ಟವಾಗತೊಡಗಿತು. ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ವಾಗ್ವಾದಗಳು ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹಿಗ್ಗಿಸಿ ನೋಡಲು ಸಹಕಾರಿಯಾದವು. ಬಹುಮುಖತೆಯ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತೆಗೆ ಬಲ ಬಂತು.

ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಭಾರತದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ‘ಕಟ್ಟುವೆವು ನಾವು’ ಎಂಬ ಆಂತರಿಕ ಘೋಷಣೆಯ ಸಂಭಾವ್ಯತೆಗೆ ಸಂವೇದ್ಯವೆನ್ನುವುದು ಗಟ್ಟಿ ಚಿಂತನೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಚಿಂತನಶೀಲ ‘ಸೂಲ್ ಆಫ್ ಥಾಟ್ಸ್’ಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕಾರಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬಾಹುಗಳನ್ನು ಚಾಚುತ್ತಲೇ ಬಂದಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಎಂತೆಂಥ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ ಧ್ವನಿ ನಮ್ಮ ಒಟ್ಟೂ ಬರವಣಿಗೆಯ ಕಾಲಘಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೊಸತನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಮತ್ತು ‘ನಾನು’ ಅಥವಾ ‘ನಾವು’ ಹೇಳುವುದು, ಬರೆಯುವುದು ಸರಿಯಿದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ವವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಬಂದಿರುವುದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದದ್ದು. ಇದು ಅನಿವಾರ್ಯವೂ ಆಗಿದೆ. ಕೊನೆಗೂ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯೆನ್ನುವುದು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಪಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಮೂಲಧಾತು ಸ್ವವಿಮರ್ಶೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಇದನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಪಾತ್ರ ಹಿರಿದಾದದ್ದು.

ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯಂತೂ ‘ಕಟ್ಟುವೆವು ನಾವು’ ಎಂಬುದು ಒಂದು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇ ಆಯಿತು. ಕೇವಲ ‘ನವ್ಯ’ತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ನವೋದಯ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾಸ್ತಿ, ಕುವೆಂಪು, ಬೇಂದ್ರೆ ಹಾಗೂ ಕಾರಂತರಂಥವರು ಇದಕ್ಕೆ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ವಾಹಕಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ‘ಸಾಕ್ಷಿ’ಯಂಥ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಚೊಚ್ಚಲ, ಜೀವನ, ಪ್ರಬುದ್ಧಕರ್ನಾಟಕ, ಮನ್ವಂತರ ಮತ್ತು ಸಂಕ್ರಮಣದಂಥ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ನಡೆಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಅನುಸಂಧಾನ ಅಪ್ರವಾದದ್ದು. ಬಹಳಷ್ಟು ಲೇಖಕರು ಈ ವೇದಿಕೆಗಳಿಂದ ಮೈಚಿಳಿ ಕೊಡುವಿಕೊಂಡು ಹೊಸದೇನನ್ನೋ ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಆಶಯದಿಂದ ಬರೆಯತೊಡಗಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಲೇಖಕರ ತಲೆಮಾರಿನ ನಂತರವೂ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಸೃಷ್ಟಿಕರಿಯೇ ಜೀವಂತಕರಿಯೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಮಾತಾಡಬಹುದು, ಸಂವಾದಕ್ಕೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಬಹುದು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ

ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಕೇವಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಮಾಜವಾದ, ಸಮತಾವಾದ ಹಾಗೂ ಅರಾಜಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಚರ್ಚೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದದ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದ. ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವು ಗಾಂಧಿ, ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ಮತ್ತು ಲೋಹಿಯಾ ಮುಂತಾದವರ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿವೆ; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಮಗೆ ಸೇರಿದ್ದು ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಒಟ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸತಕ್ಕಂಥವು ಎಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಚರ್ಚೆಗೆ ಆಸ್ಪದ ನೀಡಿವೆ.

ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಚಿಂತಕರು ಗಾಂಧಿ, ಲೋಹಿಯಾ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ಕುರಿತಂತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದಷ್ಟು ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ತೆಕ್ಕೆಯೊಳಗೆ ಬಂದವರು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮಂಡಿಸಿರಬಹುದು. ಅವರೂ ಕೂಡ ತಮ್ಮ ನಿಲವು ತಿಳಿಸಲು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಂಥ ಗಂಭೀರ ವೇದಿಕೆಗಳನ್ನೇ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಶಾಖೆಗಳು ಬಹುಮುಖತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಹಿಸಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾವು ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು, ಇದು ನಮ್ಮದು ಎಂಬ ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣ ತಹತಹವನ್ನು ಇವು ಚೇತೋಹಾರಿಯಾಗಿಟ್ಟಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ಈ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಬಂದವು ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ, ಹೇಗೆ ಬಂದುವು ಎಂಬುದೇ ಅಂತಿಮವಾದದ್ದು. ಮತ್ತು ಅವು ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ 'ಆಕರ' ವಾದರಿಗಳಾಗಿ ಉಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು ಮುಖ್ಯ. ಅವುಗಳಿಂದಾಗಿಯೇ ಭಾಷೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡದ್ದು, ತನ್ನೂಲಕವೇ ಅದರ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತತೆ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು.

ಯಾವುದೇ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಯ ಚೌಕಟ್ಟು ಹಿರಿದಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರು ಬೌದ್ಧಿಕವಾಗಿ ಕೂತಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದು ಕೂಡ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, 'ಸಾಕ್ಷಿ'ಯಂಥ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ನಾನಾ ರೀತಿಯ ವಿಭಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಮನಸ್ಸುಗಳು, ಅಲ್ಲಿ ಕಿಂಚಿತ್ತೂ ಮುಜುಗರ ವಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರಂಥವರು ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದುದು ಹಾಗೂ ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ನವರಂಥವರು ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರಾಗಿದ್ದುದು. ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾದ

'ಸೂಲ್ ಆಫ್ ಥಾಟ್ಸ್'ನವರಿಗೆ 'ಸಾಕ್ಷಿ' ಒಂದು ಮುಕ್ತ ವೇದಿಕೆಯಾಯಿತು. ಕೆಲವರು ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ನವ್ಯಸಾಹಿತ್ಯದ ಮುಖವಾಣಿಯಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಓದಿನ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಎಂದೂ ಪರಿಗಣಿಸಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ, ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಗಂಭೀರವಾದ ಚರ್ಚೆಯಾಗಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗದೆ ಆಯಾ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ವಾಗ್ವಾದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಅನನ್ಯಭಾವದಿಂದ ದಾಖಲಿಸುವುದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಮುಖ್ಯವಾಗಬೇಕು. ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯ: ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲೂ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಳುವಳಿಗಳು, ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ಇದರ ಮುಖೇನ - ನವೋದಯ, ನವ್ಯ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಮತ್ತು ಬಂಡಾಯದಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೇದಿಕೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ; ಚೊತೆಗೆ, ಆರೋಗ್ಯಪೂರ್ಣ ಕೂಡ. ಇಂಥವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ತಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿತನವಿದ್ದರೆ ಅವು ಬದುಕಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಂದ ಎಂದೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನಡೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದು ನನ್ನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಅನಿಸಿಕೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದೇ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿ, ಕುವೆಂಪು, ಕಾರಂತ, ಬೇಂದ್ರೆ, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ, ಲಂಕೇಶ್, ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ, ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜ ಹಾಗೂ ಡಾ| ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಅಂಥವರು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಹೀಗೆ ನಡೆದದ್ದರಿಂದ ಗಾಂಧಿ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಲೋಹಿಯಾ ಹಾಗೂ ಪೆರಿಯಾರ್ ಅಂಥವರನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಲೇ ಇವರ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಾಗೂ ಮತಧರ್ಮಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ದಟ್ಟವಾದ ಸಂವಾದ ನಡೆದಿದೆ. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲ ಹೇಗೆ ಪದರುಪದರುಗಳಾಗಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟಿವೆ ಎಂಬುದು ಚರ್ಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. 'ಒಕ್ಕೂಟ'ದಂಥ ಬರಹಗಾರರ ಸಂಸ್ಥೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಾಗ ಅದರ ಉದ್ಘಾಟನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸಂಕ್ರಮಣ ವಿಶೇಷಾಂಕ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ವಾದದ್ದು. ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವೆಂದಾಗ, ಇದೇ ಅಂತಿಮವೆಂದಲ್ಲ. ಮುಂದು ವರಿಯುವ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದೇ ಇಲ್ಲಿ ಸಮಂಜಸವೂ ಕೂಡ. ಇಂಥದ್ದು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಸಮಾಜದಲ್ಲೂ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ. ಕೊನೆಗೂ ಯಾರು ಬೊಬ್ಬೆ ಹಾಕಿ ಕೂಗಾಡಿದರೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದದ್ದೇ ಉಳಿಯುವುದು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಇತಿಹಾಸಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಬೀರ್ಣಶಕ್ತಿ ಇದೆ. ಆ ಬೀರ್ಣಶಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಥೆಂಟಿಕ್ಯಾಗಿ

ಮಾತಾಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದೇ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು. ಇದನ್ನು ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಒಲವಿನಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ, ಒಂದು ಮಹಾನ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಓದುವಂತೆ, ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರವೂ ಮರು ಓದಿಗೆ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮರು ಓದು ಎನ್ನುವುದು ಈಗಾಗಲೇ ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುವುದು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ 'ಸಾಕ್ಷಿ' ೨೫ನೇ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇದು ೧೯೭೪ರಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದು. ಇದು ಪೋಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕುರಿತ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ. ಆದರೆ ಒಟ್ಟು ಸಂಚಿಕೆಯ ಆಪ್ತತೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದು - ಆಂದ್ರೆಜ್ ವಾಜ್‌ದ ಅವರ ಲೇಖನವನ್ನು ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣನವರು ಅನುವಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಲೇಖನದ ಮೂಲಕ ಆಂದ್ರೆಜ್ ವಾಜ್‌ದನ ಅದ್ಭುತ ಪ್ರತಿಭೆಯ ಪರಿ ತಿಳಿಯುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಆತ ಮುಂದಿಡುವ ಎಷ್ಟೊಂದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಗತಿಗಳು ನಮ್ಮ ಅರಿವಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಪೋಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಚಲನಚಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಚಿತ್ರಕಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತಲೇ ಸಮಕಾಲೀನ ಕಲೆಯ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಮೂಲಭೂತ ತಾತ್ವಿಕ ಅಂಶಗಳು ನಮಗೆ ಎದುರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಫ್ರಾನ್ಸ್‌ನ ಬುನುಯೆಲ್ ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವಾಗ ಅಥವಾ ಚಲನಚಿತ್ರ ಕಲೆಯ ಅಪರೂಪದ ಚೇತನವಾಗಿರುವ ಕರೋಸಾವನನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವಾಗ ನಮ್ಮ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಚಲನಚಿತ್ರ ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದೆಯೆನ್ನುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗುವುದು. ಈ ಸಂಚಿಕೆ ಅಥವಾ ಈ ಲೇಖನದ ಮರು ಓದು ನನ್ನನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಪುಟ್ಟ ಉದಾಹರಣೆ ಮಾತ್ರ. ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಬಹಳಷ್ಟು ಅಪರೂಪದ ಲೇಖನಗಳು ನಾನಾ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಪುಸ್ತಕರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಯಾವುದಾದರೂ ವಿಷಯ ಶೋಧನೆಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲಿ ಓದಿದಾಗ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಥ್ರಿಲ್ ಅನ್ನಿಸದಿರಲಾರದು.

ಇಂಥದ್ದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ, ಬಹುಪಾಲು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಒಲವಿನ ಓದುಗರಿಗೆ - ಮನ್ವಂತರ, ರುಜುವಾತು, ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ, ಸಂಕ್ರಮಣ, ಶೂದ್ರ, ಸಂಚಯ, ಆನ್ವೇಷಣೆ, ಸಂವಾದ, ಮಾತುಕತೆ; ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಾದ ಎನ್‌ಕಾಂಟರ್, ಸೆಮಿನಾರ್, ನ್ಯೂ ಕ್ಲೆಸ್ಟ್, ಲಂಡನ್ ಮ್ಯಾಗಝೈನ್,

ಅಥವಾ ಲಿಟರರಿ ಸಪ್ಲಿಮೆಂಟ್‌ಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ಆಗಬಹುದು. ತೆಲುಗಿನ ಮಹಾನ್ ಕವಿ ಶ್ರೀಶ್ರೀ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ 'ಸೃಜನ' ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಓದಿದಾಗಲೂ ಹಾಗೆ ಅನ್ನಿಸಬಹುದು. ಮತ್ತು ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇರಳದಿಂದ ಬರುವ 'ಸೋಶಿಯಲ್ ಸೈಟಿಸ್ಟ್' ಪತ್ರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಲೋಹಿಯಾರವರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ 'ಮ್ಯಾನ್‌ಕ್ಯಾಂಡ್' ಮತ್ತು ಅದರ ನೆರಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಕನ್ನಡದ 'ಮಾನವ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವಂಥವು. ಇವೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸುವಂಥವೇ ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿಯಂತೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ತರವಾದದ್ದು. ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಗಳಿಗೆ ಇವು ಕಾರಣೀಭೂತವಾಗಿವೆ. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇವು ಭಾರತದ ಹಾಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ 'ಸಾಕ್ಷಿ'ಪ್ರಜ್ಞೆ ಗಳಾಗಿವೆ. ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ, ಇವು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಪುಸ್ತಕಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯತ್ತ ಚಿಂತಿಸಲು ಪ್ರೇರಕವಾಗಿ ರುತ್ತವೆ. ಇಂಥವುಗಳ ಓದಿನಿಂದ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಷೆಯ ಸೃಜನಶೀಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾರ್ಥಕವಾದ ಒಳನೋಟಗಳು ನಮಗೆ ಗೋಚರಿಸಬಹುದು. ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಹಾಗೂ ಸಂಘಟಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಒಂದು ಭದ್ರ ನೆಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ನಿಜವಾದ ಪ್ರತಿಭೆಗಳು ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸದಾ ಮರುಪರಿಶೀಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾವಾಗಲೂ ಚೇತೋಹಾರಿಯಾದ ಸುಗಮ ಹಾದಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮಾಜದ ಎಷ್ಟೋ ನಿಗೂಢ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಾವಿನ್ನೂ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅತ್ಯಪ್ಪಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕಳಕಳಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅರಿವಿನ ಘಟ್ಟಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಎಂತೆಂಥ ದಾರಿಗಳಿವೆ.

ನಮ್ಮ ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರದಂಥ ಮೂಲಭೂತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸದ ದಿನಗಳಿದ್ದುವು. ಅಂಥ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾ ವಂತ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಎಚ್ಚರದ ಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ಅಭಿರುಚಿಯ ಕೆಲವು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸಿವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಂಥ ವಿಷಮ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಅಂತರಿಕ ಧ್ವನಿ ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾದದ್ದು. ಇಂಥದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರರು

ತಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶತಮಾನದ ಹಿಂದೆಯೇ ಮಾಡಿದರು. ಕೇವಲ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಆಡಳಿತದ ಕ್ರೌರ್ಯದ ವಿರುದ್ಧವಲ್ಲ; ಒಂದು ಮಡಿವಂತ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತವಾದಿಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲಿಷ್ಟಕರವಾದದ್ದು; ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಠಾಕೂರರು ರಾಜಾ ರಾಮಮೋಹನ ರಾಯ್, ದಯಾನಂದ ಸರಸ್ವತಿ, ಗಾಂಧೀಜಿ ಮತ್ತು ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧನನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ವಾದವುಗಳು. ಅದೇ ರೀತಿಯ ಕೆಲಸ ನಮ್ಮಲ್ಲೂ ಆಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರದತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು, ಕಾರಂತ, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ, ಕುರ್ತಕೋಟಿ, ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ, ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ, ಲಂಕೇಶ್, ಯು.ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿ ಹಾಗೂ ಕೆ.ವಿ. ತಿರುಮಲೇಶ್ ಅಂಥವರು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದ ಕೆಲಸ ಅಮೂಲ್ಯವಾದದ್ದು. ಇವರೂ ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಏಕಾಗ್ರಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಆಗಿದೆ. ಇವರ ನಂತರದ ತಲೆಮಾರು ಕೂಡ ಸೃಜನಶೀಲ ಚಿಂತನಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಈ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಮೂವತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಾಕ್ಷಿ, ರುಜುವಾತು, ಸಂಕ್ರಮಣ, ಮನ್ವಂತರ, ಪ್ರಬುದ್ಧಕರ್ನಾಟಕ, ಅನಿಕೇತನ, ಸಂಚಯ, ಸಂವಾದ, ಅಂಕಣ, ಮಾತುಕತೆ ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗಿ 'ಶೂದ್ರ' ಒಂದಷ್ಟು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆ ಯಾವ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರವಹಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದು ಮನವರಿಕೆ ಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಿನ್ನೆಯ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ದೋಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಪ್ರವಾದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸಬಹುದಾದರೆ, ಮಾನಸಿಕ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯತ್ತಣ ತುಡಿತವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತ ಹೋಗುವುದು. ಇಂಥದ್ದು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಓದುಗರ ಜೊತೆಯೂ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಬಹುಪಾಲು ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ಲೇಖಕರು ಜನಪ್ರಿಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಾಹಿತ್ಯಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ, ತಾವು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಧ್ವನನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ತಲುಪಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದಕ್ಕಾಗಿ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಂತೆಂಥ ಮಹನೀಯರು ಕೇವಲ ಕೆಲವೇ ಸಂಚಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ, ಅಥವಾ ಅವರ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದದ್ದು.

ನಾಟಕಕ್ಕೆಂದೆ ಮೀಸಲಿದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆ

'ರಂಗಭೂಮಿ'

ಬಿ.ಆರ್.ವಿ. ಐತಾಳ

ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಲೆ - ಸಾಹಿತ್ಯ - ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿರುವಂತೆಯೇ ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಚಲನಚಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಬಂದಿವೆ. ತುಂಬಾ ಹಿಂದೆ, ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಂಗಮೀಮಾಂಸಕ ಎಡ್ವರ್ಡ್ ಗೋಡ್ಡೋನ್ ಕ್ರೇಗ್ 'ಮಾಸ್ಕ್' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಲೆ - ಸಂವಹನ - ರಂಗಕಲೆಗೆ ಮೀಸಲಾದ ಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ. ನಮ್ಮ ಆನಂದಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ ಯವರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಜಗತ್ತಿನ ಹಲವು ಮಂದಿ ಗಣ್ಯ ಕಲಾಮೀಮಾಂಸಕರು ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಪಂಚದ ಹಲವು ರಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು - ದಿ ಥಿಯೇಟರ್, ದಿ ಡ್ರಾಮಾ ರಿವ್ಯೂ (ಟಿಡಿಆರ್), ದಿ ಪರ್ಫಾರ್ಮಿಂಗ್ ಆಟಸ್ ಜರ್ನಲ್, ಸೋವಿಯೆತ್ ತಿಯೇಟರ್ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಂಗಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಸಮಕಾಲೀನ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಆಗುಹೋಗುಗಳು ಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ರಂಗಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಕೆಲವು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳ ರಂಗವಿಭಾಗಗಳು ರಂಗಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ತಂದಿವೆ, ತರುತ್ತಿವೆ. ಕೇಂದ್ರ ಸಂಗೀತ ನಾಟಕ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ತರುತ್ತಿರುವ 'ಸಂಗೀತ-ನಾಟಕ' ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಂಗೀತ - ನೃತ್ಯ - ನಾಟಕಗಳ ಕುರಿತು ಮೌಲಿಕ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಹೆಸರಾಂತ ಪತ್ರಿಕೆ. ಹಾಗೆಯೇ, ದೆಹಲಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ 'ಎನ್ಯಾಕ್ಟ್', ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ನಾಟಕಶಾಲೆಯ 'ಥಿಯೇಟರ್ ಇಂಡಿಯಾ', ನಟರಂಗ್ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನದವರ 'ನಟರಂಗ್', ಜನನಾಟ್ಯ ಮಂಚದವರ 'ನುಕ್ಕಡ್', ಕೊಲ್ಕತ್ತಾದ ದಿ ಸೀಗಲ್ ಫೌಂಡೇಶನ್ ಫಾರ್ ದಿ ಆರ್ಟ್ಸ್ ನವರು ಹೊರಪಡಿಸಿದ 'ಸೀಗಲ್ ಥಿಯೇಟರ್ ಕ್ವಾರ್ಟರ್ಲಿ', ತ್ರಿಶೂರು ಸ್ಕೂಲ್ ಆಫ್ ಡ್ರಾಮಾ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ರುಚಿ' ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಇನ್ನು ಕನ್ನಡ, ಮರಾಠಿ, ಮಲಯಾಳಂ, ತಮಿಳು, ಬಂಗಾಲಿ, ಹಿಂದಿ, ಗುಜರಾತಿ, ಪಂಜಾಬಿ

ಮುಂತಾದ ನಮ್ಮ ದೇಶಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹತ್ತುಹಲವು ತೆರನ ರಂಗಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೊರಬರುತ್ತಿವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು-ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ 'ಮುಕ್ತ', 'ಸಮುದಾಯ ವಾರ್ತಾಪತ್ರ', 'ಸೂತ್ರಧಾರ'ಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಈಗ 'ಈ ಮಾಸ ನಾಟಕ', 'ರಂಗ ಪ್ರಪಂಚ', 'ರಂಗತೋರಣ' ಮುಂತಾದವು ಬರುತ್ತಿವೆ. ನೀನಾಸಮ್ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ 'ಮಾತುಕತೆ'ಯು ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳಬಯಸುವ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿ ಕೊಡುವುದು ಈ ಬರಹದ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲ. ಇವುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸುತ್ತ ಏಳಿಂಟು ದಶಕಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಂದುಹೋದ ಒಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಂಗಪತ್ರಿಕೆ ಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಉದ್ದೇಶ. ಆ ಪತ್ರಿಕೆ 'ರಂಗಭೂಮಿ'.

೧೯೨೦-೩೦ರ ದಶಕದ ಕನ್ನಡ ವೃತ್ತಿರಂಗಭೂಮಿಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಾದ ಗರೂಡ ಸದಾಶಿವರಾಯರು, ಎ.ವಿ. ವರದಾಚಾರ್ಯರು, ಗುಬ್ಬಿ ವೀರಣ್ಣನವರು ಮುಂತಾದವರ ಒತ್ತಾಸೆ, ಅಂದಿನ ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗದ ಹೆಸರಾಂತ ನಟ ಬಳ್ಳಾರಿ ರಾಘವಾಚಾರ್ಯರ ಬೆಂಬಲ ಮತ್ತು ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ದೇವುಡು ನರಸಿಂಹ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಬೆಳ್ಳಾವೆ ನರಹರಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಮುಂತಾದವರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡು, 'ಲಲಿತಕಲೆ', ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ಸಚಿತ್ರ ಮಾಸಿಕವಹಿ' ಎಂಬ ಪರಿಚಯಸೂಚಕ ಉಪಶೀರ್ಷಿಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೨೫ರ ಶ್ರಾವಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ 'ರಂಗಭೂಮಿ'ಯು ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೩೨ರವರೆಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಸಂವತ್ಸರಗಳ ಕಾಲ ನಡೆಯಿತು. ಮೊದಲ ವರ್ಷ ಗರೂಡ ಸದಾಶಿವರಾಯರ 'ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿ, ಗದಗ ಇದರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ', ಆನಂತರ 'ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿಗಳ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ', ವರ್ಷವೊಂದರ ಹನ್ನೆರಡು ಸಂಚಿಕೆಗಳಂತೆ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪುಟಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅಮೆಚೂರ್ ನಾಟಕ ಸಂಘವು (ಎಡಿಎ) ಪ್ರಕಾಶನದ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಿತು. (ಎಡಿಎ ೧೯೩೧ರಲ್ಲಿ 'ಥಿಯೇಟರ್' ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿತ್ತು.) ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮನೆವಾರ್ತೆಪೇಟೆಯ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಾರ್ಯಾಲಯದಿಂದ, ಅಮೆಚೂರ್ ನಾಟಕ ಸಂಘದ ವತಿಯಿಂದ, ಡಿ.ವಿ. ಅಯ್ಯ ಅವರ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕೆ ಮುನ್ನಡೆಯಿತು. ಮೊದಲ ಆರು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ದ.ಕೃ. ಭಾರದ್ವಾಜರು ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು; ಆನಂತರ, ಎರಡು ವರ್ಷ ದೇವುಡು ನರಸಿಂಹ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಎಂ.ಎಸ್. ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಮೂವರೊಡನೆ ಬೆನಗಲ್ ರಾಮರಾಯರು, ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರರು, ಎಸ್.ಬಿ. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಸಿ.ಕೆ. ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯನವರು,

ಪಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು, ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರು, ಬಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯಂಗಾರರು, ಬೆಳ್ಳಾವೆ ನರಹರಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮೊದಲಾದ ಗಣ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮತ್ತು ಬರಹಗಾರರು ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಎಂಟಾಣೆ; ವರ್ಷದ ಹನ್ನೆರಡೂ ಸಂಚಿಕೆಗಳ ಬೈಂಡಾದ ಸಂಪುಟಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಾಯಿ ಇತ್ತು. ಕಾಲಿದಾಸನ 'ನಾಟ್ಯಂ ಭಿನ್ನರುಚೀರ್ಜನಸ್ಯ ಬಹುಧಾಪ್ಯೇಕಂ ಸಮಾರಾಧನಂ' ಎಂಬ ಮಾತು ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪರಿವಿಡಿ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿರುತ್ತಿದ್ದ ಘೋಷವಾಕ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

'ರಂಗಭೂಮಿ'ಯಲ್ಲಿ - ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಮೊದಲ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅಂದಿನ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳು ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ ಚರ್ಚೆ-ಸಂವಾದ ನಡೆಸುವ ಮೌಲಿಕ ಬರಹಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕತೆ, ಕವಿತೆ, ಹರಟೆ, ಪ್ರಬಂಧ, ವಿಮರ್ಶೆಗಳೂ, ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ದೇಶವಿದೇಶಗಳ ರಂಗಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಪರಿಚಯಗಳೂ, ಆಗ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಂಗ-ನಾಟಕ ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಚಯಗಳೂ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಲಾವಿದರು ರಚಿಸಿದ ವಿಭಿನ್ನ ಶೈಲಿಯ ಚಿತ್ರಗಳೂ, ಅಂದಿನ ನಾಟಕಗಳ ಹಾಗೂ ನಟರ ಭಾವಚಿತ್ರಗಳೂ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುದವೀಡು ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಮುಂದಾಳುತನ ಮತ್ತು ಬಳ್ಳಾರಿ ಟಿ. ರಾಘವಾಚಾರ್ಯರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೨೯ನೇ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೬ - ೨೭ರಂದು ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಮೊದಲನೇ ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ಚರ್ಚೆ ಹಾಗೂ ಗೊತ್ತುವಳಿಗಳನ್ನು 'ರಂಗಭೂಮಿ'ಯು (ಸಂಪುಟ ೫, ಸಂಚಿಕೆ ೬) ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿತ್ತು.

ಅಂದಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಕವಿಗಳು, ನಾಟಕಕಾರರು ಮತ್ತು ನಟರು 'ರಂಗಭೂಮಿ'ಗೆ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಬರಹಗಾರರ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ರಾಳಪಳ್ಳಿ ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ, ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯ ಶರ್ಮ, ದೇವುಡು ನರಸಿಂಹ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಡಾ|ವಿ. ರಾಘವನ್, ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥರು ಮೊದಲಾದ ವಿದ್ವದ್ವರೇಣ್ಯರೂ, ಕಮಲಾದೇವಿ ಚೆಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ, ಬಳ್ಳಾರಿ ರಾಘವ, ಎ.ವಿ. ವರದಾಚಾರ್ ಮೊದಲಾದ ಕಲಾವಿದರೂ, ಆರ್. ಕಲ್ಯಾಣಮ್ಮ, ಪಡುಕೋಣೆ ವಸಂತೀಬಾಯಿ, ಟಿ.ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ, ಶ್ರೀಮತಿ ಭಾರತಿ ಮೊದಲಾದ ಲೇಖಕಿ/ವಿಮರ್ಶಕಿಯರೂ, ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಕಡೆಂಗೋಡ್ತು ಶಂಕರ ಭಟ್ಟ, ಹುಯಿಲಗೋಳ ನಾರಾಯಣ ರಾಯ, ಸೋಸಲೆ ಅಯ್ಯಾ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ಅ.ನ. ಕೃಷ್ಣರಾಯರಂತಹ ಸಾಹಿತಿಗಳೂ ಇದ್ದರು. ಕೆ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ 'ವಸಂತ' ಪತ್ರಿಕೆ (ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್, ೧೯೨೫ರ ಸಂಚಿಕೆ)ಯಲ್ಲಿ 'ರಂಗಭೂಮಿ'ಯ ಬಗೆಗೆ ಬರೆದು ಶುಭ ಹಾರೈಸಿದ್ದರು.

‘ರಂಗಭೂಮಿ’ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿನ ವೈಚಾರಿಕ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ಬರಹಗಳ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದರೆ ಅಂದು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಲೇಖನಗಳ ಆಳ-ಹರವು ನಮ್ಮ ಅವಗಾಹನೆಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆಂದು ಕೆಲವನ್ನು ಹೆಸರಿಸುವುದಾದರೆ: ಭಾರತೀಯ ನಾಟಕಗಳು, (ಎಂ. ನಾಗೇಶಾಚಾರ್ಯ), ನಾಟಕ ಮತ್ತು ನಾಟಕರಂಗ (ಬೆಳ್ಳಾವೆ ನರಹರಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ), ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕಾದುದೇನು? (ದೇವುಡು ನರಸಿಂಹ ಶಾಸ್ತ್ರಿ), ಅಭಿನಯವೆಂದರೇನು? (ಎಂ. ನಾಗೇಶಾಚಾರ್ಯ), ರಂಗಸ್ಥಳಗಳೂ ನಾಟಕಾಭಿನಯಗಳೂ (ಆರ್. ಕಲ್ಯಾಣಮ್ಮ), ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಇತಿಹಾಸ (ಟಾಕಪ್ಪ ಇಚಾರಿ), ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಸುಧಾರಣೆಗಳು (ಅ.ನ.ಕೃಷ್ಣರಾವ್), ವೀಣೆ ಶೇಷಣ್ಣನವರು (ಮುದವೀಡುಕರ ಕೃಷ್ಣರಾಯ), ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ (ಹೊಸಹಳ್ಳಿ ಕೆ. ವೀರಣ್ಣಗೌಡರು), ವಿನೋದ ವೆಂದರೇನು? (ಅ.ನ.ಕೃ.), ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಂಗಸ್ಥಾಪನೆ (ಎಂ.ಎ. ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್), ನಾಟಕ ಪ್ರಪಂಚ, ಪ್ರೀತಿಯ ರೀತಿ (ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ), ಹೆಂಗಸರೂ ರಂಗಭೂಮಿಯೂ (ಧರ್ಮಾವರಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ), ರಸೋಚಿತ ರಂಗನಿರ್ಮಾಣವು (ಟಾಕಪ್ಪ ಇಚಾರಿ), ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ನಾಟಕರಸ ಸ್ವರೂಪ ನಿರೂಪಣ (ಸೋಂದೇಕೊಪ್ಪದ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ), ಭಾರತ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಭವಿಷ್ಯ (ಕಮಲಾದೇವಿ ಚೆಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ), ಮಕ್ಕಳ ನಾಟಕ, ರಷ್ಯದ ರಂಗಭೂಮಿ, ಜರ್ಮನಿಯ ರಂಗಭೂಮಿ, ನಾಟ್ಯವಿಮರ್ಶಾ ತತ್ವ, ಷಾ-ಟಾ-ಕ್ವಾ (ಅಮೆರಿಕದ ಸಂಚಾರಿ ಕಲಾತಂಡಗಳು - ಮು. ವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣಪ್ಪ, ಶಿಡ್ಲಘಟ್ಟಿ), ಮಕ್ಕಳ ಕಿನ್ನರೀ ಆಟಗಳು (ಸ್ತಾನಿಸ್ಲಾವ್‌ಸ್ಕಿ ಆಡಿಸಿದ ಮೆಟರ್‌ಲಿಂಕನ್ ಬ್ಲೂ ಬರ್ಡ್ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, - ವೆಂಕಟೇಶ), ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಕವಿಯ ರಚನಾಕೌಶಲ್ಯ (ಇ.ಎ. ಭಾಸ್ಕರರಾವ್), ರಷ್ಯದ ನಾಟಕಲೆ (ಆರ್.ವಿ. ಜಾಗೀರ್‌ದಾರ್ - ಶ್ರೀರಂಗ), ಹಾಸ್ಯರಸ, ಅದ್ಭುತರಸ (ಸೋಸಲೆ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ), ನಾಟಕಮಂದಿರವೂ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರವೂ (ಪಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ರಾವ್), ನಾಟಕ ಕಲಾ ಶಿಕ್ಷಣ (ಡಾ| ಕುಮಾರಪ್ಪ), ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು (ರಾಘವಳ್ಳಿ ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಶರ್ಮ), ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿನ ನಟಿಯರು (ಎಂ.ಜಿ. ವೆಂಕಟೇಶಯ್ಯ), ಭಾಗವತಮೇಳ ನಾಟಕ (ಡಾ| ವಿ.ರಾಘವನ್), ಯಕ್ಷಗಾನ (ಕೆರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾವ್), ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕ (ಕೆ. ಶಾಮಣ್ಣ), ನಾಟಕದ ಒರೆಗಲ್ಲು (ಅಕ್ಕತಂಗೇರ ಹಳ್ಳಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಶರ್ಮ). ಇವಲ್ಲದೆ, ಆಗ ಪ್ರಕಟವಾದ ‘ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ್’ (ಬಿಎಂಶ್ರೀ), ‘ರಕ್ಕಾಕ್ಷಿ’ (ಕುವೆಂಪು), ‘ತಾಳೀಕೋಟೆ’ (ಮಾಸ್ತಿ) ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಗಳೂ, ಅಂದಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಂಗಪ್ರಯೋಗಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಗಳೂ ಮತ್ತು ಅಂದಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಟ-ನಟಿಯರ ಅಭಿನಯ ಚತುರತೆಯ ಕುರಿತಾದ ವಿಮರ್ಶೆಗಳೂ

ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ೧೯೨೭ರ ಜುಲೈ ೯ರಂದು ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಪಂ. ತಾರಾನಾಥರ ‘ದೀನಬಂಧು ಕಬೀರ’ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ ಸಂಗತಿಗಳಂತಹ ಅಪರೂಪದ ವರದಿಗಳನ್ನೂ ‘ರಂಗಭೂಮಿ’ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕನ್ನಡದ ಬಹುಮಂದಿ ನಾಟಕಕಾರರ ಹಲವು ನಾಟಕಗಳು (ಏಕಾಂಕಗಳು ಮತ್ತು ನೀಳನಾಟಕಗಳು) ‘ರಂಗಭೂಮಿ’ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಅವು ಮೊದಲು ಧಾರಾವಾಹಿಯಾಗಿ, ಅನಂತರ, ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದವು. ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂಕಟೇಶ ಅಯ್ಯಂಗಾರರ ‘ತಾಳೀಕೋಟೆ’, ಸಂಸರ ‘ಸುಗುಣಗಂಭೀರ’, ಹೊ.ಕ.ವೀರಣ್ಣಗೌಡರ ‘ಶ್ರೀಬುದ್ಧದೇವ’, ಬೆನಗಲ್ ರಾಮರಾಯರ ‘ಭಗವದಜ್ಜುಕಂ’ (ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಅನುವಾದ), ಶ್ರೀಮತಿ ಭಾರತಿಯವರ ‘ಅಹಲ್ಯಾ’, ಎ.ಎನ್. ನರಸಿಂಹಯ್ಯನವರ ‘ತಪೋಬಲ’, ಪಾನ್ಯಂ ಸುಂದರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ‘ಮತ್ತವಿಲಾಸ ಪ್ರಹಸನಂ’ (ಸಂಸ್ಕೃತ ದಿಂದ), ಕಡಂಗೋಡ್ಡು ಶಂಕರ ಭಟ್ಟರ ‘ಉಷ್’, ಪಂ. ತಾರಾನಾಥರ ‘ದೀನಬಂಧು ಕಬೀರ’, ಎಲ್. ಗುಂಡಪ್ಪನವರ ‘ಕಚಿ-ದೇವಯಾನಿ’ (ತಾಕೂರರ ನಾಟಕ ಆಧರಿಸಿ), ಕೆ.ಲ.ಸುಬ್ಬರಾಯರ ‘ಬಂಧವಿಮೋಚನೆ’ (ರವೀಂದ್ರನಾಥ ತಾಕೂರ್ ಅವರ ‘ಮುಕ್ತಧಾರಾ’), ಕೆ.ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರ ‘ಕನ್ಯಾಶುಲ್ಕ’ (ಗುರುಚಾಡ ಅಪ್ಪಾರಾವು ಪಂತರ ತೆಲುಗು ನಾಟಕದ ಅನುವಾದ), ಟಿ. ಕನಕಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮನವರ ‘ದೇಶಭಕ್ತಿ’, ಅ.ನ.ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಪ್ರಹಸನ ‘ಮದುವೆಯೋ ಮನೆಹಾಳೋ’, ಕೆ.ವಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪ (ಕುವೆಂಪು) ಅವರ ‘ಜಲಗಾರ’ ಮತ್ತು ‘ಚಂದ್ರಹಾಸ’, ತ.ಸು. ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ‘ವಿಚಿತ್ರ ವ್ರತ’, ಆರ್.ವಿ. ಜಾಗೀರದಾರ್ (ಶ್ರೀರಂಗ)ರ ‘ಮುಕ್ಕಣ್ಣ ವಿರಾಟಪುರುಷ’, ಮೋಟಗಾನಹಳ್ಳಿ ರಾಮಶೇಷ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ‘ಕರ್ಣಾಟಕ ಮುಕುಂದಾನಂದ ಭಾಣಂ’, ದೇವುಡು ಅವರ ‘ಮಯೂರ’, ಕೆ. ಭೀಮರಾಯರ ‘ಸತೀ ಸಂಯುಕ್ತೆ’, ಕೆ. ಶ್ರೀಕಂಠನ್‌ರ ‘ಪಗಾರದಿನ’, ಕೈವಾರ ರಾಜಾರಾಯರ ‘ಅಂತಿಗೊನೆ’ (ಸೊಪೋಕ್ಲಿಸ್‌ನ ಅನುವಾದ), ಎಂ.ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರ ‘ಹೂವಿನ ಆಸೆ’, ಹ.ಸೂ. ಶಾಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬರೆದ ಮಕ್ಕಳನಾಟಕ ‘ದಾಳಿಂಬಿ’ ಮುಂತಾದವು ‘ರಂಗಭೂಮಿ’ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಕೆಲವು ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕಗಳು.

ಇವಲ್ಲದೆ, ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯದ ಹಸ್ತಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಲೇಖನಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಭರತನ ‘ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ’ದ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು ‘ರಂಗಭೂಮಿ’ಯ ವಿಶೇಷ ಸಾಧನೆಯೇ ಸರಿ.

ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಉದ್ಧಟ ಪ್ರತಿರೋಧ:

ಬಂಗಾಳಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

ಆರ್ಯನಿಲ್ ಮುಖರ್ಜಿ

ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ: ಮಾಧವ ಚಿಪ್ಪಳಿ

ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಳುವಳಿಗಳಂತೆಯೇ 'ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚಳುವಳಿ'ಯು (ಇದನ್ನೇ ಸಂಪ್ರದಾಯವಾದಿಗಳು 'ಪರ್ಯಾಯ', 'ಸಮಾನಾಂತರ' ಅಥವಾ 'ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚಳುವಳಿ ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು) ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚೌಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಆಧಿಪತ್ಯದ ರಾಜಕೀಯಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಉದ್ಧಟ ಮತ್ತು ಅರಾಜಕ ಪ್ರತಿರೋಧವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ವಿಚಾರಧಾರೆಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾದ ಇದು ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಆತ್ಮತೃಪ್ತಿಯ ತಳಪಾಯದ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು 'ಸಬಾಲ್ಬರ್ನ್' ಎಂದೂ ಕರೆಯಬಹುದು.^೧

ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಅಥವಾ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಕರೆಯುವಂತೆ ಲಿಟ್ಲೆ ಮ್ಯಾಗಜಿನ್‌ಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಗಾತ್ರದ ಮತ್ತು ಲಾಭದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರದ ಪ್ರಕಾಶನ ಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅವು ಸಮಾನಾಂತರ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಮತ್ತು ಅಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದವು; ವಾಣಿಜ್ಯಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಆಧಿಪತ್ಯದ ವಿರುದ್ಧ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಧ್ವನಿ ಎತ್ತುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಥವಾ ಉತ್ತರ ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಿಸುವುದು ಕಷ್ಟ. ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕಾದ ಈಸ್ಟ್ ಕೋಸ್ಟ್‌ನಿಂದ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಅಮೇರಿಕನ್ ಕವಿ, ಬರಹಗಾರ ರಾಲ್ಫ್ ವಾಡೋ ಎಮರ್ಸನ್ನನ ಪತ್ರಿಕೆಯೇ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೊದಲ 'ಸಣ್ಣ' ಪತ್ರಿಕೆ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ೧೯೧೩ರಲ್ಲಿ ಚಿಕಾಗೋದ ಹ್ಯಾರಿಯೆ ಮನ್ರೋ ಹೊರಡಿಸಿದ 'ಪೊಯೆಟ್ರಿ' ಕೂಡಾ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

೩೮

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲಲ್ಲಿಯೇ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶಕರಾದ ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ ಚೆಪ್ಪಿ, ಸಿಡ್ನಿ ಸ್ಮಿತ್ ಮತ್ತಿತರರು ೧೮೦೨ರಲ್ಲಿ 'ಎಡಿನಬರ್ಗ್ ರಿವ್ಯೂ' ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. 'ಕ್ಯಾಥಲಿಕ್ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ'ವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸಲು ಫ್ರಾನ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ 'ರವೊ ದು ತೆಮ್ಸ್ ಪ್ರೆಸೆಂಟ್' ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ವಿರಳವಾಗಿದ್ದ ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು 'ಷೋಕಿಯ ಯುವ ಜನಾಂಗ'ಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದವು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ವಿಷಯವಾರು ಪುಟವಿನ್ಯಾಸಗಳು ಅಚ್ಚರಿ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತಿದ್ದವು.^೨ 'ರವೊ ದು ತೆಮ್ಸ್ ಪ್ರೆಸೆಂಟ್' ಪತ್ರಿಕೆಯು ಫ್ರಾಂಕ್ವಾ ಮೌರಿಯಾ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವು ಫ್ರೆಂಚ್ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ನಡುವಿನ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಐರೋಪ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ತಲೆ ಎತ್ತಿದ್ದವು ಮತ್ತು 'ಪೊಯೆಟ್ರಿ', 'ಎಡಿನಬರ್ಗ್ ರಿವ್ಯೂ' ಅಥವಾ 'ವೆಸ್ಟ್‌ಮಿನ್‌ಸ್ಟರ್ ರಿವ್ಯೂ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರವಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು.^೩

ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದದ್ದಾಗಲೂ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಅವಿಭಜಿತ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ರಬೀಂದ್ರನಾಥ ಟಾಗೋರರ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬರಹಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದದ್ದು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ. ಅವರ ಮೊದಲ ಕೃತಿಯು 'ತತ್ತ್ವಬೋಧಿನಿ ಪತ್ರಿಕಾ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು.^೪ ರಬೀಂದ್ರರ ತಂದೆ ಮಹರ್ಷಿ ದೇಬೇಂದ್ರನಾಥ ಟಾಗೋರರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ 'ತತ್ತ್ವಬೋಧಿನಿ ಪತ್ರಿಕಾ' ಹಲವು ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಧ್ಯೇಯ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ೧೮೬೩ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಆಗ ಹೊಸದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬ್ರಹ್ಮೋ ಸಮಾಜದ ಮುಖವಾಣಿಯೆಂದೇ ಹೆಸರಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆಯೇ ಹಲವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಜನಾಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಧ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಮುಕ್ತ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಗಳಿಗೆ ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ನೀಡಿದ ಬೆಂಬಲದಿಂದಾಗಿಯೇ ಅದು ಇವತ್ತಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ 'ಬಂಗದರ್ಶನ್', 'ಭಾರತೀ' ಮತ್ತು 'ಪ್ರಬಾಶೀ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಟಾಗೋರರು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಸಿಕವಾಗಿದ್ದ 'ಬಂಗದರ್ಶನ್' ಪತ್ರಿಕೆಯು ೧೮೭೨ರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತು; ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ

(೧೮೩೮-೧೮೯೪) ಅವರು ಮೊದಲ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಗದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗಾಗಿ 'ಆಲೋಚನ ಸಭಾ' ಎಂಬ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಚರ್ಚಾ ಸಂಘವನ್ನು ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತಂದಿತು. ಟಾಗೋರರ ಆರಂಭಿಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಇದೇ 'ಬಂಗದರ್ಶನ್'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದವು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಾಗಿಯೆ ಅವರು 'ಚೋಕರ್ ಬಾಲಿ' ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆದರು. 'ನಷ್ಟಾನೀರ್' ಕಾದಂಬರಿಯೂ ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು (ಸತ್ಯಜಿತ್ ರಾಯ್ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ 'ಚಾರುಲತಾ' ಸಿನೆಮಾ ಮಾಡಿದರು).

'ಭಾರತೀ' ಮತ್ತು 'ಪ್ರಬಾಶೀ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಇತಿಹಾಸ ಕೂಡ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ. 'ಭಾರತೀ' ಪತ್ರಿಕೆಯು ಟಾಗೋರ್ ಕುಟುಂಬದ ಕೈಗೂಸು. ರಬೀಂದ್ರನಾಥರ ಅಣ್ಣಂದಿರಾದ ಜ್ಯೋತಿರಿಂದ್ರನಾಥ್ ಮತ್ತು ದ್ವಿಜೇಂದ್ರನಾಥ್‌ರವರು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕತ್ವ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಕಾಲ ರಬೀಂದ್ರರ ಅಕ್ಕ ಸ್ವರ್ಣಕುಮಾರಿ ದೇವಿಯವರೂ ಇದರ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು. ೧೮೯೮ರಲ್ಲಿ ರಬೀಂದ್ರರೇ ಸಂಪಾದಕರಾದರು. ಹಾಗೆಯೇ ರಬೀಂದ್ರರ ಸಮಕಾಲೀನರಾದ ರಮಾನಂದ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ (೧೮೬೫-೧೯೪೩) ಅವರ ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ 'ಪ್ರಬಾಶೀ' ಜೀವ ತಳೆಯಿತು. 'ಪ್ರಬಾಶೀ' (ಪರಸ್ಥಳದವರು) ಎಂಬ ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಬಂಗಾಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ಹೊರಗಿನ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಹೊರ ರಾಜ್ಯದ ಲೇಖಕರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ರಬೀಂದ್ರರು ಮತ್ತು ಯೌವನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಮಾದರಿಯಾಗಿದ್ದ ಕವಿ ಬಿಹಾರಿಲಾಲ್ ಚಕ್ರಬರ್ತಿಯವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದುಗರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದ 'ಅಬೋಧಬಂಧು', ರಾಜೇಂದ್ರಲಾಲ್ ಮಿತ್ರ ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ, ಬಂಕಿಮಚಂದ್ರರ ಕಾದಂಬರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಜೋಗೇಂದ್ರನಾಥ ಘೋಷರ ಮಾಡಿದ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುತಂದ 'ಬಿಬಿಧರ್ಧ ಸಂಗ', 'ಪ್ರತಿಬಿಂಬ', 'ಆಮ್ನಿಬಸ್' ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ದ್ವಿತೀಯಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ದೇಶಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವೇದಿಕೆಯನ್ನೊದಗಿಸಿದವು.

ನವೋದಯ ಅಥವಾ ರೆನಿಸಾನ್ಸ್ ನಂತರದ ಐರೋಪ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಕೋರಿಯನ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಒಡಲಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವಾದದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

ಹೊಸ ಬಂಗಾಳೀ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದ್ದವು. ವಿನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಮತ್ತು ಸಮಕಾಲೀನ ಫ್ರೆಂಚ್ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದ ಇವು ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡ 'ಲೆಟರ್ ಪ್ರೆಸ್' ಮುದ್ರಣ ಯಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು (ಬಂಗಾಳೀ ನವೋದಯದ ಆಧಾರಸ್ಥಂಭ, ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕ, ಬಹುಶ್ರುತ ವಿದ್ವಾಂಸ ಈಶ್ವರಚಂದ್ರ ವಿದ್ಯಾಸಾಗರ್ ಅವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬಂಗಾಳೀ ಲೆಟರ್ ಟೈಪ್‌ಗಳು ರಚನೆಯಾಗಿ ೧೮೮೦ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಬಳಕೆಯಾಯಿತು). ನಿರಂಕುಶ 'ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಆಧಿಪತ್ಯ'ವೂ ಆಗ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಾರತದ ವಸಾಹತೀಕರಣದ ವಿರುದ್ಧ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಾಟಿಯನ್ನು ಬಂಗಾಳಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಲು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ತೊಡಗಿದ್ದವು. ಅನೇಕ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾರ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬರಹ, ವಿಡಂಬನೆ, ಅಣಕ ಮತ್ತು ಚಿತ್ರರ ವ್ಯಂಗ್ಯಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದವು.

ಟಾಗೋರರ ನೀಳ ಛಾಯೆ

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿದ ಸಾಮಾಜಿಕ-ರಾಜಕೀಯ ಚಾಟಿಯ ಜೊತೆಗೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹತ್ತರವಾದ ಬದಲಾವಣೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ರಬೀಂದ್ರನಾಥ ಟಾಗೋರರೇ ಈ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ವಿರುದ್ಧದ ಈ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯು ರಬೀಂದ್ರರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಔನ್ನತ್ಯಕ್ಕೆ ಏರಿತೋ ಅಷ್ಟೇ ನಷ್ಟವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿತು. ಈ ಕಾಲದ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೆಂದರೆ 'ಕಲ್ಕೋಲ್' ಮತ್ತು 'ಕಬಿತಾ'. ಬಂಗಾಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು 'ಆಧುನಿಕ'ಗೊಳಿಸುವ ಮತ್ತು ಟಾಗೋರರ ನೀಳ ಛಾಯೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಹೊರತರುವ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಪ್ರೇಮೇಂದ್ರ ಮಿತ್ರ, ಕಾಜಿ ನಜರುಲ್ ಇಸ್ಲಾಮ್, ಅಚಿಂತ್ಯಕುಮಾರ್ ಸೇನ್‌ಗುಪ್ತಾ, ಗೋಕುಲ್‌ಚಂದ್ರ ನಾಗ್, ದಿನೇಶ್‌ರಾಜನ್ ದಾಸ್, ಮಣೇಂದ್ರಲಾಲ್ ಬಸು ಮತ್ತು ಬುದ್ಧದೇವ್ ಬಸು ಮುಂತಾದ ಉತ್ಸಾಹಿ, ಪಬುದ್ಧ ಕವಿ ಮತ್ತು ಬರಹಗಾರರ ತಂಡವಾಗಿ 'ಕಲ್ಕೋಲ್' ಸಂಘವು ತನ್ನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು (೧೯೨೩-೧೯೩೫) ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಟಾಗೋರ್-ವಿಧೇಯ ಜನರ ತಡೆಯಿಲ್ಲದ ಹೊಡೆತಗಳನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ೧೯೩೫ರಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಘವು ಒಡೆಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ 'ಕಲ್ಕೋಲ್' ಸಂಘ ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆಯು ಮೊದಲ ಬಂಗಾಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿತು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರೇರಿತಗೊಂಡು 'ಉತ್ತರಾ'

(೧೯೨೫), 'ಪ್ರಗತಿ' (೧೯೨೬), 'ಕಲಿಕಾಲಮ್' (೧೯೨೬) ಮತ್ತು 'ಪೂರ್ವಾಶಾ' (೧೯೩೨) ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಗೋಚರಿಸಿದವು.

'ಕಲ್ಕೋಲ್' ಪತ್ರಿಕೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ, ರಬೀಂದ್ರರ ಪರವಾಗಿದ್ದ 'ಶನಿಬರೇರ್ ಚಿಟ್ಟಿ' ಮತ್ತು ಈ ಮೇಲಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಮರಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಇಟ್ಟವು. ಟಾಗೋರ್ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅದರ ಮಧ್ಯೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕಾಯಿತು. 'ಕಲ್ಕೋಲ್' ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಕೆಲವು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದರು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಅನಿಬಂಧಿತ ಕಾಮ ಮತ್ತು ದಾರಿದ್ರ್ಯದ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವ' ಪತ್ರಿಕೆಯ 'ವಾಸ್ತವವಾದಿ ಸಾಹಿತ್ಯ'ವನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದರು.^೨

'ಕಲ್ಕೋಲ್' ಸಂಘದ ಬಹುತೇಕ ಸದಸ್ಯರು ಬಂಗಾಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಛಾಪನ್ನು ಒತ್ತಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದರು. ಪ್ರೇಮೇಂದ್ರ ಮಿತ್ರಾ, ಬುದ್ಧದೇಬ್ ಬಸು (ಬುದ್ಧವೇವ ಬೋಸ್), ಕಾಜಿ ನಸ್ರುಲ್ ಇಸ್ಲಾಮ್ ಮತ್ತು ಜೀಬಾನಂದ ದಾಸ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು (ಜೀಬಾನಂದ ದಾಸ್ ಸಂಘದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರೂ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರೊಂದಿಗೆ ಆತ್ಮೀಯ ಒಡನಾಟ ಹೊಂದಿದ್ದು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಸತತವಾಗಿ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಜನೀಕಾಂತ ದಾಸ್ ಮುಂತಾದವರು 'ಶನಿಬರೇರ್ ಚಿಟ್ಟಿ'ಯಿಂದ 'ಕಲ್ಕೋಲ್'ಗೆ ಎಸೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನಂಜಿನ ಬಾಣಗಳಿಗೆ ಇವರೂ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು). ಇವರ ನಂತರದ ತಲೆಮಾರಿನಲ್ಲಿ 'ಕವಿತಾ' ಎಂಬ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತಂದ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಬುದ್ಧದೇಬ್ ಬಸು ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು.

ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾದ ಮೊದಲ ಬಂಗಾಳೀ ಪತ್ರಿಕೆ 'ಕವಿತಾ'. ೧೯೩೫ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕತ್ತಾದಿಂದ ಇದರ ಮೊದಲ ಸಂಚಿಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರೇಮೇಂದ್ರ ಮಿತ್ರಾ ಮತ್ತು ಬಸುರವರು ಕಿರಿಯರಾಗಿದ್ದ ಸಮರ್‌ಸೇನ್ ಅವರ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ಮೀಸಲಾದ ಜಗತ್ತಿನ ಮೊದಲ ಪತ್ರಿಕೆ, ಷಿಕಾಗೋದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹ್ಯಾರಿಯೆ ಮನ್ರೋ ಅವರ 'ಪ್ರಿಯೆಟ್ರಿ'ಯಿಂದ 'ಕವಿತಾ' ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ೧೯೩೬ರ ಫೆಬ್ರವರಿ ಒಂದರಂದು 'ದಿ ಟೈಮ್ಸ್' ಲಿಟರರಿ ಸಪ್ಲಿಮೆಂಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಬಂಗಾಳಿ ಪದ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬಗೆಗಿನ ಲೇಖನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಎಡ್ವರ್ಡ್ ಥಾಮ್ಸನ್^೩ 'ಕವಿತಾ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೊದಲ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದರ ಜೊತೆ ಬಸು ಅವರನ್ನು 'ಅತ್ಯಂತ ವಿಶಿಷ್ಟರಾದ ಬಂಗಾಳೀ ಯುವ ಬರಹಗಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು' ಎಂದು ಕರೆದರು.

ಭಾರತ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಲು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡತೊಡಗಿದ ಮೌಂಟ್ ಬ್ಯಾಟನ್ ಕಾಲ,

ಅಂದರೆ ೧೯೪೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡನೇ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದೀ ಪ್ರಚ್ಛೆ ಚಾಗೃತವಾಯಿತು. ಇಂಡಿಯನ್ ಪೀಪಲ್ಸ್ ಥಿಯೇಟರ್ ಅಸೋಸಿಯೇಷನ್ (ಐಪಿಟಿಎ - ಇಪ್ಪಾ) ಚಳುವಳಿಯು ದಾಸ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾದಾಗ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಲೆಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. 'ಬಹುರೂಪಿ' ಎಂಬ ನಾಟಕ ತಂಡವು ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಟ ಶಂಭು ಮಿತ್ರ ಅವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದಿತು. 'ಪರಿಚಯ' ಎಂಬ ಎಡಪಂಥೀಯ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. ಟಾಗೋರ್-ನಂತರದ ಬಂಗಾಳೀ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದ ಸುದೀಂದ್ರನಾಥ್ ದತ್ತ ಇದರ ಸ್ಥಾಪಕ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದರು; ನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಗೋಪಾಲ್ ಹಲ್ಲಾರ್, ಸುಭಾಸ್ ಮುಖೋಪಾಧ್ಯಾಯ್ ಮತ್ತು ಅಮಿತಾವಾ ದಾಸ್‌ಗುಪ್ತಾ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧರು ಸಂಪಾದಿಸಿದರು.

ಬದಲಾವಣೆಯ ಅಲೆ

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚಳವಳಿಯು ೧೯೫೦ ಮತ್ತು ೬೦ರ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಭೀರ ಆಯಾಮವನ್ನು ತಲುಪಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಜನರ ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯ ಅಲೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿತು. ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಲವು ಪ್ರಮುಖ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಬದಲಾವಣೆಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕತೆಯ ಭೂಮಿಕೆಯಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯದೆ ದಶಕಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಜನಮನ್ನಣೆ ಗಳಿಸಿದ್ದವು. ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿ ಪ್ರಕಾಶನಗಳಿಗೆ ಈ ಕೆಲವು ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸ್ಪರ್ಧೆಯೊಡ್ಡಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕವೇ ಯುವ ಬರಹಗಾರರ ತಲೆಮಾರೊಂದು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಅವರು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಕಾಶನಗಳಿಗೆ ಲಗ್ನಿಯಿಟ್ಟದ್ದು ಬಂಗಾಳೀ ಸಾಹಿತ್ಯದ 'ಆಧುನೀಕರಣ'ಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ತನ್ನ ಸಮಕಾಲೀನರನ್ನು ಪ್ರತಿಭೆಯಲ್ಲಿ ಮೀರಿಸಿದ್ದ ಆದರೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಜನಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದ ಜೀಬಾನಂದ ದಾಸ್ ೧೯೫೫ರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕತ್ತಾದಲ್ಲಿ ಟ್ರಾಮ್ ಗಾಡಿಯು ಮೈಮೇಲೆ ಹರಿದು ಮೃತಪಟ್ಟರು. ೧೯೬೦ರ ದಶಕದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿ ಬುದ್ಧದೇಬ್ ಬಸುರವರು ದಾಸ್‌ರವರ ಪದ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರಣಿ ವಿಮರ್ಶಾ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಅವರನ್ನು ಟಾಗೋರ್ ನಂತರದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬಂಗಾಳಿ ಕವಿ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಿದರು. ದಾಸ್‌ರ ಅಕಾಲಿಕ ನಿಧನದ ಕೆಲವೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ಮಾಯುಖ್' (ಸಂಪಾದಕ: ಭೂಮೇಂದ್ರ ಗುಹಾ) ಎಂಬ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಯು

ಜೀಬಾನಂದ ದಾಸಾರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. 'ಮಾಯುಖಾ' ಪ್ರತಿಗಳ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕಿರಿದಾಗಿದ್ದರೂ ಬಂಗಾಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ನಿಂತಿತು.

೧೯೫೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಜನರ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದ ಮೊದಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಯೆಂದರೆ 'ಕ್ರಿತ್ತಿಬಸ್'. ೧೯೫೩ರಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಇದು ಯುವಕರು, ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ಬರಹಗಾರರು ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕವಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿತು. ಸುನಿಲ್ ಗಂಗೋಪಾಧ್ಯಾಯ್, ಆನಂದ ಬಾಗ್ವಿ ಮತ್ತು ದೀಪಕ್ ಮಜುಮದಾರ್ ಅವರ ಜಂಟಿ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ 'ಕ್ರಿತ್ತಿಬಸ್' ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸುನಿಲ್ ಗಂಗೋಪಾಧ್ಯಾಯರ ಏಕ-ಸಂಪಾದಕತ್ವದ ಪತ್ರಿಕೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು; ಅವರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಶರತ್ ಕುಮಾರ್ ಮುಖೋಪಾಧ್ಯಾಯ್ ಮತ್ತು ಸಮರೇಂದ್ರ ಸೇನಾಗುಪ್ತಾ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಹಿಂದಿ ಲೇಖಕ ಫಣೀಶ್ವರ್‌ನಾಥ್ ರೇಣು ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಸಮೀರ್ ರಾಯ್‌ಚೌಧುರಿಯವರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಯೊಂದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರೂ ಕೂಡಾ 'ಕ್ರಿತ್ತಿಬಸ್' ಇವತ್ತೂ ಮುದ್ರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ, ಬಂಗಾಳೀ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಧ ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ನೋಡಿದ ಪತ್ರಿಕೆ. ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕ ಸುನಿಲ್ ಗಂಗೋಪಾಧ್ಯಾಯ್ ಈಗ - ಇತರರ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ - ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

'ಕ್ರಿತ್ತಿಬಸ್' ಜೊತೆಗೆ ಹಲವು ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹಲವು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡವು. ತಾರಾ ಮೆರುಗನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಅಲೋಕ್ ಸರ್ಕಾರ್ ಮತ್ತು ಅಲೋಕ್‌ರಂಜನ್ ದಾಸ್‌ಗುಪ್ತಾ ಮುಂತಾದ ಕವಿಗಳ ಸಂಪಾದಕತ್ವದಲ್ಲಿ 'ಶತಭಿಶ' ಪದ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ಕ್ರಿತ್ತಿಬಸ್'ಗೆ ಬೆಂಬಲವೆಂಬಂತೆ 'ಶತಭಿಶ' ನಿಂತಿತ್ತು; ಯಾಕೆಂದರೆ. 'ಶತಭಿಶ'ದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಪ್ರಬುದ್ಧವೂ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವೂ ಆಗಿತ್ತು, 'ಕ್ರಿತ್ತಿಬಸ್'ನ ಲೇಖಕರು ಸಮಾಜದ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದು ಅವರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ 'ಕ್ರಿತ್ತಿಬಸ್'ನ ಹೊಸತನವು ಕಾಣುವಂತೆ 'ಶತಭಿಶ'ದ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಣಬೇಂದು ದಾಸ್‌ಗುಪ್ತಾರ 'ಅಲಿಂದಾ', ಸುನಿಲ್ ಕುಮಾರ್ ನಂದಿಯವರ 'ಅನುಕ್ತ' (ಎರಡೂ ಪದ್ಯ-ಪತ್ರಿಕೆಗಳು), ಕವಿ-ನಟ ಸೌಮಿತ್ರ ಚಟರ್ಜಿಯವರ 'ಎಕ್ಸನ್' ಮತ್ತು ಶಿಬ್‌ನಾರಾಯಣ್ ರಾಯ್‌ರ 'ಜಿಗ್ಸ' ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಬಹುಕಾಲ ನಡೆದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು.

೧೯೬೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ 'ಹಂಗ್ರಿ ಜನರೇಶನ್' (ಹಸಿದ ತಲೆಮಾರು) ಚಳುವಳಿ ಕಲ್ಕತ್ತಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ದೇಶದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಿಗೂ ತನ್ನ ಬಿಸಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿತು. ೧೯೬೪ರ ನವೆಂಬರ್ ಇಪ್ಪತ್ತರ ತನ್ನ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಟೈಮ್ ಮ್ಯಾಗಜಿನ್' ಹೀಗೆ ಬರೆಯಿತು:

ಭಾರತ ಒಂದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ವಾತ್ಸಾಯನನ ಕಾಮಸೂತ್ರ ರಚನೆಗೊಂಡ ನೆಲ. ಈ ಕೃತಿಯು ಕಾಮದ ಕಲೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ ಇವತ್ತಿಗೂ ಅದರ ಅನುವಾದಕರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿರುವ ಹಲವು ಪದಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುವಾದಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಳೆದ ವಾರ, ತಮ್ಮ ಸಿನೆಮಾ ನಟಿಯರು ಚುಂಬಿಸುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅದನ್ನು ಮರಮಾಚುವಂತೆ ಹಾಡು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಕಟ್ಟನ್ನು ಬಿಗಿದುಕೊಂಡ ನೆಲದಲ್ಲಿ, ಬರದರೆ ವಾತ್ಸಾಯನನ ಲೇಖನಿಯೂ ಕರಗಿಹೋಗಬೇಕು ಎಂಬಂತಹ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬರದುದಕ್ಕೆ ಐದು ಮಂದಿ ಹೊಲಸು ಕವಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ಕಳೆಗಟ್ಟು ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಶಲ್‌ಹಾಲ್ ಕೋರ್ಟ್‌ಗೆ ಎಳೆತರಲಾಯಿತು. 'ಹಂಗ್ರಿ ಜನರೇಶನ್' ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿದೆ.

೧೯೬೨ರಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕಾದ 'ಬೀಟ್ ತಲೆಮಾರಿ'ನ ಆಲ್‌ನ್ ಜಿನ್ಸ್‌ಬರ್ಗ್‌ರವರ ಭೇಟಿಯೊಂದಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕಲ್ಕತ್ತಾದ 'ಹಂಗ್ರಿ ಜನರೇಶನ್' ಒಡಲಲ್ಲಿ ಹುಲಿಯನ್ನು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಬಂಗಾಳಿ ಯುವಕರ ಗುಂಪು. ಅವರ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗಳು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸ್ವಂತಿಕೆಯಿಲ್ಲದವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅವರು ತತ್‌ಕ್ಷಣದ ಭೌತಿಕ ಸುಖದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಯಿಟ್ಟವರು, ಆದರಲ್ಲಿಯೇ ಬದುಕಿನ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಾಣುವವರು, ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜವನ್ನು ಅದರ ಖಾಲಿತನಕ್ಕಾಗಿ ಜರೆಯುವವರು. ಕಡಿಮೆ ದರಕ್ಕೆ ದೊರೆಯುವ ಕಳಪೆ ಮುದ್ರಣ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ ಅವರು ಕಾಮ ಪ್ರಚೋದಕ ಬರವಣಿಗೆಯ ಮಳೆಗರೆಯುತ್ತಾರೆ; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಸ್ನಾನಭವ ಅಥವಾ ಅವರ ಕನಸುಗಳ ಚಿತ್ರಣವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ('ತಾಜ್‌ಮಹಲಿನಲ್ಲಿ ಸಹೋದರಿಯೊಂದಿಗೆ' ಮುಂತಾದ ಬರವಣಿಗೆಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ). "ನಾನು ಏನು ಬರೆಯುತ್ತೇನೋ ಅದೇ ನಾನು. ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಹತಾಶೆ, ಕಾಮದ ಹಸಿವು, ಅನ್ನದ ಹಸಿವು" ಎಂದು ಶಾಲಾ ಮಾಸ್ತರ ರಾಗಿರುವ 'ಹಂಗ್ರಿ' ಕವಿ, ಶೈಲೇಶ್ವರ್ ಫೋಷ್ (೨೬) ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕಾಮಪ್ರಚೋದನೆಯ ಹೊರತಾಗಿ ಈ 'ಹಂಗ್ರಿ ಜನರೇಶನ್' ತೀವ್ರಗಾಮಿಯಾದ ರಾಜಕೀಯ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ 'ಹಂಗ್ರಿ ಜನರೇಶನ್'ನ ಗುರಿಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು:

- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆತ್ಮ ವನ್ನೂ ರಾಜಕೀಯದಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸುವುದು.
- ರಾಜಕೀಯ ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೂ ನಮ್ಮ ಆಸ್ತಿತ್ವ ಇತ್ತು ಎಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡುವುದು.
- ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯವು ಕೀಳು ದರ್ಜೆ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು, ಯಾರು ಕೀಳು ಮಟ್ಟದ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೋ ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದು.

- ಗಾಂಧಿಯವರ ಮರಣಾನಂತರ ರಾಜಕಾರಣಿಗಳು ಗಣ್ಯರಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದು.
- ಎಲ್ಲಾ ರಾಜಕೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳೂ ಬೌದ್ಧಿಕ ದಿವಾಳಿತನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ, ಅಸಹ್ಯಕರ ಬೇಜವಾಬ್ದಾರಿತನದಿಂದ ಪ್ರಸಾರಗೊಳ್ಳುವ, ಮಾರಕ, ತಪ್ಪುದಾರಿಗೆ ಎಳೆಯುವ, ಸುಳ್ಳಿನ ಕಂತೆ ಎಂದು ಘೋಷಿಸುವುದು.
- ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದ ರಾಜಕಾರಣಿಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸೂಳೆಯೊಬ್ಬಳ ತವ ಮತ್ತು ಕತ್ತೆಯ ಬಾಲದ ನಡುವೆ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವುದು.
- ಆತ ಯಾವುದೇ ತಳಿ ಅಥವಾ ಸಂಕುಲಕ್ಕೆ ಸೇರಲಿ, ರಾಜಕಾರಣಿಯನ್ನು ಯಾವತ್ತೂ ಗೌರವಿಸದಿರುವುದು.
- ರಾಜಕಾರಣದಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯದಿರುವುದು ಹಾಗೆಯೇ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಲಾಭಿರುಚಿಯ ಮುಷ್ಟಿಬಂಧದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
- ರಾಜಕೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ತಳಪಾಯವನ್ನು ಪುನಾರಚನೆಗೊಳಪಡಿಸುವುದು. ^೯

೧೯೬೫ರಲ್ಲಿ ಆರು ಮಂದಿ ಕವಿಗಳು 'ಅಶ್ವೀಲ' ಮತ್ತು 'ಕಾಮಪ್ರಚೋದಕ' ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಭಾರತೀಯ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆಯ ೨೯೨ನೇ ಪರಿಚ್ಛೇದವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು ಅವರನ್ನು ಬಂಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕುಖ್ಯಾತ 'ಹಂಗ್ರಿ ಜನರೇಶನ್'ನ ಕೋರ್ಟ್ ಖಚ್ಚೆಯು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಹಲವು ಬಂಗಾಳಿ ಕವಿಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಬೆಂಬಲಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಖಚ್ಚೆಯ ವಿಚಾರಣೆಯು ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ನಡೆಯಿತು. ಬಂಧನ ಕೊಳ್ಳಗಾದ ಕವಿಗಳನ್ನು ಆ ಕೂಡಲೇ ಅವರ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ವಜಾ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಆ ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಐದು ಜನರನ್ನು ಖಚ್ಚೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು; ಆದರೆ, ಮಲಯಾ ರಾಯಚೌಧುರಿಯವರ ವಿಚಾರಣೆ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ೧೯೬೫ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೮ರಂದು ಮಲಯಾರವರು ಅಪರಾಧಿ ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅವರಿಗೆ ೨೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳ ದಂಡ ಅಥವಾ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಸಜೆ ವಿಧಿಸಿತು. ರಾಯಚೌಧುರಿಯವರ 'ಪ್ರಚಂಡ ಬೊಯ್ಡ್ಸ್‌ಯುತಿಸನ್ ಚುತಾರ್' (ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ, 'ಸ್ಮಾರ್ಕ್ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಜೀಸಸ್') ಎಂಬ ಪದ್ಯವು ಕಳಂಕಪೂರಿತವೆಂಬ ಹಣೆಪಟ್ಟಿಯೊಂದಿಗೆ ನಿಷೇಧಕೊಳ್ಳಪಟ್ಟಿತು.

'ಕೌರಬ್' ಎಂಬ ಹಂಗ್ರಿ ಜನರೇಶನ್ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಲೇಖನವೊಂದು ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಹೀಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತದೆ:

ಜಿಪ್ಪಿ ಚಾಸರ್ ಕವಿಯ 'In Sower Hungry Tyme' ಎಂಬ ಸಾಲಿನಿಂದ 'ಹಂಗ್ರಿ' (ಹಸಿದ) ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಓಸ್ವಾಲ್ಡ್ ಸೈನ್‌ಗ್ಲರ್‌ನ 'ಅರೇಖೀಯ ಸಮಯ' (ನಾನ್-ಲೀನಿಯರ್ ಟೈಮ್)ದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಈ ಚಳುವಳಿಯ ತಾತ್ಪರ್ಯಕ

ತಳಹದಿಯಾಗಿತ್ತು. ಈ ಚಳುವಳಿಯು ೧೯೬೧ರಿಂದ ೧೯೬೫ರವರೆಗೆ ನಡೆಯಿತು. ಪಾಟ್ನಾ ನಗರದಲ್ಲಿ ಮಲಯಾ ರಾಯಚೌಧುರಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಅಣ್ಣ ಸಮೀರ್ ರಾಯಚೌಧುರಿಯವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಚಳುವಳಿಯು ೧೯೬೧ರ ನವೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ೧೯೬೩ರ ವಸಂತದಲ್ಲಿ ಜೆನ್ಸಬರ್ಗ್ ಮಲಯಾ ಮತ್ತು ಸಮೀರ್ ರಾಯಚೌಧುರಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಕೆಲ ದಿನಗಳು ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಪಶ್ಚಿಮವು, ಈ ಚಳುವಳಿಯು ಬೀಟ್ ಜನಾಂಗದಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ...

ನಿಸರ್ಗದೊಂದಿಗಿನ ಸಾಮೀಪ್ಯ ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದೀ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ಈ ಚಳುವಳಿಯ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕತ್ತಾದಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ ಈ ಚಳುವಳಿಯು ಉತ್ತರ ಬಂಗಾಳ, ತ್ರಿಪುರಾ ಮತ್ತು ವಾರಣಾಸಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಅರವತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕತ್ತಾ, ಪಾಟ್ನಾ, ಚೆಬಿಸ್ ಮತ್ತು ವಾರಣಾಸಿಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿಕೊಟ್ಟ ಹಲವು ಕವಿಗಳ ಮೂಲಕ ಅಮೇರಿಕಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ಈ ಚಳುವಳಿಯು ಪ್ರಭಾವಿಸಿತು; ಆಲೆನ್ ಜೆನ್ಸಬರ್ಗ್ ಕೂಡಾ ಇದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅರವಿಂದ ಕೃಷ್ಣ ಮಹೋತ್ರ (ಅವರು ನಂತರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೊಫೆಸರ್ ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆಯೊಂದರ ಸಂಪಾದಕರಾದರು) ಅವರು ಹಂಗ್ರಿ ಜನರೇಶನ್ ಚಳುವಳಿಯೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಚಕ್ರೋಪಾಧ್ಯಾಯ, ಸಂದೀಪನ್ ಚಕ್ರೋಪಾಧ್ಯಾಯ, ಶೈಲೇಶ್ವರ್ ಘೋಷ್, ಸುಭಾಶ್ ಘೋಷ್ ಈ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ತೊರೆದರು. ೧೯೬೧-೬೫ರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಕಾಶಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲಾಯಿತು...

ಹೋವರ್ಡ್ ಮೆಕ್‌ಕಾರ್ಡ್‌ರವರು ಮಲಯಾ ರಾಯಚೌಧುರಿಯವರ ವಿವಾಹಾಸ್ಪದ 'ಸ್ಮಾರ್ಕ್ ಎಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಜೀಸಸ್' ಪದ್ಯವನ್ನು ವಾಷಿಂಗ್ಟನ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಈ ಪದ್ಯವು ಜಗತ್ತಿನ ಹಲವು ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅನುವಾದಗೊಂಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಜೆರೋಮ್ ರೋಥನ್‌ಬರ್ಗ್ ಮತ್ತು ಪಿಯರ್ ಜೋರಿಯವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸಂಕಲನ 'ಪ್ರೋಯಮ್ಸ್ ಫಾರ್ ದ ಮಿಲೇನಿಯಮ್'ನಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಸೇರಿದೆ. ೧೯೬೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಲಾರೆನ್ಸ್ ಫೆರ್ಲಿನ್‌ಸ್ಟೆ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ 'ಸಿಟಿಲೈಟ್ಸ್ ಜರ್ನಲ್' ಮತ್ತು ಲಿತಾ ಹಾರ್ನಿಕ್ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ 'ಕುಲ್ಚರ್', ಕಾರ್ಲ್ ವೀಸ್ಸರ್ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ 'ಕ್ಲೆಪ್ಟೋವೀದ್ಸ್‌ತೀನ್' ಮಾರ್ಗರಟ್ ರಾಂಡಾಲ್ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ 'ಎಲೋನೋ ಎಂಪ್ಲನದೊ', ಬಾರ್ನೆಟ್ ರೋಸೆಟ್ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ 'ಎವರ್‌ಗ್ರೀನ್ ರಿವ್ಯೂ', 'ಸಾಲ್ವೆಡ್ ಫೆದರ್ಸ್', 'ಇಂಟ್ರಿಪಿಡ್', 'ಸಾನ್‌ಫ್ರಾನ್ಸಿಸ್ಕೋ ಆರ್ತ್‌ಕ್ವೇಕ್' ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಹಂಗ್ರಿ' ಲೇಖಕರ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾದವು. 'ಹಂಗ್ರಿಯಲಿಸಂ' ಎಂದೂ ಹೆಸರಾಗಿದ್ದ ಈ ಚಳುವಳಿಯು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಯೊಡ್ಡಿದವು. ಈ ಚಳುವಳಿಯು ಶೈಲಿ, ವಸ್ತು ಮತ್ತು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿತು.^{೧೦}

೧೯೬೦ರ ದಶಕವು ಬಂಗಾಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಯುಗವೆಂದೇ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಪದ್ಯಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದ 'ಶ್ರುತಿ', ಆಧುನಿಕತಾವಾದಿ ಬರಹಗಳಿಗೆ ಒತ್ತು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ 'ಶಾಸ್ತ್ರವಿರೋಧಿ', 'ಧಬಂಗ್ಯಕಾಲಿನ್', 'ಖುದ್ಧರ್ತ್', 'ನಿಸಾಹಿತ್ಯ' ಮುಂತಾದವು ಈ ದಶಕದ ಮುಖ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು. ಅರವತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ-ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯವಾದವು. ಪಬಿತ್ರ ಮುಖೋಪಾಧ್ಯಾಯರ 'ಕಬಿಪತ್ರ'ವು ಈ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡು ಇಂದಿಗೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಪತ್ರಿಕೆ. ಪದ್ಯಸಾಹಿತ್ಯವು ಪದ್ಯಗಳಿಗಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ ಮಾಸಿಕ, ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಮತ್ತು ದೈನಿಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕವಿ ಶಕ್ತಿ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯರು 'ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಕಬಿತಾ' ಹೊರತಂದರೆ, ಬಿಮಲ್ ರಾಯ್‌ಚೌಧುರಿಯವರು 'ದೈನಿಕ ಕಬಿತಾ' ಸಂಪಾದಿಸಿದರು. ಚಂದ್ರನಾಗೋರ್‌ನಂತಹ ಸಣ್ಣ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಾ ಗಂಟೆ ಗಂಟೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ 'ಘಂಟುಕಿ' ಮುಂತಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೊರಬಂದವು. ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಕಾಸವು ಬಿರುಸಾದ ಆದರೆ ಫಲವತ್ತಾದ, ಮುಕ್ತವಾದ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿತು.

೧೯೭೦ರ ದಶಕದ ಸ್ವಭಾವ

ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮೂಲಕ ಜಗತ್ತಿನ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ನಿಲುಗಡೆಗೆ ಸಿಲುಕಿಸಿದ ಬಾಂಗ್ಲಾದೇಶ ಯುದ್ಧ (೧೯೭೧), ನಕ್ಸಲೈಟ್ ಚಳುವಳಿ, ಆಹಾರದ ದೊಡ್ಡ ಕೊರತೆ, ಮಿತಿಮೀರಿದ ನಿರುದ್ಯೋಗ, ಸರಣಿ ಪ್ರಕೃತಿವಿಕೋಪಗಳು, ಗಣಿ ಕುಸಿತಗಳಿಂದಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಅಸ್ಥಿರ ಸಂದರ್ಭವೆನಿಸಿದ ೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಅರಾಜಕತೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.^{೧೦} ಮೊದಲು 'ಕ್ರಿತ್ತಿಬಸ್' ಸಂಘದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಕವಿ ಜ್ಯೋತಿಮೋರ್ಯ್ ದತ್ತ ಮತ್ತು 'ಕೋಲ್ಕತ್ತಾ' ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕ, ಕವಿ ಶಂಭು ರಬ್ಬಿತ್ ಮತ್ತುತರನ್ನು ಆಗ ಸೆರೆಗೆ ತಳ್ಳಲಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಬಿಚ್ಚುಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರಕಟಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನವರಿಗಿಂತ ನವ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ, ತಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಕೂಗಿ ಹೇಳಲು ಹಿಂಜರಿಯದ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರು ಆಗ ಹುಟ್ಟಿಬಂದಿತು. 'ಕೋಲ್ಕತ್ತಾ', 'ಜಿರಾಫೆ', 'ಕೋರಕ್', 'ಆತ್ಮಪ್ರಕಾಶ', ಶಿಲ್ಪಾಂಗಿನಿಂದ ಶಂಕರ್ ಚಕ್ರಬರ್ತಿ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ಶತಾಬ್ದಿ', ಶ್ಯಾಮಲ್‌ಕಾಂತಿ ದಾಸ್ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ಬರುಚಿ', 'ಚತುರಂಗ', ಧೂರ್ಜಟಿ ಚಂದ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ 'ಎಬಾಂಗ್' ಮತ್ತು ಕಮಲ್ ಚಕ್ರಬರ್ತಿ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ಕೊರಬ್' ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು.

೧೯೭೦ರಲ್ಲಿ 'ಕೊರಬ್' ಪತ್ರಿಕೆಯು ಉಕ್ಕಿನ ನಗರ ಜಮ್ಮೆಡ್‌ಪುರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭ ವಾಯಿತು; ತೊಂಬತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಲ್ಲಿಯೇ 'ಕೊರಬ್' ಜೊತೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡೆ. 'ಕೊರಬ್' ತಂಡದ ಪ್ರಮುಖ ಸದಸ್ಯರು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯಿಂದ ದೂರವಿರುವ, ಬಂಗಾಳಿಯ ಸ್ಥಾಪಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಮುರಿದು

ಹೊಸತನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕವಿ ಮತ್ತು ಬರಹಗಾರರಾಗಿದ್ದರು (ಅವರಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕ ಕಮಲ್ ಚಕ್ರಬರ್ತಿ, ಸ್ವದೇಶ್ ಸೇನ್, ಬರಿನ್ ಘೋಶಾಲ್ ಮತ್ತು ಶಂಕರ್ ಲಾಹಿರಿ ಪ್ರಮುಖರು). ರ್ನಾಖಂಡ್ (ಆಗಿನ ಬಿಹಾರ) ರಾಜ್ಯದ ಜಮ್ಮೆಡ್‌ಪುರದಿಂದ ಅಂದರೆ ಬಂಗಾಳದ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಯು 'ಹೊರಗಿದ್ದೂ ಒಳಗಿರುವ' ಅಸ್ಥಿತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ನಗರಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿದ್ದರೂ 'ಕೊರಬ್' ಪತ್ರಿಕೆಯು ನಗರವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಣ್ಣ ಪಟ್ಟಣದ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜೊತೆ, ಆದಿವಾಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಒಳನಾಡಿನ ಜೊತೆ ಆಳವಾದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ತನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿಯೊಂದಿಗೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಟಾಟಾ ಉಕ್ಕು ಕಾರ್ಖಾನೆಯ ಕುಲಮೆಗಳು ಹಾಗೂ ಆದಿವಾಸಿ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬದಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಶಕ್ತಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದ ಅವರ ನಗರ-ಅಸ್ಥಿತೆಯೂ ಹಲವು ಪದರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿತ್ತು.

ಅವರ ಪದ್ಯ ಮತ್ತು ಗದ್ಯಗಳು ದೈನಂದಿನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ನಗರೀಕೃತ ಬಂಗಾಳಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಲ್ಲದೆ ಹೊರ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದ ಭಾಷೆಯನ್ನೂ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಆದಿವಾಸಿ ಭಾಷೆಯನ್ನೂ ತನ್ನೊಳಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಕುತೂಹಲದ ವಿಷಯ. ಬರಹಗಾರರ ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಡಿಲಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಪದ್ಯ-ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಕಾವ್ಯ ರಸಗ್ರಹಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಸರಣದ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕನ್ನು 'ಕೊರಬ್' ಪತ್ರಿಕೆ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ನಂತರದ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಲವರು ಅನುಸರಿಸಿದರು.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಹೊಸತನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾದ 'ಕೊರಬ್' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕಾವ್ಯವು ಭಾಷೆ, ಮಾತು ಮತ್ತು ಓದಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಕಠಿಣ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿತು. ಈಗ ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಮಾಧ್ಯಮಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ – ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೂರಣದೊಂದಿಗೆ – ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕತ್ವವನ್ನು ನಾನು ೨೦೦೫ರಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಈ ಮೌಲ್ಯಗಳು ನನ್ನಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಸಹ ಸಂಪಾದಕರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಲವು ಯುವ ಬರಹಗಾರರಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕವು; ನಾವು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಮತ್ತು ನವೀನ ಶೈಲಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದೇವೆ. ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಯ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಧುಮುಕುವ ಮೊದಲು, ಚಿಗುರುತ್ತಿರುವ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ, ನಾನು ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಕಾವ್ಯ-ಪತ್ರಿಕೆಗಳ

ಸತತ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ. ಎಂಬತ್ತರ ದಶಕದ ಕೆಲವು ಕವಿಗಳು ೧೯೯೦ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಮತ್ತು ನವ್ಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾದ 'ಕಬಿತಾ ಕ್ಯಾಂಪಸ್' ಎಂಬ ಕಾವ್ಯ ದ್ವೈಮಾಸಿಕವನ್ನು ಹೊರತಂದರು. ಮೊದಲು ಅವರು ಸರಣಿ ಸಂಪಾದಕತ್ವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನೂ ಗುಂಪಿನ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಗುಂಪಿನ ಕಿರಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ಸಂಚಿಕೆಯೊಂದರ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ ಅವಕಾಶ ೧೯೯೦ರ ದಶಕದ ಮೊದಲ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ದೊರೆಯಿತು. ಕಾಲದ ಎಲ್ಲ ಹೊಡೆತಗಳನ್ನೂ ತಾಳಿಕೊಂಡು ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಇಂದಿಗೂ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದೆ.

ಬಂಗಾಳಿ ಕವಿಗಳ ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪೊಂದರಿಂದ ಬಂಗಾಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಗುಡಿಸಿ ಹಾಕಿದ 'ಆಧುನಿಕೋತ್ತರವಾದಿ' ಅಲೆಯು ತೊಂಬತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ೨೦೦೩-೦೪ರವರೆಗೂ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ಮಲಯ್ ಅವರ ಅಣ್ಣ, ಹಿರಿಯ ಕವಿ ಸಮೀರ್ ರಾಯ್ ಚೌಧುರಿಯವರು ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೊದಲ ಬಂಗಾಳಿ ಪತ್ರಿಕೆ 'ಹವಾ ೪೯'ನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಧುನಿಕೋತ್ತರವಾದಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳಾದ 'ಅಪೂರ್ಣತೆ' ಮತ್ತು 'ವಿಚಾರ ರಾಹಿತ್ಯ'ಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ಪ್ರಬುದ್ಧ ಯುವ ಕವಿಗಳ ತಲೆಮಾರನ್ನು ಪ್ರಭಾತ್ ಚೌಧುರಿಯವರ ಪಾಕ್ಷಿಕ 'ಕಬಿತಾ ಪಾಬ್ಲಿಕ್' ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿತು. ಸ್ವಪನ್ ರಾಯ್ ಮತ್ತು ರಂಜನ್ ಮೈತ್ರವರು ಕೂಡಿ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ನೌತನ್ ಕಬಿತಾ' ಈ ಸಹಸ್ರಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಕಂಡಿತು. ಆಧುನಿಕೋತ್ತರವಾದದ ಹಲವು ಮಜಲುಗಳನ್ನು ಒಡಲಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡ ಈ ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಹೊಸ ರೀತಿಯ ಗೀತ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿತು.

ಬಂಗಾಳಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚಳುವಳಿಯು ಹಲವು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಲೇಖಕರ ಉದಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಪ್ರಕಾಶನಗಳಿಂದ ದೂರವೇ ಉಳಿದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅದು ಅವರ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿತ್ತು; ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಗದ್ಯ ಲೇಖಕರು ಮತ್ತು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಬಂಗಾಳದ ಹೆಸರುವಾಸಿ ಆಧುನಿಕ ಲೇಖಕರಾದ ಕಮಲ್ ಕುಮಾರ್ ಮಜುಂದಾರ್ ಮತ್ತು ಅಮಿಯಭೂಷಣ್ ಮಜುಂದಾರ್ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಆಸಿಮ್ ರಾಯ್, ಗೋಪಾಲ್ ಹಲ್ದಾರ್, ಅರೂಪ್ ರತ್ನನ್ ಬಸು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂದೀಪನ್ ಚಿತ್ತೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಮುಂತಾದ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು

ಮತ್ತು ಸಣ್ಣಕತೆಗಾರರು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಸೇರಲಾಗದೆ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನಗಳನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಉದಯನ್ ಫೋಷ್, ಕಮಲ್ ಚಕ್ರಬರ್ತಿ, ನಬರುಣ್ ಭಟ್ಟಾಚಾರ್ಯ, ಅಮಲೇಂದು ಚಕ್ರಬರ್ತಿ ಮುಂತಾದವರು ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಾಚುವಂತಹ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಬಂಗಾಲದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ತಣ್ಣಗೆ ಎದುರಿಸುತ್ತಲೆ ಬಂದು ವರ್ಷಾನುಗಟ್ಟಲೆ ಸ್ಥಾಪಿತ ಹಿತಾಸಕ್ತ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಲಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುತ್ತಲೆ ಬಂದು ಇತಿಹಾಸ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸುಬಿಮಲ್ ಮಿಶ್ರ, ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮುನ್ನೆಲೆಗೆ ತಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗಟ್ಟಿ ದನಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪ್ರಕಾಶಕರ ನಡುವೆಯೂ ಹೆಸರು ಮಾಡಿದರು.

ಅರಿಕೆ

ನಿಖರ ಮಾಹಿತಿಯ ಕೊರತೆಯಿಂದಾಗಿ ಇಂದು ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ; ಬಂಗಾಳೀ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಸಿಗುವುದು ಇನ್ನೂ ದುರ್ಲಭ. ಅಂದಾಜಿಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಹತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಇರಬಹುದು. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಮತ್ತು ಇವತ್ತಿನ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ನೂರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಾದರೂ ಸಮಾನಾಂತರ ಬಂಗಾಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿವೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸಾಧನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಇತರ ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಸ್ವಸಮರ್ಪಣೆಯಿಂದ ಸಾಕಾರಗೊಳಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯೂ ಗೌರವಾರ್ಹ.

ಈ ಲೇಖನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ನೆರವಾದ ಶಂಕರ್ ಚಕ್ರಬರ್ತಿ ('ಶತಾಬ್ದಿ'ಯ ಆಗಿನ ಸಂಪಾದಕರು, ಈಗ 'ಕಬಿಸಮೈಲನ್'ದ ಸಹ ಸಂಪಾದಕರು), ಶ್ಯಾಮಲ್ ಕಾಂತಿ ದಾಸ್ (ಹಿಂದೆ 'ಬರರುಚಿ'ಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದು ಈಗ 'ಕಬಿಸಮೈಲನ್'ದ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿರುವವರು) ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಸೋಮಬ್ರತ ಸರ್ಕಾರ್ ಅವರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಆಕರಸೂಚಿ:

೧. ಫಿಲಿಪ್ ಗುರಾ, ಅಮೆರಿಕನ್ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಲೇಷನ್‌ಟಿಪ್‌ಸಮ್: ಎ ಹಿಸ್ಟರಿ (ನ್ಯೂ ಯಾರ್ಕ್: ಹಿಲ್ ಆಂಡ್ ವ್ಯಾಂಗ್, ೨೦೦೭)

೨. ನಿಕೊಲಾಸ್ ಜೂಸ್ಟ್, ಸ್ಯಾಫೀಲ್ಡ್ ಥಾಯೆರ್ ಆಂಡ್ ದ ಡಯಲ್: ಆನ್ ಇಲ್ಲಸ್ಟ್ರೇಟೆಡ್ ಹಿಸ್ಟರಿ (ಕಾರ್ಬೋಂಡೇಲ್: ಸದರ್ನ್ ಇಲಿನಾಯ್ಸ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ, ೧೯೬೪)
೩. ಸೈಯಮೋರ್ ಎಸ್. ವೈನರ್, 'ರಿಪ್ಲೆಕ್ಟನ್ಸ್ ಆನ್ ದಿ ಫ್ರೆಂಚ್ ಲಿಟ್ ಮ್ಯಾಗಜಿನ್', ದಿ ಫ್ರೆಂಚ್ ರಿವ್ಯೂ, ಸಂಪುಟ ೩೦ - ಸಂಚಿಕೆ ೨ (೧೯೫೬) ಪುಟ ೧೨೬ - ೧೩೦.
೪. ಅದೇ.
೫. 'ವೆಸ್ಟ್‌ಮಿನ್ಸ್ಟರ್ ರಿವ್ಯೂ', ಎ ವಿಕಿಪೀಡಿಯಾ ಆರ್ಟಿಕಲ್, www.en.wikipedia.org/wiki/Westminster_Review
೬. ಅಮಿಯಾ ಕುಮಾರ್ ಸೇನ್, 'ತತ್ತ್ವಬೋಧಿನಿ ಪತ್ರಿಕಾ ಆಂಡ್ ದಿ ಬೆಂಗಾಲ್ ರಿನ್ಯೆಸಾನ್ಸ್' (ಸಾಧಾರಣ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮಾಜ್, ೧೯೭೯)
೭. ತಪೋಬ್ರತೊ ಘೋಷ್, 'ಲಿಟರೇಚರ್ ಆಂಡ್ ಲಿಟರರಿ ಲೈಫ್ ಇನ್ ಕಲ್ಕತ್ತಾ: ದಿ ಏಜ್ ಆಫ್ ರಬೀಂದ್ರನಾಥ್' ಇನ್ ಸುಕಾಂತ ಚೌಧುರಿ (ಸಂ.) ಕಲ್ಕತ್ತಾ, ದಿ ಲಿವಿಂಗ್ ಸಿಟಿ, ಸಂ. ೨ (ಕಲ್ಕತ್ತಾ: ಆಕ್ಸ್‌ಫರ್ಡ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿ ಪ್ರೆಸ್, ೧೯೯೫)
೮. ಎಡ್ವರ್ಡ್ ಚಾನ್ ಥಾಂಪ್ಸನ್, 'ಎ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಮೇಡ್ ಫಾರ್ ಪೋಯೆಟ್ರಿ - ನ್ಯೂ ಇಂಡಿಯಾ'ಸ್ ಹೋಪ್ಸ್ ಆಂಡ್ ಫಿಯರ್ಸ್', ದಿ ಟೈಮ್ಸ್ ಲಿಟರರಿ ಸಪ್ಲಿಮೆಂಟ್, ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೯೩೬, ಪು. ೮೧ - ೮೨.
೯. ತ್ರಿದಿಬ್ ಮಿತ್ರ, 'ಹಂಗ್ರಿ ಜನರೇಶನ್', ಇಂಟರ್ನೆಟ್ ಬ್ಲಾಗ್ ಆರ್ಟಿಕಲ್, ೯ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೧೦, www.hungryalistgeneration.blogspot.com/
೧೦. ಮಲಯ್ ರಾಯ್‌ಚೌಧುರಿ ಮತ್ತು ಆರ್ಯನಿಲ್ ಮುಖರ್ಜಿ, ಹಂಗ್ರಿಯಲಿಸ್ಟ್ ಮೂವ್‌ಮೆಂಟ್: ಎ ಫೋಟೋ ಟೆಕ್ಸ್ಟ್ ಆಲ್ಬಮ್, www.kaurab.com/english/bengali_poetry/Hungry-Generation
೧೧. ಅನಾನಿಮಸ್, ಪೋಸ್ಟ್ ಇಂಡಿಪೆಂಡೆನ್ಸ್ ಇಂಡಿಯಾ, ಎನ್ ಸೈಕೊಪಿಡಿಯಾ ಆಫ್ ಫೊಲಿಟಿಕಲ್ ಪಾರ್ಟೀಸ್ (ಅನಮೋಲ್ ಪಬ್ಲಿಕೇಶನ್ಸ್, ೨೦೦೨).

ಕೃಪೆ: 'ಆರ್ಟ್ಸ್ ಕನೆಕ್ಟ್', ಐಎಫ್‌ಎ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಲೇಖಕ ಆರ್ಯನಿಲ್ ಮುಖರ್ಜಿ ಅವರು ಕೋಲ್ಕತ್ತಾದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸದ್ಯ ಅಮೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವವರು; ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಬಂಗಾಲಿ ಭಾಷೆಗಳರಡರಲ್ಲೂ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಕವಿಗಳು; ಕೌರಬ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಬಂಗಾಲಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವವರು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅವರಿಗೆ ನಾವು ಕೃತಜ್ಞರು. ವಿಳಾಸ: aryanil@kaurab.com

ಭಾಷೆಗೆ ಮರುರೂಪ, ರೂಢಿಗೆ ಪ್ರತಿರೋಧ:

ಮರಾಠಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು

ಮಂಗೇಶ ನಾರಾಯಣರಾವ್ ಕಾಳೆ

ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ: ಮಾಧವ ಚಿಪ್ಪಳಿ

ನಮಗೆ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ನಂತರದ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿಯ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಾಪಿತ ರೂಢಿಯನ್ನು ಮುರಿಯಲು ಹವಣಿಸಿದ ಬರಹಗಾರರನ್ನು ಅವು ಪ್ರೋತ್ಸಹಿಸಿದವು. ಅಮೇರಿಕಾದ ಬೀಟ್ ಜನರೇಷನ್ ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ ಆಂಗ್ರಿ ಯಂಗ್ ಮೆನ್ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಳುವಳಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಹಲವು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು, ನಾಟಕಕಾರರು ಹುಟ್ಟಿದರು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಜಾಗೃತಿಯ ತುಡಿತವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಈ ಚಳುವಳಿಗಳು ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು; ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದೃಶ್ಯಕಲೆಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣ ಬದಲಾದವು. ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ನಾರ್ಮನ್ ಮೈಲರ್, ಹರ್ಬರ್ಟ್ ಗೋಲ್ಡ್ ಮತ್ತು ರೇಮಂಡ್ ಚಾಂಡ್ಲರ್‌ರವರು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದರು; ಬ್ರಿಟನ್-ಐರ್ಲೆಂಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಚಾನ್ ವೈನ್, ಕಿಂಗ್ಸ್ಲಿ ಏಮಿಸ್, ಕಾಲಿನ್ ವಿಲ್ಸನ್ ಮತ್ತು ಚಾನ್ ಬ್ರಾಯ್ನ್ ಆಂಗ್ರಿ ಯಂಗ್‌ಮೆನ್ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಕಾರಣರಾದರು.

ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚಳುವಳಿಯು ಜಗತ್ತಿನಾದ್ಯಂತ ಹರಡಿತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಳಿ, ಅಸ್ಸಾಮಿ, ಹಿಂದಿ, ಕನ್ನಡ, ಉಡಿಯಾ, ಪಂಜಾಬಿ, ತಮಿಳು ಮತ್ತು ತೆಲುಗುಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು - ಅವುಗಳ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಈ ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಘಟ್ಟ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳು. ಜನರು ಯಾವತ್ತೂ ಎದುರನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅದರ್ಶವಾದಿ ತಲೆಮಾರು ಕುಸಿದುಬಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಸ್ವಾರ್ಥಪೂರಿತ ಜನರು ಬಂದು ಕುಳಿತ ಸಂಕಷ್ಟದ ಸಂದರ್ಭ, ೧೯೫೦ರ ದಶಕ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪತ್ರಿಕೆ 'ಸತ್ಯಕಥಾ' ಹುಟ್ಟುವ

ಜೊತೆ ಸಣ್ಣಕತೆಗಳ ಪ್ರಕಾರವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಫ್ರಾನ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದಾದಾಯಿಸಮಾ, ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಅಲೆನ್ ಜಿನ್ಸ್‌ಬರ್ಗ್, ಕೋಸೊ, ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ 'ಲಿಟ್ಲೆ ರಿವಲ್ಯೂ' ಮತ್ತು ಕಲ್ಕತ್ತಾದ 'ಹಂಗ್ರಿ ಜನರೇಷನ್' ಇದ್ದು ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ. ಆದರೆ ಇವುಗಳ ಪ್ರಭಾವವು ಮರಾಠಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚಳುವಳಿಯ ಮೊದಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ; ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಾದ 'ಅಥರ್ವ' ಮತ್ತು 'ಅಸೋ'ಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ದಟ್ಟ ಪ್ರಭಾವವು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ರಮೇಶ್ ಸಮರ್ಥ್ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ಶಬ್ದ'ದೊಂದಿಗೆ (೧೫ ಜೂನ್ ೧೯೫೫) ಮೊದಲನೆಯ ಘಟ್ಟವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. 'ಶಬ್ದ'ಅನ್ನು ಮರಾಠಿಯ ಮೊದಲ ಸಣ್ಣಪತ್ರಿಕೆ ಎಂದು ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಸೈಕ್ಲೋಸ್ಟೈಲ್ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮುದ್ರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ 'ದಿಶಾ' (೩ ನವೆಂಬರ್ ೧೯೫೫), 'ನವೇ ಲೇಖನ್' (ಸಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೯೫೮), 'ರೂಪಗಂಧ' (೧೯೫೯), 'ರೂಪ್' (೧೦ ಜನವರಿ ೧೯೬೦) ಮತ್ತು 'ರಂಗ್' (೧೯೬೧) ಬಂದವು.

೧೯೬೦ರ ದಶಕದುದ್ದಕ್ಕೂ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುವ ಎರಡನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ 'ಅಥರ್ವ', 'ಅಸೋ', 'ಅತಾ', 'ಭರುದಾ', 'ಹೇಮ', 'ಅಕ್ಷರ', 'ಫಕ್ತ', 'ಟಿಂಬಾ', 'ತಾಪಸೀ', 'ಯೇರು', 'ವಾಚ', 'ಕಾವಳ', 'ದೈನಿಕ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ', 'ಶಬ್ದ' (ಸಂಪೂರ್ಣ), 'ಸ.ನ.ವಿ.ವಿ', 'ಶ್ರೀಶಬ್ದ' ಮತ್ತು 'ಎಬಿಸಿಡಿಇ' ಎಂಬ ಹದಿನೇಳು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿದ್ದವು. 'ಎಬಿಸಿಡಿಇ' ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಸಣ್ಣಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೬೯ರವರೆಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರು ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ವಿವರವಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬೇಗನೆ ಕೊನೆಗಂಡವು, ಕೆಲವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಚಾಲನೆ ಪಡೆದವು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ರೂಪ ಹೊಂದಿರುತ್ತಿದ್ದವು: ಕೆಲವು ನಾಲ್ಕು ಪುಟಗಳನ್ನೂ ಕೆಲವು ಎಂಟು ಪುಟಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದವು, ಚೌಕ ಅಥವಾ ಆಯತಾಕಾರದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದವು, ಕೆಲವು ಅಂತರ್ದೇಶೀಯ ಪತ್ರಗಳಂತೆ ಕಂಡರೆ ಕೆಲವು ಕರಪತ್ರದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೂ ಅಲ್ಪಾಯುಷಿಯಾಗಿದ್ದವು. 'ಅಥರ್ವ', 'ಭರುದಾ', 'ತಾಪಸಿ' ಮತ್ತು 'ಹೇಮಾ' ಒಂದೇ ಸಂಚಿಕೆಗೆ ಕೊನೆಗಂಡರೆ ಕೆಲವು ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಡವು. 'ಅಸೋ' (೧೨ ಸಂಚಿಕೆ), 'ಫಕ್ತ' (೧೫ ಸಂಚಿಕೆ) ಮತ್ತು 'ದೈನಿಕ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ' (೧೮ ಸಂಚಿಕೆ) ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಉಳಿದವುಗಳಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ಹೆಚ್ಚು ಉಸಿರಾಡಿದವು. 'ಎಬಿಸಿಡಿಇ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕ ಚಂದ್ರಕಾಂತ್ ಖೋಟ್ ಅದರ ಐದನೆಯ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು

ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಪಾದಕರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶಕರ ಸಂದರ್ಶನಗಳಿಗಾಗಿ ಮೀಸಲಿಟ್ಟರು. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಹಲವರು ನುಣುಚಿಕೊಂಡರು; ಖೋಟ್‌ರವರು ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಧಾಳಿ, ನೇಮಡೆ, ಸಿರಾಸ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಧಾನ್‌ರವರು ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದೂ, ಉಳಿದವರ ಮಾತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಮರಾಠಿ ಸಣ್ಣಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು

ಅಶೋಕ್ ಶಹಾನೆ ('ಅಥರ್ವ', 'ಅಸೋ'): 'ನಮಗೆ ಆಗ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಎಂದರೆ ಏನಂದೇ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಳಿದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಣ್ಣಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಏನೋ ಕೊರತೆಯಿದೆ ಎಂದು ನಮಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಗಿತ್ತು. ಆ 'ಕೊರತೆ'ಯೇ 'ಅಥರ್ವ' ಮತ್ತು 'ಅಸೋ'ಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ ಪಡೆಯುತ್ತಿವೆ ಎಂದು ನಾವು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದೆವು. ಆದರೆ ಏನೋ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರತಿರೋಧ ಚಳುವಳಿ ಯಲ್ಲೋ ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲೋ ನಾವು ತೊಡಗಿರಲಿಲ್ಲ.'

ಸತೀಶ್ ಕಲ್ಸೇಕರ್ ಮತ್ತು ವಸಂತ್ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಗುರ್ಜರ್ ('ಹೇಮಾ', 'ಫಕ್ತ', 'ತಾಪಸಿ', 'ದೈನಿಕ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿ', 'ಯೇರು'): 'ನಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳು ನಮ್ಮ ದಲ್ಲದ ಮತ್ಯಾರದೋ ಯಜಮಾನಿಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆಂಬಷ್ಟು ಉನ್ನತವಾದವು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತರೂ ಹೀಗೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ನಾವು ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಇತರ ಮಾರ್ಗಗಳತ್ತ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದೆವು. ಕೆಲವು ಸ್ನೇಹಿತರು ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ನಾವು ಸಣ್ಣ ಗಾತ್ರದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವಾದುದು ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆವು.'

ರಮೇಶ್ ಸಮರ್ಥ್ ('ಶಬ್ದ'): 'ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಯಾವತ್ತೂ ಆಸಕ್ತಿಯಿತ್ತು. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಅರ್ಹವಾಗುವ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಕೊಡುವ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಅವಕಾಶ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದಾಗಿ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ನವೀನ, ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಶಕ್ತಿಯು ದುರ್ಬಲವಾಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ತೀರ್ಮಾನವಾಡಿದೆ.'

ಚಂದ್ರಕಾಂತ್ ಖೋಟ್ ('ಎಬಿಸಿಡಿಇ'): 'ನಾನು 'ಎಬಿಸಿಡಿಇ' ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಒಂದು ಸವಾಲಿನಂತೆ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದೆ... ಸ್ಥಾಪಿತ ಮೌಲಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚಳುವಳಿಯು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ.'

ಅರುಣ್ ಖೋಪ್ಕರ್ ('ಭರದಾ'): 'ನಮ್ಮ ಯೋಚನೆ ಒಂಥರಾ ಹೀಗಿತ್ತು: ಮರಾಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸಂಬದ್ಧ ಕೃತಿಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಮರಾಠೀ ಲೇಖಕರು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂರ್ಖರಿಗೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಕೋಡು ಬೇರೆ. ಅವರು ಏನನ್ನೂ ಓದುವುದಿಲ್ಲ, ನೋಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಾರೆ. ನಾವು ಯಾಕೆ ಏನೋ ಸುಡುಗಾಡು ಮಾಡಬಾರದು? ಆದರೆ ನಮಗೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರಣವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತರ ಭಾಷೆಗಳ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ನಾವು ಓದಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ನೋಡಿಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.'

'ಎಬಿಸಿಡಿಇ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಕೊನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಖೋಪ್ಕರ್‌ವರು ಮರಾಠಿಯ ಹೊರಗೂ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಹಿಂದಿಯ 'ಆವೇಶ್', 'ಅಮುಖ್' ಮತ್ತು 'ಏ-ಕವಿತಾ', ಬಂಗಾಳಿಯ 'ಭುಖಿ ಪಿಧಿ', ತೆಲುಗಿನ 'ದಿಗಂಬರ್ ಪಿಧಿ' ಮತ್ತು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ 'ಎಚ್ಚಾ', 'ಫಕಿರಾ', 'ಡ್ಯಾಮ್ ಯು', 'ಡಯೋನಿಸಸ್', 'ಮಾಡರ್ನ್ ಪೋಯೆಟ್ರಿ', 'ವೇಸ್ಟ್ ಪೇಪರ್' ಮತ್ತು 'ಮಿಸೆಲೇನಿ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿತ್ತು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದ ವರ್ತಮಾನದವರೆಗಿನ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಬರಹಗಾರರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು ಎಂದು ಮರಾಠಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಮರಾಠಿಯೇತರ, ಭಾರತೀಯೇತರ ಲೇಖಕರುಗಳಿಂದಾಗಿ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಆ ಲೇಖಕರೆಂದರೆ - ರೈನರ್ ಮಾರಿಯಾ ರಿಲ್ಟೆ, ಪಾಬ್ಲೋ ನೆರೂದಾ, ಜೀಬಾನಂದ್ ದಾಸ್, ಶಿರ್ಷೇಂದು ಮುಖೋಪಾಧ್ಯಾಯ್, ಎಂ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ, ಸುರಂಜನ್ ಚಕ್ರೋಪಾಧ್ಯಾಯ್, ಪೀಟರ್ ಓಲೋರ್ವಾಸ್ಕಿ, ಅಲೆನ್ ಜಿನ್ಸಬರ್ಗ್, ಅನೋನಿನ್ ಆರ್ತಾವ್, ಶೈಲೇಶ್ವರ್ ಘೋಷ್, ಗೈಗೊರಿ ಕೋರ್ಸೊ, ಜೀನ್ ಆರ್, ಶಕ್ತಿ ಚಕ್ರೋಪಾಧ್ಯಾಯ್, ತಾರಾಪಾದ್ ರಾಯ್, ಲೆರಾಯ್ ಚೋನ್ಸಿ, ಡೇವಿಡ್ ಮೆಲ್ವಾಜರ್, ಉತ್ತಲಾಕುಮಾರ್ ಬಸು, ಅಗೇಹಾನಂದ ಭಾರತಿ, ಸಂದೀಪನ್ ಚಕ್ರೋಪಾಧ್ಯಾಯ್, ಸುಬಿಮಲ್ ಬಸಕ್, ಪ್ರದೀಪ್ ಚೌಧುರಿ, ವಾಸುದೇವ್ ದಾಸ್‌ಗುಪ್ತ, ಅತುಲ್ ಸೇನ್, ಎಚ್ಚಾ ಪೌಂಡ್, ಕೀರ್ತಿಗಾರ್ಡ್, ಓರ್ತೆಗಾ ವೈ ಗಾಸೆಟ್, ಅಯೋನಿಸೋ, ಬ್ರಿಖ್ವಿ, ಪಿರಾಂಡೆಲ್ಲೋ, ಜೀನ್ ಚೆನೆಟ್, ನಾರ್ಮನ್ ಮೈಲರ್, ನಿಜಿನ್ಸಕಿ, ಇಗ್ನಾಜಿಯೋ ಸಿಲೋನೆ, ನಾಜಿಲ್ ನೂರ್, ರಾಜ್‌ಕಮಲ್ ಚೌಧುರಿ ಮತ್ತು ಸಾಹಿಲ್ ಮನ್ಸೂರಿ.

ಬೀಟ್ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಲೆನ್ ಜಿನ್ಸಬರ್ಗ್ ೧೯೬೨ರಲ್ಲಿ

ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಕಲ್ಕತ್ತಾದ ಮಲಯ್ ರಾಯ್‌ಚೌಧುರಿ ಮತ್ತು 'ಹಂಗ್ಲಿ' ತಲೆಮಾರಿನ ಇತರರನ್ನು ಭೇಟಿಮಾಡಿದ ನಂತರ ಮುಂಬೈಗೆ ಬಂದ ಅವರು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಕವಿಗಳನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿಗಳಾದ ಅರುಣ್ ಕೋಲಟ್ಯರ್ ಮತ್ತು ದಿಲೀಪ್ ಚಿತ್ರೇ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು. ಚಿತ್ರೇಯವರು ಕವಿಗಳಾದ ಬಾದಿಲೇರ್, ರಿಂಬಾದ್, ಚೆರಾರ್ಡ್ ಮಾನ್ಸಿ ಹಾಪ್ಪಿನ್ಸ್, ರೈನರ್ ಮಾರಿಯಾ ರಿಲ್ಟೆ, ಎಚ್ಚಾ ಪೌಂಡ್ ಮತ್ತು ವಾಲ್ಟೆಸ್ ಸ್ಪೀವನ್ಸರ್ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿ ಪತ್ರಿಕೆಯಾದ 'ಸತ್ಯಕಥಾ' ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೬೩ರಿಂದ ಪ್ರಕಟಿಸತೊಡಗಿತು.

೧೯೬೯ರಲ್ಲಿ, ನವದಹಲಿಯಲ್ಲಿ 'ಆವೇಶ್' ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನವು ಭಾರತೀಯ ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಣ್ಣಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿತು. ಹಲವು ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಮತ್ತು ಬರಹಗಾರರು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದ ಮೊದಲ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಇದು. 'ಇಂಡಿಯನ್ ರೈಟಿಂಗ್ ಟುಡೆ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ೧೯೬೯ ಅಕ್ಟೋಬರ್-ಡಿಸೆಂಬರ್ ಸಂಚಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕೀಯವು, 'ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸ್ವಾಪಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿರೋಧಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಸಿಟ್ಟು; ತರ್ಕವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಸಿಟ್ಟು ಸಮರ್ಥನೀಯವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬರವಣಿಗೆಗಳು ಬೀಟ್ ತಲೆಮಾರು ಮತ್ತು ಐರೋಪ್ಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನ ಆದರ್ಶಗಳು ಇವತ್ತಿನ ಲೇಖಕರಿಗೆ ಸರಿ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ವಿಚ್ಛಾನ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕತೆಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಮೂಡುತ್ತಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇದು ಇಂದಿನ ಮಾನಸಿಕ ಒತ್ತಡವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಈಗ ಮಾನವನ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಮನೋಲೋಕದ ಆಳಕ್ಕೆ ಧುಮುಕಿದೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿತ್ತು.

ಪ್ರಭಾವೀ ಕಟ್ಟಳೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿರೋಧವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮರಾಠಿ ಸಣ್ಣಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚಳವಳಿಯು ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳವಳಿಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಮುಂಬೈನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ (೧೯೫೮)ವನ್ನು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿ ಮಾತನಾಡಿದ ಅಣ್ಣಾಬಾಹು ಸಾಲೆ ವರ್ತಮಾನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಲಿತರು ಕಾಣೆಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಈ ಮಾತು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಲ್ಲದ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಯೊಂದರ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಯುವ ಬರಹಗಾರರಾಗಿದ್ದ ರಾಜಾ ಡಾಳೆ ಮತ್ತು ನಾಮದೇವ್ ಧಸಾಳ ಈ ಚಳವಳಿಗೆ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಯಾಮವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ 'ಮಗೋವಾ' ಮತ್ತು 'ತಾತ್ಪರ್ಯ' ಎಂಬ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ವಿಚಾರಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯದ ನಡುವೆ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿತು. ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿ ಕವಿಗಳು ಮತ್ತು ಬರಹಗಾರರು ಈ ಭೂಮಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದವರು ಎಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಎಲ್ಲಾ ಚಾತಿಗಳನ್ನೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ವಾಡಿಕೆಯ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಳವಳಿ ಮಹಾನುಭವ ಪಂಥದ ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಇದೇ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಬರಹಗಾರರು ಓದುಗರಿಗೆ ತಲುಪಿಸಿದರು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ದಲಿತ ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಯು 'ಅಸ್ಮಿ ತಾದರ್ಶ್' ಮತ್ತು 'ವಿದ್ರೋಹ' ಮುಂತಾದ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಯಿತು. ರಾಜಾ ಡಾಳಿ, ನಾಮದೇವ್ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಜಿ.ವಿ. ಪವಾರ್‌ರವರು ದಲಿತ ಪನ್ಥರ್ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು (ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಂದಾಗಿ ಈ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ೧೯೭೯ರಲ್ಲಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಲಾಯಿತು). ಡಾಳಿಯವರು ತಮ್ಮ ಮೊದಲ ಬಾಂಬನ್ನು 'ಸಾಧನಾ' ಸಾಪ್ತಾಹಿಕದಲ್ಲಿ ೧೫ ಅಗಷ್ಟ್ ೧೯೭೨ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಲೇಖನವೊಂದರಲ್ಲಿ ಸಿಡಿಸಿದರು. ಅವರು 'ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋತ್ಸವವು ಕರಾಳ ದಿನವಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಬರೆದದ್ದು ಬಿರುಗಾಳಿಯನ್ನೇ ಎಬ್ಬಿಸಿತ್ತು. ಇದಾಗಿ ಕೆಲವೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಚಳವಳಿಗೆ ಸೇರಿದ 'ಆಮಿ', 'ನಿಕಾಯ್', 'ಜಾತಕ್', 'ಸುಗಾವ', 'ಸಂಸದ್', 'ಅಸ್ತಿತ್ವ' ಮತ್ತು 'ಪ್ರಮೇಯ'ಗಳೆಂಬ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ಅವು ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನೂ ದಲಿತ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟವು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಂತೆ ಇವೂ ಅಲ್ಪಾಯುಷಿಯಾಗಿದ್ದವು.

ಭಾಷೆಗೆ ಮರುರೂಪ

ಮರಾಠಿ ಸಣ್ಣಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚಳವಳಿಯು ಮುಂಬೈ-ಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿತ್ತು. ನಾಗಪುರ, ಅಮರಾವತಿ-ತಿರಂಗಾಬಾದ್, ಜಲ್ಮಾ ಮತ್ತು ಇತರ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಂದ ಕೆಲವು ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಮುಂಬೈನಿಂದಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು; ಗ್ರಾಮೀಣ

ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬರವಣಿಗೆಯು ಏಕರೂಪಿಯಾಗಲಿ ಏಕಮುಖಿಯಾಗಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಯುಗವನ್ನು ತಿರುಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಭಾಷೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಸಾಧನೆಯು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದ, ಒಂದೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ಗದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಭಾಷೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವೆಂಬಂತೆ ಈ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಂಗಡಗಳ ನಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದರು. ದಲಿತರು, ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಲೇಖಕರು ತಾವು ಆಡುವ ನಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು. ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಆಡುನುಡಿ ಮತ್ತು ಪುಸ್ತಕದ ಭಾಷೆಯ ನಡುವಿನ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ರೇಖೆಯನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕಿದವು. ಲೇಖಕರು ತಾವು ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬರೆದದ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಮಾತಿನಿಂದ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದ್ದ ಪದಗಳು ಮತ್ತು ಪದಪುಂಜಗಳಿಗೆ ಮರುಹುಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟರು.

ಈ ಚಳವಳಿಯ ಬೇರುಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೆಯ ವರ್ಷದ ಯುವಕರ - ಪ್ರಕಾಶಕರ ಸರಾಸರಿ ವಯಸ್ಸು ಅದು - ಆಕ್ರಮಣಕಾರಿ ಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಆವೇಶದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಗಳು ದೇಹ ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದುದಕ್ಕಿಂತ ಇದೂ ಕಾರಣವಿದ್ದಿರಬಹುದು. ನಾಮದೇವ್ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶ್ ಚಾಧವ್ ಮುಂತಾದ ಕವಿಗಳ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಜಗತ್ತು ತನ್ನ 'ಹಸಿ'ತನದಿಂದ ಓದುಗರನ್ನು ದಂಗಾಗಿಸಿತು ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ ಕಾವ್ಯವು ಹೊಸ ತಿರುವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. 'ಅಧರ್ಮ'ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಬಾಲಚಂದ್ರ ನೆಮಾಡೆಯವರ 'ಗಾಂಡ್ಕಾರಿ ಮಹಾರಾಜಾಂಚಿ ಅಭಂಗ್' ಮತ್ತು ಅಶೋಕ್ ಶಹಾನೆಯವರ 'ಏಕಾ ಗಾಂಡುಚಿ ಘರಾಣೆ' ತಮ್ಮ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಲೈಂಗಿಕತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವನಿಂದನೆಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿನ ಲೇಖನಗಳು ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂಬಂಧ, ಸಾಂಸಾರಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಅಸಂಬಂಧತೆ, ವಿಭಿನ್ನ ರೀತಿಯ ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವರ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಬುದ್ಧಿವಿಕಲ-ವಿಕೃತಕಾಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಶಕ್ತಿಹೀನ-ನಿರ್ಲಿಂಗ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಅನುಭವಗಳಂತಹ ಸಂಕೀರ್ಣ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು.

ಆ ರೀತಿಯ ಅತಾರ್ಕಿಕ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಆದರೆ ಸರಳ, ಆಕರ್ಷಣೀಯ ಮತ್ತು ಅನೌಪಚಾರಿಕ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಜಗತ್ತು ಆವರೆಗೂ ನೋಡಿದರಲ್ಲ. ಅದು ಆ ರೀತಿಯ ಹಸಿ ಮತ್ತು ನೇರವಾದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಗುರಿಯಿಲ್ಲದ ಸಿಟ್ಟು, ತೀವ್ರ ಹತಾಶೆ, ಸೊಕ್ಕು, ಭಂಡ ಧೈರ್ಯ, ನಿರ್ಬಲ ನಿಸ್ಸಹಾಯಕತೆ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ

ಎಲ್ಲ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೂ ಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕವಿಗಳು ಜನರಿಗೆ ಬದುಕಿನ ಈವರೆಗೂ ಕಾಣದ ಮುಖವನ್ನು ತೋರಿಸಿದರು. ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೇರೆಯದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರು; ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಮಾನದಂಡವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಹವಣಿಸಿದರು.

ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಗದ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೃಷಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಆಗಲೇ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ 'ಸತ್ಯಕಥಾ' ಮತ್ತು 'ಅಭಿರುಚಿ'ಗಳು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತಹ ಕಲಾ, ಸಿನಿಮಾ, ಶಿಲ್ಪ, ನಾಟಕ, ಸಂಗೀತ ಸಂಬಂಧಿ ವಿಚಾರಗಳು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಗಳ 'ಇಸಮ್'ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸೀಮಿತ ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ಪುಟಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದಾಗಿಯೋ ಏನೋ, ಪದ್ಯಗಳು ಅವುಗಳ ಆದ್ಯತೆಯಾಗಿದ್ದವು. ಇತರ ಭಾರತೀಯ ಮತ್ತು ವಿದೇಶೀ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾದ ಪದ್ಯಗಳ ಅನುವಾದವನ್ನೂ ಅವು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ದೊಡ್ಡ ಕವಿಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದರೆ ಹಲವರು ಆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ನಿಂತುಹೋದಾಗ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದರು. ಅರುಣ ಕೋಲಟ್ಟರ್, ಬಾಲಚಂದ್ರ ನೇಮಡೆ, ತುಲಸಿ ಪರಬ್, ಮನೋಹರ ಓಕ್, ರಘು ದಂಡವತೆ, ವಸಂತ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಗುರ್ಜರ್, ಸತೀಶ ಕಲ್ಲೇಕರ್, ನಾಮದೇವ ಧಸಾಳ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶ್ ಚಾಧವ್ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಪ್ರಮುಖ ಕವಿಗಳು. ಕೋಲಟ್ಟರ್, ಓಕ್, ದಂಡವತೆ, ಚಾಧವ್ ಮತ್ತು ಗುರ್ಜರ್‌ರವರು ರೂಢಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಬಂಧಿತವಾಗಿ ಮತ್ತು ನಿರಂತರವಾಗಿ ದೂರ ಉಳಿದರೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಇದ್ದ ಹಲವು ಕವಿಗಳನ್ನು ಅದು ಬಾಚಿ ತನ್ನೊಳಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ, ನೇಮಡೆ. ನೇಮಡೆಯವರು ಯುವ ಬರಹಗಾರರಾಗಿದ್ದಾಗ 'ವಾಚಿ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ತಮ್ಮ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ 'ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಹಲವು ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಕವಿತ್ವವನ್ನೇ ಉಪಾಧಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚಲನ ಮೂಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸ್ವತಃ ರೂಢಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಧಿವಂತರಾಗಿ ನೆಲೆನಿಂತರು. ವಿರೋಧಾಭಾಸ ವೆಂಬಂತೆ ಈ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಲೇಖಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಅತ್ರೇ, ದುರ್ಗಾ ಭಾಗವತ್, ಶಿರೀಶ್ ಪ್ರೆ, ವಿಂದಾ ಕರಂದೀಕರ್, ವಿಜಯ್ ತೆಂಡೂಲ್ಕರ್, ಸದಾನಂದ್ ರೆಗೆ, ಕುಸುಮಾಗ್ರಜ, ಆರ್ತಿ ಪ್ರಭು, ಮಧುಕರ್ ಕೇಳಿ ಮತ್ತು ಇಂದಿರಾ ಸಂತ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮುಂಬೈನಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಸಮಾನ

ಗುರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕರಲ್ಲಿ ಸುಲಭ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ದಲ್ಲದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು; ಹಾಗಾಗಿ ಲೇಖಕರ ಅದೇ ಹೆಸರುಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಪ್ರಕಾಶಕರು ಮತ್ತು ಅವರ ಬರಹಗಾರರೂ ಪರಸ್ಪರ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ 'ಸತ್ಯಕಥಾ' ಮತ್ತು ಅದರ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿರುಚಿಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ಬರಹಗಾರರೂ ಒಂದೇ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮಡಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಸಾಮರಸ್ಯವು ಅಷ್ಟೇ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಭೇದಗಳು ಉಂಟಾದಾಗ ಮರಾಠಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಒಡೆದವು. ಆದರೆ, ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಕೆಚ್ಚಿನಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಮಾತ್ರ, ಕೆಲವೇ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಟೀಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಹಾಗೆಯೇ ಅವರು ಜತೆಯಾಗಿ ಬರಹಗಾರರ ಹೊಸ ತಲೆಮಾರನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರು. ನಾಗಪುರ ಮತ್ತು ಅಮರಾವತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಮನ ಪ್ರಭು, ಪ್ರಭಾಕರ ಸಿರಾಜ್ ಮತ್ತು ವಸಂತ ಅಬಾಜಿ ದಹಕೆಯವರು ಸಮಾನ ಮನಸ್ಕರ ಗುಂಪೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರು. ದಹಕೆಯವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ತ್ರಿಶಂಕು' ಒಂದೇ ಸಂಚಿಕೆಗೆ ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಯಿತು ಎನ್ನುವುದು ಬೇರೆಯ ಮಾತು. ಮುಂಬೈ ಮತ್ತು ಪೂನಾ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿದ್ದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಅಶೋಕ್ ಶಹಾನೆ, ರಘು ದಂಡವತೆ, ವಿಂದಾವನ ದಂಡವತೆ, ದಾಮೋದರ ಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಕಿರಣ ನಗರ್‌ಕರ್ ಸೇರಿದ್ದರು. ಮುಂಬೈನ ಮತ್ತೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ತಾರಾ ರೆಡ್ಡಿ, ಶಶಿ ಪ್ರಧಾನ್, ಕೇಶವ ಮೇಶ್ರಮ್, ನಾರಾಯಣ ಸುರ್ವೆ, ಬಾಬುರಾವ್ ಬಗುಳ್, ತುಲಸಿ ಪರಬ್ ಮತ್ತು ಸುಭಾಶ್ ಸೋಮನ್ ಇದ್ದರು. ಅದೇ ನಗರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಗದೊಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಾ ಡಾಳೆ, ವಸಂತ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಗುರ್ಜರ್, ಸತೀಶ ಕಲ್ಲೇಕರ್, ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಖೋಟ್, ಪ್ರದೀಪ ನೇರೂರ್ಕರ್, ಜಯಂತ ನೇರೂರ್ಕರ್ ಮತ್ತು ರಜನಿ ಪರಲೇಕರ್ ಸೇರಿದ್ದರು. ಔರಂಗಾಬಾದ್ ಗುಂಪು ಭಾಲಚಂದ್ರ ನೇಮಡೆ, ರವೀಂದ್ರ ಕಿಂಬುಣೆ, ನಾ ಧೋ ಮನೋಹರ್ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಪಾಟೀಲರನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.

ಚುಕ್ಕಾಣಿಯಿಲ್ಲದ ಅಸ್ತಿತ್ವ

ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದ ಕೃತಿಗಳು ಇದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ತಾವು ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಘೋಷಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಅಲ್ಪಾಯುಷಿಗಳಾಗಲು

ಕಾರಣ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳ ಕೊರತೆಯೂ ಇರಬಹುದು. ಆಗ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಕಿಚ್ಚು ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು, ಆದರೆ ಸೃಜನಶೀಲತೆಯ ಬೀಜಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವ ಬತ್ತಿಹೋಗಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಪ್ರಕಾಶಕರು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಲೇಖಕರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ರಾಜಿಮಾಡಿ ಕೊಂಡರು. ರಾಜಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನದ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಬೇಕಾಯಿತು. ಸಮಕಾಲೀನ ಜಗತ್ತಿನೊಂದಿಗಿನ ಭ್ರಮನಿರಸನ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಇರಲು ಅವಕಾಶವೂ ಇಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಬದಲಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಅವರು ಚುಕ್ಕಾಣಿಯಿಲ್ಲದೆ, ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದೆ, ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದಂತಾದರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅವರಿಗೆ ಯಾವತ್ತೂ ದುಃಸ್ವಪ್ನವಾಗಿದ್ದ 'ಸತ್ಯಕಥಾ' ತನ್ನ ಕಾರ್ಯನೀತಿಯನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಹೊಸ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹಲವು ಲೇಖಕರು ಅದರ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋದರು.

ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವು ಸ್ವ-ಘಾತಕವಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಸದಾ ಬದಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಮತ್ತು ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆಯಿತ್ತು. ಮುಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಯಾವುದೇ ಭರವಸೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿರೋಧವನ್ನು ಹಣೆಪಟ್ಟಿಯನ್ನಾಗಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು: 'ನಾವು 'ಸ್ಪೆಲ್ಲಿಂಗ್'ನ ನಿಯಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದಿಲ್ಲ', 'ನಮಗೆ ಸರಿ ಕಂಡಿದ್ದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುತ್ತೇವೆ', 'ನಾವು ಚಂದಾ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ', 'ಹೊಸತು, ಹಳತು ಏನನ್ನಾದರೂ ಕಳುಹಿಸಿ. ಪ್ರಕಟಿಸುವುದೇ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ' - ಮುಂತಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಯಾವುದೇ ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು' ಎಂದೂ ಒಂದು ಸಂಚಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಇರಬಹುದಿತ್ತು. ಆ ರೀತಿಯ ಅವಿಧೇಯ ಮೊಂಡುತನದ ಪ್ರತಿರೋಧ ದೊಡ್ಡ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಓದುಗರನ್ನು ಸೆಳೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾವು ಮೊದಲನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಹಂಚಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು 'ಟಿಂಬಾ' ತನ್ನ ಎರಡನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕೀಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಒಂದು ಪತ್ರಿಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮೊತ್ತದ ಚಂದಾ ಹಣವನ್ನು ಯಾವುದೋ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ಕೇಳಿದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರ ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ಹೋಗಲಿ ಇಡೀ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಚಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆಂಬುದಕ್ಕೂ ಯಾವುದೇ ಭರವಸೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹಾ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದಾದಾರರಾಗಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನರು ಧೈರ್ಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಈ ಮನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಆರ್ಥಿಕತೆ ಓದುಗರ ಸಹಕಾರದ ಮೇಲೆ ಬೆಳೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೇ ಚಂದಾದಾರರು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಮಾರಾಟವೇ ಅವರ ಆದಾಯದ ಮೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾರಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕರೇ ದುಡ್ಡು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವುಗಳ ಬರಹಗಾರರು ಅಥವಾ ಅವರ ಬೆಂಬಲಿಗ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ಕೂಡಾ ಹಣ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಾಲ-ಅನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆ ಮತ್ತು ಯಾವಾಗ ಸಾಧ್ಯವೋ ಆಗ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ ಮನಸ್ಥಿತಿಯಿಂದಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯೂ ಅಷ್ಟೇ ಅವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅವುಗಳ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ, ಇತರ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೆ, ಅವರ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕರುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕುತೂಹಲಿ ಹೊಸ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪ್ರತಿಗಳು ರದ್ದಿ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ ಎಂದು ಕೆಲವು ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಘೋಷಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು!

ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಾಶನವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆಯೂ ಮತ್ತು ಜನರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕವಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ರಾಜಾ ಡಾಳಿ 'ಆಟ ಪ್ರಕಾಶನ' ಎಂಬ ಪ್ರಕಾಶನವನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದರು. ವಸಂತ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಗುರ್ಜಾರವರ ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಕಲನ 'ಗೋಡಿ', ಡಾಳಿಯವರ ಕವಿತಾ ಸಂಕಲನ 'ಸ್ಥಿತಿಚ್ಯುತ ಕವಿತಾ' ಮತ್ತು 'ತಪಸ್ವಿ' ಎಂಬ ವಿಮರ್ಶಾ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಅದು ಪ್ರಕಟಿಸಿತು. 'ಭರುದಾ'ನ ಪ್ರಕಾಶಕ ಶಶಿ ಪ್ರಧಾನ್ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ಹೊಸ ಕವಿಗಳ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕವಿತೆಗಳ 'ಆರಂಭ' ಎಂಬ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ 'ವೆನ್ ವಿಯೆನ್ಯಾಮ್ ಯುನ್ಯೆಟ್ಸ್ ಇನ್ ದ ಪ್ಯೂಚರ್' ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಪಾದಿತ ಕೃತಿಯನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. 'ಫಕ್ಟ್' ಮತ್ತು 'ಹೇಮಾ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕರು 'ಸಂಹಿತಾ ಪ್ರಕಾಶನ'ವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಖೋಟಾರವರ ಪದ್ಯಗಳ ಹೊತ್ತಿಗೆ 'ಮಾರ್ತಿಕ್' ಮತ್ತು ಸತೀಶ್ ಕಲ್ಲೇಕರ್‌ರವರ ಸಂಕಲನ 'ಇಂದ್ರಿಯೋಪನಿಷದ್' ಅನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. 'ವಾಚಿ' ಪತ್ರಿಕೆಯ ಭಾಲಚಂದ್ರ ನೇಮಡೆ 'ವಾಚಿ ಪ್ರಕಾಶನ'ವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಅದರ ಮೂಲಕ ದಿಲೀಪ ಚಿತ್ರ, ತುಲಸಿ ಪರಬ್, ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಪಾಟೀಲ್ ಮತ್ತು ಸ್ವತಃ ತಮ್ಮ ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ನಂತರದಲ್ಲಿ 'ಅಥರ್ವ' ಮತ್ತು 'ಅಸೋ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳ

ಪ್ರಕಾಶಕರಾದ ಅಶೋಕ ಶಹಾನೆ 'ಪ್ರಸ್ ಪ್ರಕಾಶನ್' ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅರುಣ ಕೋಲಟ್ಟರ್, ನಾಮದೇವ ಧಸಾಳ್ ಮತ್ತು ರಘು ದಂಡವತೆಯವರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. 'ಪ್ರಸ್' ಒಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಪ್ರಕಾಶನಗಳೂ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ನಿಂತಾಗ ತಾವೂ ಬಾಗಿಲು ಹಾಕಿದವು. 'ಪ್ರಸ್' ಕೂಡಾ ಕೆಲವು ಕಾಲ ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅರುಣ ಕೋಲಟ್ಟರ್ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಮತ್ತೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲಗೊಂಡ ಅದು ಇವತ್ತಿಗೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಕೋಲಟ್ಟರ್ ಮತ್ತು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಧಸಾಳ್‌ರವರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಇವರುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಪ್ರಕಾಶನಗಳು ಪ್ರಕಟಿಸಿದವು.

ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯ ಸ್ಥಾಪಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ಪ್ರತಿರೋಧವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮರಾಠಿ ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚಳುವಳಿಯು ಒಂದೂವರೆ ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಅಂದರೆ, ೧೯೫೫ರಿಂದ ೧೯೭೦-೭೨ರ ವರೆಗೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಂತರದ ಎರಡು ದಶಕಗಳ ಕಾಲ ಈ ಚಳುವಳಿಯ ಬರಹಗಾರರು ಮರಾಠಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಜಗತ್ತಿನಿಂದ ಹೊರಗೇ ಉಳಿದರು. ೧೯೯೦ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪ್ರಕಟಿಸುವವರೆಗೆ ಅವರು ಕಾಯಬೇಕಾಯಿತು. ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ 'ಅನುಷ್ಠಾಭ' ಮತ್ತು 'ಕವಿತಾರ್ಥ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳು 'ಸತ್ಯಕಥಾ'ದ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದವು. ಆದರೆ ಅವು ಕೆಲವು ಬಂಡಾಯ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದವು. 'ಶಬ್ದವೇಧಾ', 'ಅಭಿದಾ', 'ಅಭಿದನಂತರ್', 'ಖೇಲ್', 'ದರ್ಶನ್', 'ಅನಪ್ರತ್', 'ಸೌಷ್ಠವ್', 'ಐವಾಜಿ' ಮತ್ತು 'ಅತಿರಿಕ್ತ' ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಸಣ್ಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಚಳುವಳಿಯ ಬರಹಗಾರರ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಈ ಬರಹಗಾರರ ಕೃತಿಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅವು ತಮ್ಮ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಸೇರಿಸಿದವು.

(ಮರಾಠಿಯಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ: ಶಾಂತಾ ಗೋಖಲೆ)

ಕೃಪೆ: 'ಆರ್ಟ್ಸ್ ಕನಕ್ವೆ', ಐಎಫ್‌ಎ ಪ್ರಕಟಣೆ

ಲೇಖಕ ಮಂಗೇಶ್ ನಾರಾಯಣ್ ಕಾಳಿ ಅವರು ಮೂಲತಃ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಔರಂಗಾಬಾದಿನವರು; ಸ್ವತಃ ಕವಿಗಳು; ಖೇಲ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಕಿರುಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿರುವವರು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞರು. ವಿಳಾಸ: mangeshnarayanrao@gmail.com

ನೀನಾಸಮ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರ - ೨೦೧೧: ವರದಿ

ಡಾ.ಯು.ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ೨೦೧೧ ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೨೦ರಿಂದ ೨೨ರವರೆಗೆ ನಡೆದ ಈ ಶಿಬಿರವು 'ದೇಶಭಾಷೆಗಳು' ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿತ್ತು. ಬೇರೆಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳ ಬರಹಗಾರರ ಕವಿಗೋಷ್ಠಿ, ಕಥಾಗೋಷ್ಠಿ ಹಾಗೂ ಕಿರುನಾಟಕ ಪ್ರಸ್ತುತಿಗಳು ಈ ವರ್ಷದ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಶ್ರೀಯುತರಾದ ಸಮೀಕ್ ಬಂದೋಪಾಧ್ಯಾಯ, ಗಿರಡ್ಡಿ ಗೋವಿಂದರಾಜ, ಸುಂದರ ಸಾರುಕೈ, ವೈದೇಹಿ, ಹೆಚ್. ಎಸ್. ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ, ಎಂ.ಎಸ್. ಶ್ರೀರಾಮ್, ವಸುಧೇಂದ್ರ, ಹೆಚ್. ನಾಗವೇಣಿ, ಕುಂ. ವೀರಭದ್ರಪ್ಪ, ಆತಮ್ ಜೇತ್ ಸಿಂಗ್, ಮಹಮ್ಮದ್ ಫರೂಕಿ, ಅಜಯ್ ಜೋಶಿ, ಅತುಲ್ ತಿವಾರಿ, ವಿವೇಕ ಶಾನಭಾಗ, ಜ.ನಾ.ತೇಜಪ್ರೀ, ಪ್ರಕಾಶ ಬೆಳವಾಡಿ, ಎಸ್. ದಿವಾಕರ, ಎಸ್.ಆರ್. ವಿಜಯ ಶಂಕರ, ಕೆ.ಎಸ್. ರಾಜಾರಾಮ್, ಎ.ಎನ್. ಮುಕುಂದ್ ಮುಂತಾದವರು ಶಿಬಿರದ ಗೋಷ್ಠಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಶಾ.ಬಾಲಾರಾವ್ ನೆನಪಿನ ಬಹುಭಾಷಾ ಕವಿಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಯುತರಾದ ಮುದ್ದು ಮೂಡುಬೆಳ್ಳೆ (ತುಳು), ಗ.ಸು.ಭಟ್ಟ ಬೆತ್ತಗೇರಿ (ಹವ್ಯಕ), ಮಲ್ಟಿನ್ ರೋಡ್ರಿಗಸ್ (ಕೊಂಕಣಿ) ಮತ್ತು ಮಹಮ್ಮದ್ ಆಲಿ (ಬ್ಯಾರಿ) ಇವರು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಮಹಮ್ಮದ್ ಫರೂಕಿ ಮತ್ತು ತಂಡದವರು ಉರ್ದು ಕಥಾನಿರೂಪಣೆಯ 'ದಾಸ್ತಾನೋಯಿ' ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಯನ್ನು, ತಿರುವನಂತ ಪುರದ ಟ್ರಿಪಿ ಆಕ್ಟ್ ತಂಡದವರು ಮಲಯಾಳಂ ಕಥಾಪ್ರಸ್ತುತಿಯನ್ನು, ಆತಮ್‌ಜೇತ್ ಸಿಂಗ್ ಮತ್ತು ತಂಡದವರು ಪಂಜಾಬಿ ಕಿರುನಾಟಕವನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಜಯ್ ಜೋಷಿ ಮತ್ತು ತಂಡದವರು ಮರಾಠಿ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಕೊನೆಯ ದಿವಸ ಇನ್ಸ್ಟೋಸಿಸ್‌ನ ಶ್ರೀ ಎನ್.ಆರ್. ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯವರು ಉಪನ್ಯಾಸ ನೀಡಿ ಶಿಬಿರಾರ್ಥಿಗಳೊಡನೆ ಸಂವಾದ ನಡೆಸಿದರು. ಡಾ.ಯು.ಆರ್. ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣಮೂರ್ತಿಯವರು ಎತ್ತಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತ ಶಿಬಿರದ ಸಮಾರೋಪ ಭಾಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಪ್ರಜಾವಾಣಿಯ ಸಂಪಾದಕ ಶ್ರೀ ಶಾಂತಕುಮಾರ್ ಶಿಬಿರದ ಸಂಚಿಯ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದರು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು: ನೀನಾಸಮ್ ತಿರುಗಾಟ ೨೦೧೧ರ ನಾಟಕ 'ಕಂತು' (ವಿವೇಕ ಶಾನಭಾಗರ ಕಥೆ ಆಧರಿಸಿ, ನಿ: ಚನ್ನಕೇಶವ), 'ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಬಷೀರ್' (ಮಲಯಾಳಂ ಸಾಹಿತಿ ವೈಕ್ಯಂ ಮಹಮ್ಮದ್ ಬಷೀರ್ ಅವರ ಕತೆಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ರಂಗಪ್ರಯೋಗ; ನಿ: ರಾಜೀವ ಕೃಷ್ಣನ್), ನೀನಾಸಮ್ ನಾಟಕ 'ಶಿಶಿರ ವಸಂತ' (ವಿಲಿಯಮ್ ಶೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್‌ನ 'ವಿಂಟರ್ಸ್ ಟೇಲ್', ಅನುವಾದ, ನಿ: ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ.), ಶ್ರೀ ವಿಜೇತ ಅಣತಿಯವರಿಂದ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸರೋದ್‌ವಾದನ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಸಮೀರ ರಾವ್ ಅವರಿಂದ ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಕೊಳಲುವಾದನ, ವಿ.ಆರ್. ಎನ್. ಶ್ರೀಲತಾ ಅವರಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತ, ಪುಣೆಯ ಭರತನಾಟ್ಯ ಸಂಶೋಧನ ಮಂದಿರದವರಿಂದ ಮರಾಠಿ ಸಂಗೀತನಾಟಕ 'ಕರ್ಯಾರ್ ಕಾಳಜಾತ್ ಘುಸಲಿ' ಮತ್ತು ಮೈಸೂರಿನ ರಂಗಾಯಣ ತಂಡದವರಿಂದ 'ಗೋರಾ' (ಠಾಕೂರರ ಕಾದಂಬರಿ ಆಧರಿಸಿದ ರಂಗಪ್ರಸ್ತುತಿ, ನಿ: ಪ್ರಕಾಶ ಬೆಳವಾಡಿ).

ಮಾತುಕತೆ ೧೦೦

ನೀನಾಸಮ್ ಹೆಗ್ಗೋಡು (ಸಾಗರ) ಕರ್ನಾಟಕ ೫೭೭ ೪೧೭

ದೂರವಾಣಿ: ೦೮೧೮೩-೨೬೫೬೪೬

www.ninasam.org

ಖಾಸಗಿ ಪ್ರಸಾರದ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಸಂಪರ್ಕಪತ್ರ

(ಫೆಬ್ರವರಿ-ಮೇ-ಆಗಸ್ಟ್-ನವೆಂಬರ್)

ಸಂಪಾದಕ: ಬಿ.ಆರ್. ವೆಂಕಟರಮಣ ಐತಾಳ

ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿ: ಟಿ.ಪಿ.ಅಶೋಕ, ಜಶವಂತ ಚಾಧವ್

ವಾರ್ಷಿಕ ವರ್ಗಣಿ: ಎಂಬತ್ತು ರೂಪಾಯಿ

ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ: ಅಕ್ಷರ ಗಣಕ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ಮುದ್ರಣ: ಸ್ಟಾನ್ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು

ನವೆಂಬರ್ ೨೦೧೧	ವರ್ಷ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು	ಸಂಚಿಕೆ ನಾಲ್ಕು
೧.	ಪಕ್ಷಪಾತದ ಪರವಾಗಿ ಕೆ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ	ಪುಟ೦೨
೨.	ಕನ್ನಡದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಜಿ.ಪಿ. ಬಸವರಾಜು	ಪುಟ೧೨
೩.	ಅರಿವಿನ ಹುಡುಕಾಟ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಶೂದ್ರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ	ಪುಟ೨೫
೪.	ನಾಟಕಕ್ಕಂದೇ ಮೀಸಲಿದ್ದ ಪತ್ರಿಕೆ: ರಂಗಭೂಮಿ ಬಿ.ಆರ್. ವಿ. ಐತಾಳ	ಪುಟ೩೨
೫.	ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಉದ್ಧಟ ಪ್ರತಿರೋಧ: ಬಂಗಾಳಿ ಸಣ್ಣಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಆರ್ಯನಿಲ್ ಮುಖರ್ಜಿ; ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ: ಮಾಧವ ಚಿಪ್ಪಳಿ	ಪುಟ೩೭
೬.	ಭಾಷೆಗೆ ಮರುರೂಪ, ರೂಢಿಗೆ ಪ್ರತಿರೋಧ: ಮರಾಠಿ ಸಣ್ಣಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಮಂಗೇಶ ನಾರಾಯಣರಾವ್ ಕಾಳೆ; ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ: ಮಾಧವ ಚಿಪ್ಪಳಿ	ಪುಟ೫೨
೭.	ನೀನಾಸಮ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಶಿಬಿರ : ವರದಿ	ಪುಟ೬೪

MAATHUKATHE NOV. 2011 (YEAR 25 ISSUE 4)

NINASAM QUARTERLY NEWSLETTER

PUBLISHED EVERY FEB;MAY;AUG;NOV.

ANNUAL SUBSCRIPTION: Rs.80 (EIGHTY ONLY)

FOR PRIVATE CIRCULATION

NINASAM HEGGODU (SAGAR) KARNATAKA 577 417

second cover ←

ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ

ಹೆಗ್ಗೋಡು (ಸಾಗರ) ಕರ್ನಾಟಕ - ೫೭೭ ೪೧೭

ಈಚಿನ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು

Community and Culture:

Selected Essays by K.V. Subbanna;

edited by N. Manu Chakravarthy

₹ 495

ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಜಗತ್ತು (ಬಿಮಲ್ ಕೃಷ್ಣ ಮತಿಲಾಲ್ ಅವರ 'ದಿ ವರ್ಡ್

ಎಂಡ್ ದಿ ವರ್ಡ್' ಅನುವಾದ - ಪ್ರೊ. ಎಂ.ಎ. ಹೆಗಡೆ)

₹ ೧೨೦

ಮಾಧ್ಯಮ-ಮಾರ್ಗ (ಸಮಾಜ-ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ಸಾಹಿತ್ಯ-ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ

ಚಿಂತನೆಗಳು - ಎನ್. ಮನು ಚಕ್ರವರ್ತಿ)

₹ ೩೫೦

ತಲೆಗಳಿ (ಕಾದಂಬರಿ - ವಿ.ತೀ. ಶೀಗೇಹಳ್ಳಿ)

₹ ೩೦೦

ಸ್ಮೃತಿ-ವಿಸ್ಮೃತಿ: ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ (ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ತುಲನಾತ್ಮಕ

ಅಧ್ಯಯನ - ಎಸ್. ಎನ್. ಬಾಲಗಂಗಾಧರ)

₹ ೪೧೫

ನಕ್ಷಲ್ ವರಸೆ (ಕಥೆಗಳು - ಕೆ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ)

₹ ೧೧೫

ಚೆರಿ ತೋಪು (ಚಿಕಾಫ್ ನಾಟಕ ಅನುವಾದ - ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ.)

₹ ೬೫

ಕುರುಡು ಕಾಂಚಾಣ (ಲೇಖನಗಳು - ಅಶೋಕ ಹೆಗಡೆ)

₹ ೧೧೫

ಬುದ್ಧ ಬೆಳದಿಂಗಳು (ಕವನಗಳು - ಮೂಡುಕೊಡು ಚಿನ್ನಸ್ವಾಮಿ)

₹ ೬೫

ಹೊಸ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಪರಿಭಾಷೆಗಳು (ಮರುಮುದ್ರಣ)

₹ ೧೮೦

ಅರಶತಮಾನದ ಅಲೆಬರಹಗಳು

(ಕೆ.ವಿ. ಸುಬ್ಬಣ್ಣ ಸಮಗ್ರ ಬರಹಗಳು)

₹ ೫೮೦

ಪುಸ್ತಕ ಸಮಯ (ವಿಮರ್ಶೆಯ ಬರಹಗಳು - ಟಿ.ಪಿ. ಅಶೋಕ)

₹ ೧೮೫

ಇನ್ನೂ ಒಂದು (ಕಾದಂಬರಿ - ವಿವೇಕ ಶಾನಭಾಗ - ಮರುಮುದ್ರಣ)

₹ ೮೦

ಎತ್ತ ಹಾರಿದೆ ಹಂಸ (ನಾಟಕ - ರಘುನಂದನ)

₹ ೭೦

ಸ್ವರ್ಗಸಾಧನೆಯ ಉತ್ಕಟ ಬಯಕೆ: ಸಂದೇಹಿ ಮುಸ್ಲಿಮನ ಯಾತ್ರೆಗಳು

(ಜಿಯಾವುದ್ದೀನ್ ಸರದಾರ್ - ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ: ಮಾಧವ ಚಿಪ್ಪಳಿ)

₹ ೨೩೦

ಸಂಗೀತ ಸಂವಾದ (ಭಾಸ್ಕರ ಚಂದಾವರ್ಕರ್ - ವೈದೇಹಿ)

₹ ೧೪೦

ಶಿಶಿರ ವಸಂತ (ಶೇಕ್ಸ್ಪಿಯರ್‌ನ 'ದಿ ವಿಂಟರ್ಸ್ ಟೇಲ್' ಅನುವಾದ)

ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ.

₹ ೭೫

ಅಂತಃಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಪ್ರಬಂಧಗಳು - ಅಕ್ಷರ ಕೆ.ವಿ.

₹ ೧೮೦

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಚಾರ (ವಿಮರ್ಶೆಯ ಬರಹಗಳು - ಟಿ.ಪಿ. ಅಶೋಕ)

₹ ೨೬೦

ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರ್ ಅವರ ಎರಡು ನಾಟಕಗಳು (ಕೆಂಪು ಕಣಗಿಲೆ

ಹಾಗೂ ರಾಜ ಮತ್ತು ರಾಣಿ ಅನುವಾದ) ಕೆ.ವಿ, ಸುಬ್ಬಣ್ಣ

₹ ೧೦೦

ಯೆ:ಕಶ್ಚಿತ್ ಹುಳದ ಕಥೆ (ಎರಡು ಕಥನ ಕಾವ್ಯಗಳು) ಗ.ಸು. ಭಟ್ಟ ಬೆತ್ತಗೇರಿ

₹ ೫೦

Third cover →